T.C.
İSTANBUL KENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE BAĞIMLI KİŞİLİK İNANCI, YALANIN UYGUNLUĞUNA DAİR İNANÇLAR VE İLETİŞİM BECERİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BÜŞRA ATAR

İSTANBUL – 2025

T.C.
İSTANBUL KENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE BAĞIMLI KİŞİLİK İNANCI, YALANIN UYGUNLUĞUNA DAİR İNANÇLAR VE İLETİŞİM BECERİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BÜŞRA ATAR

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi SELÇUK ASLAN

İSTANBUL – 2025

KABUL VE ONAY

Büşra ATAR tarafından hazırlanan **"Üniversite Öğrencilerinde Bağımlı Kişilik İnancı, Yalanın Uygunluğuna Dair İnançlar ve İletişim Becerileri Arasındaki İlişkiler"** adlı tez çalışmasının savunma tarihi 01.07.2025 tarihinde yapılmış olup aşağıda verilen jüri tarafından oy birliği ile İstanbul Kent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri İmza

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi SELÇUK ASLAN …….

Üye

Dr. Öğr. Üyesi KADER BAHAYİ ……...……

Üye

Dr. Öğr. Üyesi DİLARAM BİLLUR ÇELİK ÖRNEK ……

İstanbul Kent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun …….. tarih ve …….. sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Doç. Dr. Bülent DEMİR

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

T.C.
İSTANBUL KENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ SAVUNMA TUTANAĞI

01/07/2025

Enstitümüz Klinik Psikoloji Yüksek Lisans programı öğrencilerinden ***215041009*** numaralı ***Büşra ATAR*** *"İstanbul Kent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim - Öğretim ve Sınav Yönetmeliği"*nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği ***"ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE BAĞIMLI KİŞİLİK İNANCI, YALANIN UYGUNLUĞUNA DAİR İNANÇLAR VE İLETİŞİM BECERİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİLER"*** konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun ***10.06.2025*** tarih ve ***2025/13*** sayılı toplantısında seçilen ve Taksim Kampüsünde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin 35. maddesi gereğince (.....) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında ***oyçokluğu/oybirliği*** ile ***Kabul/Ret veya Düzeltme*** kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 1 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN **ÜYE**

DR. ÖĞR. ÜYESİ SELÇUK ASLAN DR. ÖĞR. ÜYESİ KADER BAHAYİ

ÜYE

DR. ÖĞR. ÜYESİ DİLARAM BİLLUR ÇELİK ÖRNEK

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygu olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

BÜŞRA ATAR

01.07.2025

ÖN SÖZ

Bu tezin yazılması aşamasında, çalışmamı sahiplenerek titizlikle takip eden danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Selçuk ASLAN'a değerli katkı ve emekleri için içten teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım. Bu vesileyle, bu zamana kadar alanla ilgili bana katkı sağlayan tüm hocalarıma ve meslektaşlarıma teşekkürlerimi borç bilirim. Son olarak bu günlere ulaşmamda emeklerini hiçbir zaman ödeyemeyeceğim aileme ve bir diğer ailem olan arkadaşlarıma şükranlarımı sunarım.

BÜŞRA ATAR

01.07.2025

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR ..... **i**
TABLO LİSTESİ ..... **ii**
ÖZET ..... **iii**
ABSTRACT ..... **iv**
GİRİŞ **1**
BÖLÜM 1: KAVRAMSAL ÇERÇEVE **4**
1.1. Bağımlı Kişilik İnancı 4
1.1.1. Bağımlı Kişilik Kavramı ve Yapısı 4
1.1.2. Bağımlı Kişilik Düzeyini Etkileyen Etmenler 6
1.1.3. Bağımlı Kişilik ile İlgili Kuramsal Yaklaşımlar 9
1.1.4. Bağımlı Kişilik İnancı ile İlgili Araştırma Bulguları 14
1.2. Yalanın Uygunluğuna Dair İnançlar 16
1.2.1. Yalan Kavramı ve Yalanın Uygunluğuna Dair İnançlar 16
1.2.2. Yalanın Uygunluğuna Dair İnançları Etkileyen Etmenler 19
1.2.3. Yalanın Uygunluğuna Dair İnançlarla İlgili Kuramsal Yaklaşımlar 20
1.2.4. Yalanın Uygunluğuna Dair İnançlarla İlgili Araştırma Bulguları 21
1.3. İletişim Becerileri 24
1.3.1. İletişim Kavramı ve İletişim Becerileri 24
1.3.2. İletişim Becerilerini Etkileyen Etmenler 25
1.3.3. İletişim Becerileriyle İlgili Kuramsal Yaklaşımlar 27
1.3.4. İletişim Becerileriyle İlgili Araştırma Bulguları 28
1.4. Bağımlı Kişilik İnancı Yalanın Uygunluğuna Dair İnançlar ve İletişim Becerileri Arasındaki İlişkiler 30
BÖLÜM 2: YÖNTEM **32**
2.1. Araştırmanın Yöntemi 32
2.2. Evren ve Örneklem 32
2.3. Veri Toplama Araçları 32
2.3.1. Kişisel Bilgi Formu 32
2.3.2. Kişilik İnanç Ölçeği 32
2.3.3. Yalanın Uygunluğu Ölçeği 33
2.3.4. İletişim Becerileri Ölçeği 34
2.4. Veri Toplama Süreci 34
2.5. Verilerin Analizi 35

BÖLÜM 3: BULGULAR **38**
3.1. Betimsel İstatistikler 38
3.2. Korelasyon Bulguları 41
3.3. Gruplar Arası Karşılaştırmalar 44
3.4. Regresyon Bulguları 53
BÖLÜM 4: TARTIŞMA **56**
SONUÇ VE ÖNERİLER **65**
KAYNAKÇA **68**
EKLER **83**
ÖZ GEÇMİŞ **90**

KISALTMALAR

APA : American Psychiatric Association

BKB : Bağımlı Kişilik Bozukluğu

BKİ : Bağımlı Kişilik İnancı

DSM : Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders

DSM IV-TR : Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Fourth Edition, Text Revision

EDSOİ : Etkin Dinleme ve Sözel Olmayan İletişim

İBÖ : İletişim Becerileri Ölçeği

İİTB : İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler

İKİ : İletişim Kurmaya İsteklilik

KİE : Kendini İfade Etme

YUÖ : Yalanın Uygunluğu Ölçeği

TABLO LİSTESİ

Tablo 1 : Değişkenlerin Normallik Analizi Sonuçları 36
Tablo 2 : Katılımcıların Sosyodemografik Özelliklere Göre Dağılımı 38
Tablo 3: Katılımcıların Yaş, Kardeş Sayısı, Samimi Arkadaş Sayısı ve Aylık Gelir Düzeyini Tanımlayıcı Değerler 40
Tablo 4 : Katılımcıların Değişkenler ve Alt Boyutları Puanları Tanımlayıcı Değerleri ... 40
Tablo 5 : Bağımlı Değişkenler Arası Korelasyon Analizi Sonuçları 42
Tablo 6 : Sosyodemografik Değişkenler ile Bağımlı Değişkenler Arası Korelasyon Analizi Sonuçları 43
Tablo 7 : Cinsiyet ile Bağımlı Değişkenler Arası T-test Analizi Sonuçları 45
Tablo 8 : İlişki Durumu Temelinde Oluşturulan Gruplar ile Bağımlı Değişkenler Arası Anova Analizi Sonuçları 47
Tablo 9 : İlişki Durumu Temelinde Oluşturulan Grupların ile Bağımlı Değişkenlere İlişkin Betimsel İstatistikleri ve Çoklu Karşılaştırma Sonucu 48
Tablo 10 : Kardeş Sayısı ile Bağımlı Değişkenler Arası Varyans Analizi Sonuçları 50
Tablo 11 : Kardeş Sayısı Temelinde Oluşturulan Gruplar ile Bağımlı Değişkenler Arası Post-Hoc Analizi ve Betimsel İstatistikler 51
Tablo 12 : Bağımlı Kişilik İnancı ve İletişim Becerilerinin Yalanın Uygunluğuna Dair İnançları Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonucu 53
Tablo 13 : Bağımlı Kişilik İnancı ve Yalanın Uygunluğuna Dair İnançların İletişim Becerilerini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonucu 54

ÖZET

İstanbul Kent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Üniversite Öğrencilerinde Bağımlı Kişilik İnancı, Yalanın Uygunluğuna Dair İnançlar ve İletişim Becerileri Arasındaki İlişkiler

Büşra ATAR

Yüksek Lisans Tezi

Psikoloji Anabilim Dalı / Klinik Psikoloji Bilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Selçuk ASLAN

Temmuz, 2025 – 90 Sayfa

Bu araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinde bağımlı kişilik inancı, yalanın uygunluğuna dair inançlar ve iletişim becerileri arasındaki ilişkileri incelemektir. Bu kapsamda bağımlı kişilik düzeyinin, yalanın uygunluğuna dair inançlar ve iletişim becerileri üzerinde bir değişikliğe sebep olup olmadığı, öte yandan sosyodemografik faktörlerin bu değişkenlerle nasıl ilişkili olduğu araştırılmıştır. Bu araştırma nicel yöntemlerden ilişkisel tarama modeliyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evreni Türkiye'de öğrenim gören üniversite öğrencilerinden oluşmaktadır. Çalışmaya uygun örnekleme yöntemiyle 427 kişi katılmıştır. Bu araştırmada veri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu, Kişilik İnanç Ölçeği (KİÖ), Yalanın Uygunluğu Ölçeği (YUÖ) ve İletişim Becerileri Ölçeği (İBÖ) kullanılmıştır. Verilerin analiz sürecinde SPSS 25.0 programı kullanılmıştır. Araştırmanın verileri Pearson Korelasyon Analizi, Tek Yönlü Gruplar Arası Varyans Analizi (ANOVA), Bağımsız Gruplar T-Testi, Regresyon Analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Analizler sonucunda; Bağımlı kişilik inancı ile yalanın uygunluğuna dair inançlar ve alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler saptanmıştır. İletişim becerileri ile yalanın uygunluğuna dair inançlar arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Öte yandan bağımlı kişilik inancının ve iletişim becerilerinin yalanın uygunluğuna dair inançların pozitif bir yordayıcısı olduğu ortaya konmuştur. Son olarak, imaj yönetimi yalanları, iletişim becerilerini negatif yönde anlamlı olarak yordarken, bağımlı kişilik inancının bu beceriler üzerinde anlamlı bir yordayıcı olmadığı bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Bağımlı Kişilik, Yalanın Uygunluğu, İletişim Becerileri

ABSTRACT

Istanbul Kent University Postgraduate Education Institute

Relationships Between Dependent Personality Beliefs, Beliefs About the Reasonability of Lying, and Communication Skills in University Students

Büşra ATAR

Master Thesis

Department of Psychology / Clinical Psychology

Supervisor: Assist. Dr. Selçuk ASLAN

July, 2025 – 90 Page

The aim of this study is to examine the relationships between dependent personality beliefs, beliefs about the reasonability of lying, and communication skills among university students. In this context, it was investigated whether the dependent personality level caused a change in the beliefs about the reasonability of lying and communication skills, and, how sociodemographic factors were related to these variables. This research was conducted using a quantitative method, specifically the correlational survey model. A sample of 427 university students in Türkiye is participated in the study using a convenient sampling method. For data collection, a personal information form prepared by the researcher, Personality Belief Questionare (PBQ), Reasonability of Lying Scale and Communication Skills Scale were used. The SPSS 25.0 software was utilized for data analysis, including Pearson correlation analysis, one-way between-groups analysis of variance (ANOVA), independent samples t-test, regression analysis. As a result of the analyses, significant positive correlations were found between dependent personality belief and beliefs about the reasonability of lying, including all subdimensions. This suggests that individuals with stronger dependent personality beliefs may be more inclined to consider lying as acceptable. Negative correlations were identified between communication skills and beliefs about the reasonability of lying; in particular, as beliefs regarding instrumental and self-protective lies increased, communication skills tended to decrease. On the other hand, dependent personality beliefs and communication skills were found to be positive predictors of beliefs about the appropriateness of lying. Finally, while image management lies were found to be a significant negative predictor of communication skills, dependent personality beliefs were not found to be a significant predictor of these skills.

Keywords: Dependent Personality, Reasonability of Lying, Communication Skills

GİRİŞ

Toplumsal ilişkilerin kurulmasında ve sürdürülmesinde bireylerin kişilik özelliklerinin yanı sıra etkileşim kurduğu başkalarına yönelik tutarlı ve güven verici tutum ve davranışların önemli etkiler yarattığı gözlemlenmektedir. Toplum tarafından, aşırı verici ve uyumlu yapılarıyla kötüye kullanıma açık olan bağımlı bireylerin ihtiyaç duydukları bakım ve sahiplenilme olanaklarını kaybetmemek adına zaman zaman çevresindekileri yüceltici ya da olmasalar bile karşısındaki kişiyle aynı fikri paylaştığını gösteren yalanlara başvurabileceği; sonuç olarak da bu yapay tutumun iletişim becerilerini etkilediği düşünülmektedir. Yakın ilişkilerin kurulması ve devam ettirilmesinde önemli olan etkili iletişim ortamının oluşabilmesinin temelinde, iletişimde olan her iki tarafın da karşılıklı anlama kapasitesine sahip olması, saygı göstermesi ve uygun ifadeler seçebilmesi yatmakta; bunun da gerçekleşebilmesi için iki tarafın da bazı iletişim becerilerine sahip olması gerekmektedir (Buckman, 2001; akt. Korkut-Owen, Bugay; 2014).

İletişim becerileri bireyin hem gönderici hem de alıcı olduğu durumlarda iletiyi doğru işlemlemesini, iletmesini veya yanıt vermesini sağlayan dinleme ve tepki verme yetkinlikleri olarak ifade edilmektedir (Deniz, 2003). Yapılan çalışmalar iletişim becerileri bakımından bağımlı kişilik tipinin oldukça yetersiz olduğunu, ilişkilerdeki aşırı kaygılı hallerinin ilişkilerini olumsuz etkilediğini; bu durumun da yalnız kalmalarıyla sonuçlandığını göstermiştir (Overholser, 1996).

DSM (The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders)-V'te tanımlanan Bağımlı Kişilik Bozukluğu itaatkâr ve diğerleri yönelimli davranışlarla ayırt edilen; ayrılığa karşı yoğun korkuları ve ilgi ihtiyacını içeren özellikler göstermektedir. Bu kapsamda bağımlı kişilik örgütlenmesi olan bireyler destek alma, karar verme süreçlerinde yönlendirilme ve bakımlarını sağlamaları için diğer insanlara olağan dışı bir ihtiyaç duymaktadırlar. (APA, 2013). Bununla birlikte bağımlılık düzeyi yüksek olan birçok birey, hatalı iletişim tutumları sebebiyle kişilerarası yakın ilişkileri kurmakta ve sürdürmekte zorlanmaktadır (Overholser, 1996).

İlişkiler üzerinde olumsuz etkiler yaratan etmenlerden biri olan yalan söyleme davranışı, günlük yaşamda oldukça yaygın görülen sosyal bir davranıştır. Literatürde, en geniş anlamda başkalarını kandırma isteğine ve bir kazanç elde etme amacına yönelik söylenen gerçek dışı ifadeler olarak tanımlanmaktadır (Levine, 2014). Bağımlı kişilik bozukluğu, bireylerin başkalarına aşırı derecede bağlı hissettiği ve kendi kararlarını almakta güçlük yaşadığı bir

kişilik yapısı olduğundan (APA, 2013), bu bireyler çoğu zaman onaylanma ihtiyacı nedeniyle gerçeği saptırma ya da başkalarının beklentilerine uyum sağlamak için yalan söyleme eğilimi gösterebilmektedir. Alan yazında yalana başvurma sebeplerinin, yalanın uygun görülebilirliğinin ve yalanın algılanma biçimlerinin birey odaklı ve toplum odaklı kültürler arasında karşılaştırıldığı çalışmalar mevcuttur (Triandis, 2001). Toplum odaklı kültürlerde yetişen bireylerin sosyal ilişkilere ve gruba aidiyete önem vermesi nedeniyle başkası yararına söylenen yalanlara daha sık başvurdukları görülmektedir (Fu vd., 2001).

Literatürde, bireyin kendini topluma bağlı hissettiği doğu kültürlerinde (Kitayama, 1990) ve topluma bağlılığın bireyin yetiştirilme sürecinin bir parçası olduğu Türk kültüründe bağımlı kişilik özelliklerinin oldukça yaygın görüldüğü belirtilmektedir (Aslan ve Aslan, 2012). Bu temelde, bağımlı kişilik özellikleri gösteren üniversite öğrencilerinin sahip oldukları iletişim becerilerinin ve kendilerini ifade ederken yaşadıkları zorluklar ya da istemedikleri durumlar karşısında başvurdukları yalanlara dair tutumların birlikte değerlendirilmesi önemli görülmekte bu alandaki çalışmaların artırılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı Türkiye'deki üniversite öğrencilerinde bağımlı kişilik inancı, yalanın uygunluğuna dair inançlar ve iletişim becerileri arasındaki ilişkileri incelemektir. Bu amaç doğrultusunda ele alınan sosyodemografik değişkenlerle bağımlı kişilik inancı, yalanın uygunluğuna dair inançlar ve iletişim becerileri arasındaki ilişkiler incelenmiş, sosyodemografik değişkenler temelinde oluşturulan gruplar arasında bağımlı değişken düzeyleri bakımından anlamlı fark olup olmadığı araştırılmıştır. Ek olarak; değişkenler arası birlikte değişim ilişkileri ile bağımlı kişilik inancı düzeyinin yalanın uygunluğuna dair inançları ve iletişim becerisi düzeyini yordayıp yordamadığı incelenmiştir.

Araştırmanın Alt Problemleri:

Araştırmanın amacına uygun olarak belirlenen alt problemler şu şekildedir:

1. Üniversite öğrencilerinde bağımlı kişilik inancı, yalanın uygunluğuna dair inançlar ve alt boyutları ve iletişim becerilerinin alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

2. Üniversite öğrencilerinde ele alınan sosyodemografik özellikler ile bağımlı kişilik inancı, yalanın uygunluğuna dair inançların alt boyutları ve iletişim becerilerinin alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

3. Kadın ve erkek üniversite öğrencileri bağımlı kişilik inancı, yalanın uygunluğuna dair inançların alt boyutları ve iletişim becerilerin alt boyutları bakımından farklılaşmakta mıdır?

4. İlişki durumu temelinde oluşturulan gruplar arasında bağımlı kişilik inancı, yalanın uygunluğuna dair inançların alt boyutları ve iletişim becerilerinin alt boyutları bakımından anlamlı fark var mıdır?

5. Kardeş sayısı temelinde oluşturulan gruplar arasında bağımlı kişilik inancı, yalanın uygunluğuna dair inançların alt boyutları ve iletişim becerilerinin alt boyutları bakımından anlamlı fark var mıdır?

6. Üniversite öğrencilerinde bağımlı kişilik inancı düzeyi ve iletişim becerileri alt boyutları yalanın uygunluğuna dair inançları yordamakta mıdır?

7. Üniversite öğrencilerinde bağımlı kişilik inancı düzeyi ve yalanın uygunluğuna dair inançların alt boyutları iletişim becerilerini yordamakta mıdır?

Araştırmanın Önemi

Literatürde; Türkiye'deki üniversite öğrencilerinde bağımlı kişilik inancı, yalanın uygunluğuna dair inançlar ve iletişim becerileri arasındaki ilişkileri inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanılmamış olması sebebiyle literatüre önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu çalışma sonucunda elde edilen sonuçların, toplumsal normlara uyumlu ve verici olmaları sebebiyle ülkemizde pek fazla incelenmemiş olan bağımlı kişilerle çalışan ruh sağlığı uzmanları için önemli bir kaynak oluşturacağına inanılmaktadır. Ek olarak bu çalışmada kullanılan Yalanın Uygunluğu Ölçeği'nin şimdiye dek bağımlı kişilik özellikleri gösteren kişilerle çalışılmamış olmasının da literatüre katkı sağlayacağı düşülmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Yapılan bu araştırmanın sınırlılıklarının başında öz bildirim ölçekleri kullanılmış olması gelmektedir. Kişilerin düşüncelerini net ve açık bir biçimde ifade edemediği durumlarda çıkan sonuçlar da tam olarak gerçeği yansıtamamaktadır. Bunun dışında çalışmanın yalnızca üniversite öğrencilerini kapsaması topluma genelleyebilmeyi engellemektedir ve bu yüzden daha kapsamlı çalışmalar yapılmasını gerektirmektedir. Ayrıca araştırmanın online formlar aracılığıyla yapılmış olması da katılımcıların ölçeklere yanıt verirken bulundukları ortamdaki değişkenlerin kontrol edilememesine sebep olmuş ve sağlıklı veriler elde edilememe riskini ortaya çıkarmıştır.

BÖLÜM 1: KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Bağımlı Kişilik İnancı

1.1.1. Bağımlı Kişilik Kavramı ve Yapısı

Kişilik en temelde; bireye özgü ve diğerlerinden ayıran, bunun yanı sıra bireyin dış dünyaya uyum sağlama özelliklerini niteleyen bir yapı olarak tanımlanmaktadır. Aynı zamanda; bireyin bilişsel değerlendirmeleri ışığında iç ve dış dünyaya uyum sağlarken ortaya çıkardığı duygu, davranış ve düşünce kalıplarını da kapsamaktadır. Ortaya çıkan bu kalıplar; kişinin olaylara karşı verdiği duygusal tepkileri, engellendiği veya çatıştığı anlarda başvurduğu baş etme yöntemlerini ve savunma mekanizmalarını da şekillendirmektedir (Öztürk ve Uluşahin; 2011).

Kişiliğin söz konusu yapısı çevresine uyum sağlamaya yönelik olarak bazı davranış kalıplarını etkilediğinden hangi özelliğin hangi çevresel yapıda işlevsel olduğunun toplumdan topluma değişebildiği bilinmektedir. Yapılan çalışmalar kişilik özelliklerinin toplumun yapısına göre risk faktörü oluşturup oluşturmadığını değerlendirmiştir. Örneğin; bireyci (individualistic) bir toplum olan Amerikan kültüründe allosentrik (başkalarının ihtiyaçlarını önceleyen) özellikler psikopatolojik risk faktörü olarak bulunurken; kolektivist bir yapısı olan Türk toplumunda diğerlerinin ihtiyaçlarına kulak verici bu özelliklerin daha sağlıklı olarak görüldüğü ifade edilmektedir. Özetle; toplumun değerlerine uygun olan kişilik özelliklerinin aşırıya kaçmadığı taktirde normal olarak kabul görebildiği vurgulanmaktadır (Caldwell-Harris ve Aycicegi, 2006).

Kişilik özellikleri ve kişilik bozuklukları arasındaki temel fark; kişilik özellikleri günlük yaşam içerisinde hayatın olağan akışına göre değişime açık olduğu halde, kişilik bozukluğuna sahip kişilerin bu özelliği hayatının akışı haline getirmesi olarak görülmektedir. Örneğin adanmış kişiler çevresindekileri mutlu etmeyi ve ihtiyaçlarını gidermeyi büyük bir istekle yerine getiren bir kişilik tipi olarak tanımlanmıştır. Bu kişiler sadakate başkalarının fikirlerine ve ilişkilerini korumaya oldukça önem veren tiplerdir. Yakın ilişkilerdeki problemler bu kişiler için bir stres kaynağı oluşturur ve eğer bu kişiler idealize ettiği partneri kaybederse yerini doldurma eğiliminde olabilirler. Bağımlı Kişilik Bozukluğu (BKB) adanmış tipin patolojik bir uç noktası olarak ifade edilmiştir. (Oldham ve Morris, 1995). Bu özelliğin bozukluğa kayması ile, kişinin insanları hayatında tutmak için harcadığı çaba stres verici boyuta ulaşmaktadır.

Günümüzde yaygınlığı nedeniyle toplumun önemli bir kesimi tarafından bilinen bir bozukluk haline gelmiş olan Bağımlı Kişilik Bozukluğu, tanısal sınıflandırma ve değerlendirme bakımından diğer psikopatolojilere nazaran daha yeni yeni yer bulabilmiştir. 1800'lü yıllarda ruh sağlığı uzmanları tarafından, uyumlu ve uysal kimseler olarak tanımlanan ve bu duruma neden olarak da ahlaki olgunluğun eksikliği gösterilen bu bireyler; yeteneksiz, iradesiz ve bozulmuş bireyler biçiminde küçültücü ifadelere maruz bırakılmışlardır (Beck vd.;2008). Erken dönem tanımlarda bu bireylerin, ihtiyaçlarını karşılayacak ve kendilerine her zaman destek olacak bir figürün varlığına dair güçlü bir inanç geliştirdikleri görülmektedir. Bu idealize edilmiş figür, genellikle anne benzeri özelliklerle tanımlanmaktadır. Bu bakış açısı bireylerin pasif bir tutum sergilemesine yol açabilmektedir. Gündelik işleri bile yapmaktan kaçınan bu bireylerin, ayrıca bu tür uğraşları da gereksiz bulabilme eğiliminde olabilecekleri düşünülmektedir (Abraham, 1924; 1927).

American Psychiatric Association (1952) tarafından yayımlanan DSM' in ilk versiyonunda pasif-agresif kişiliğin alt tipi olan pasif-bağımlı tip olarak; kararsız, çaresiz kimseler veya destekleyici bir ebeveyne olan aşırı bağlılık ve yapışma eğilimindeki kişiler biçiminde gösterilmiştir (Disney, 2013). DSM-II ise Bağımlı Kişilik Bozukluğu'nu "Yetersiz Kişilik Bozukluğu" başlığı altında incelemiş; bu özellikteki bireyleri fiziksel ve zihinsel bir problemleri olmadığı halde oldukça yüksek bir işlevsizlik düzeyi gösteren bireyler olarak tanımlamıştır (APA, 1968). Bağımlı Kişilik Bozukluğu 'nu ayrı bir bozukluk olarak kategorize eden ilk cilt olan DSM- III ise bu kişilerin bağlı oldukları ilişkileri tehlikeye atmak istememeleri ve özgüven eksikliği hissetmeleri sebebiyle çevresindeki insanlardan taleplerde bulunmakta zorlandıklarını; bağımsızlık gerektiren iş kollarında çalışmakla ve aktif bir sosyal yaşantıya sahip olmakla ilgili problemler yaşadıklarını belirtmektedir (APA, 1980).

Kişilik bozukluklarının %2,5'ini oluşturan Bağımlı Kişilik Bozukluğu tanısı alan kişiler en güncel haliyle DSM-V' te; tek başına karar verme, sorumluluk alma ya da bir işe başlamakta yaşadığı yoğun zorlanmayla ve başkalarının bakımına ihtiyacı olduğuna dair inançlarıyla karakterize edilmiştir. Bu inanç o kadar güçlüdür ki; bu kişiler sahip oldukları dışsal desteği almaya devam edebilmek adına kendi düşüncelerinden vazgeçebilmekte ve karşı tarafın isteklerini kendileri istemeseler dahi yapabilmektedirler (APA,2013; Köroğlu ve Bayraktar, 2010).

Yaklaşık olarak 20li yaşlarda görülmeye başlanan bağımlı kişilik bozukluğu; depresyon, kaygı ve uyum bozukluğu ile sık gözlenebilirken diğer yandan sınırda, çekingen ve histriyonik kişilik bozuklukları ile de komorbiditesi yüksek olan bir örüntüdür. Bağımlı kişilik

bozukluğunun tek başına görülme sıklığının tüm popülasyonda %0,49-%0,6 arasında olduğu düşünülmektedir (Köroğlu, 2016). Bağımlı kişilik bozukluğunun, genellikle diğer kişilik bozuklukları ile görülüyor olması (APA, 2000), farklı özelliklerin ön plana çıktığı bazı bağımlı alt türlerine zemin hazırlamıştır. Millon ve diğerleri (2004), "Modern Yaşamda Kişilik Bozuklukları" isimli yayınlarında beş farklı bağımlı kişilik alt türü kategorize etmişlerdir. Huzursuz bağımlı olarak tanımlanan kişiler, bağımlı ve kaçıngan kişilik özelliklerinin bir arada görüldüğü bireyler olarak tanımlanmıştır. Uyumlu bağımlı olarak tanımlanan bireylerin, fazla uyumlu ve güvenliğe daha aç özelliklerinin yanı sıra; histriyonik (dramatize davranışlar) ve mazoşist (kendini feda etme eğilimi) özellikleri de gösterdikleri ifade edilmektedir. İmmatür bağımlı kişilerin, bağımlıların üst derecelerinde gelişmemişlik ve saflık göstermekte olduğu belirtilmektedir. Etkisiz bağımlı türden kişiliğe, bağımlı özelliklerin yanı sıra şizoid bazı özelliklerin eşlik ettiği; bu iki kişilik türünün tükenmiş hissetme, düşük hayat enerjisi ve plansız davranışlardan kaçınma gibi ortak özellikler gösterebildiği belirtilmektedir. Diğerkam bağımlı tipindeki kişiliğin ise kimliğini kaybetme ve idealize ettiği yani bağlandığı kişinin benliğiyle bütünleşme derecesinde bir bağımlılık gösterdiği ifade edilmektedir (Millon vd., 2004). Alan yazında da görüldüğü gibi kişilik bozukluklarını farklı yönleriyle anlayabilmek ve ayrı ayrı sınıflandırmak oldukça güç olduğundan; bağımlı kişilik bozukluğunu da öncelikle risk faktörleri bakımından detaylı incelemek önemli gözükmektedir.

1.1.2. Bağımlı Kişilik Düzeyini Etkileyen Etmenler

Bağımlı kişilik bozukluğunun gelişmesinde hem çevresel hem de biyolojik birçok etmen rol alabilmektedir. Bu faktörlerin, bireyde bozukluk geliştirmesi riski veya bu bozukluğun şiddeti ise kişiden kişiye farklılık gösterebilmektedir. Torgersen ve diğerlerinin (2001) kişilik bozukluklarının demografik özelliklerini araştırdıkları çalışmada 2053 kişilik yetişkin örneklemde kişilik bozukluklarının yaygınlığı %13,4 iken bu oran BKB için %1,5 olarak bulunmuştur. Aynı çalışma bağımlı kişilik bozukluğu artan düzeyinin kadın cinsiyetinden olma, düşük eğitim düzeyi ve yalnız yaşama gibi özellikler ile ilişkili olduğunu bulmuştur.

Ailenin tutum ve davranışları, çocuğun kişilik gelişimi üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Hatalı ebeveyn tutumları, birçok kişilik problemine yol açabildiği gibi bağımlı kişilik özelliklerinin gelişimine de sebep olabilmektedir (Bowlby, 1988). Türk toplumu gibi geleneksel toplumlarda; çocuğun hareket alanı kısıtlanmakta, öğrenme merakı ketlenmekte ve en nihayetinde çocuk yetişkin bireylerin sahip olduğu inanç ve kalıplara uyum sağlayarak büyümektedir. Bu durum çocukta bağımsız davranma ve düşünme becerilerinin oluşumunu

etkilemekte, bağımlı kişilik yapısına zemin hazırlamaktadır (Öztürk, Uluşahin; 2011). Baker ve diğerleri (1996), bağımlı ve histriyonik bireylerin aile dinamiklerinin incelendiği bir çalışmada; bağımlı kişilik özellikleri gösteren bireylerin ailelerinde kontrol grubuna kıyasla yüksek kontrol, aile içi düşük uyum ve özerkliğe daha az önem verildiği gözlemlemiştir. Öte yandan; bu tarz hatalı ebeveyn tutumlarına maruz kalan bireylerin çocuklukta yetersizlik ve çaresizlik temel inançları geliştirmiş olabileceği ve bu durumla baş etme biçimi olarak da kendi olumsuz yönlerini telafi edecek bir başkasına yönelme stratejisi geliştirmiş olabileceği ifade edilmektedir (Perry, 2005). Bazı çalışmalar, ebeveyn tutumlarının bağımlı kişilik bozukluğunda görülen cinsiyet farklarına etkisini açıklamada yardımcı olabilmektedir. Toplumsal normların genelde kadınlara atfettiği ilişki kurma ve bağlı olma rollerinin (Gilligan, 1982); ebeveynlerin kız çocuklarını yetiştirirken daha utangaç ve pasif, öğretmenlerin ise aktif olmayan ve bağımlı davranışları pekiştirmesine sebep olması böylece bağımlı kişilik özelliklerinin kadınlarda daha sık görülmesine yol açtığı düşünülmektedir (Crick ve Waxler, 2003).

Ebeveynlik stillerinin erişkinlikte bağımlı kişilik ile ilişkisini inceleyen araştırmalar güvenli ve tutarlı bilgiler sağlamaktadır. Annenin otoriter, katı ve talepkâr olduğu ebeveynlik stillerini inceleyen çalışmalar birbirlerine paralel biçimde artan bağımlılık seviyeleri tespit etmişlerdir. Hem otoriter hem de aşırı korumacı ebeveynlik stillerinin bağımlılık seviyeleri bakımından farklı kültürlerde benzer sonuçlar vermesi, bağımlı kişilik ve ebeveynlik stili arasındaki ilişkinin genellenebilir ve güçlü olduğunu göstermektedir (Bornstein, 1992). Farklı yaş ve örneklemlerde yapılan çalışmalarda annenin özerkliği ketleyici, korumacı ve bağımlı davranışları pekiştirici tutumunun çocukta görülen bağımlılık puanları ile pozitif korelasyonlar gösterdiği görülmüştür (Ojha ve Singh, 1988; Parker ve Lipscombe, 1980).

Yetişkinlikte bağımlı kişilik bozukluğu gelişmesi ihtimalinin, çocukluk veya ergenlikte kronik fiziksel hastalık veya ayrılma kaygısı bozukluğu yaşamış bireylerde daha fazla olduğu düşünülmektedir (APA, 2000). Eskedal ve Demetri (2006) yaptıkları çalışmada korkak, çekimser veya uzun süreli sağlık problemleri yaşayan çocuklarda ebeveynin ister istemez fazla korumacı davrandığını; yine sıska ve güçsüz vücut tipindeki çocukların da ebeveynleri için bir koruma gereksinimi doğurduğunu ifade etmişlerdir.

Head (1991), bağımlı kişilik bozukluğu, klinik kontrol grubu ve normal kontrol grubu katılımcılar ile aile içindeki bazı yapıların bağımlı kişilik üzerindeki etkisini incelediği çalışmada; aile içi uyum, öz yeterlilik ve karar alabilme kapasitesi ile sosyal kültürel faaliyetlere verilen önemin hem klinik kontrol hem de bağımlı kişilik bozukluğu grubu için

oldukça eksik olduğu bulunurken, bağımlı kişilik bozukluğuna sahip bireylerin aile yapılarında belirgin düzeyde düşük ifade becerisi ve yüksek kontrol seviyeleri saptanmıştır. Bu bulgu bağımlı kişilik gelişiminde aile içinde duygu ve eylem paylaşımlarının kısıtlı olmasının yanı sıra katı kurallara bağlı olarak yaşamanın belirgin bir risk faktörü olduğunu ortaya koymaktadır.

Markus ve Kitayama (1991)'ya göre, doğu kültürlerinde bağımlı biri için diğer kişiler benliğin sınırları içinde yer almaktadır, başkalarıyla kurulan ilişkiler bu kişiler için ödüllendirici olmakta ve hoş olmayan duyguları azaltıcı etki yapmaktadır. Öte yandan bazı kültürlerde, örneğin kadının toplumsal rolünün bağımlı özelliklere daha yakın olması, bağımlı davranışların normal karşılanması da bu tür kişilik özelliklerinin gelişimini destekleyebilmektedir (Hofstede, 2001). Kültürel özellikler kişiliğin bağımsız ya da bağımlı olarak şekillenmesinde; bilişsel, duygusal ve motivasyonel bazı farklılıklar oluşturmaktadır. Bağımsız benlik modelindeki kişiler olayları değerlendirirken analitik düşünmekte, özerklik ile ilişkilendirilebilecek duygulara önem vermekte ve motivasyonel olarak bireysel başarı odaklı olurken; bağımlı benlik modelinde olan kişilerse olayları sosyal veya durumsal bağlamdan ayrı düşünememekte, utanç gibi sosyal ilişkilerle ilgili duygulara önem vermekte ve grup uyumunu sürdürmeye yönelik motivasyona sahip olmaktadırlar (Markus ve Kitayama, 1991).

Cloninger (1987), kişilik bozukluklarını biyolojik ve sosyal yönleriyle ele alarak yenilik arayışı, zarardan kaçınma ve ödül bağımlılığı boyutları açısından değerlendirmiş ve kişilik bozukluklarının bu üç özelliğin düşük veya yüksek olduğu uç değerlerin kombinasyonuyla ortaya çıktığını ifade etmiştir. Bağımlı kişilik bozukluğu için düşük düzeyde yenilik arayışını dopamin seviyelerindeki düşüklüğe bağlamış ve bu kişileri rutinde kalan ve tedbirli olarak ifade etmiştir. Yine bu kişilerin zarardan kaçınma ve ödül bağımlılığı düzeylerinde yüksek seratonin ve norepinefrin seviyeleri olduğunu ileri sürmüş ve bu kişilere kaygılı, depresif ve onay arayan kişiler olarak sınıflandırmıştır. Kendler ve diğerlerinin (2008), kişilik bozukluğu kümelerinin genetik ve çevresel faktörlerini araştırdıkları ikiz çalışmasında 2794 kişilik örneklemde bağımlı kişilik bozukluğunun kalıtsallık oranı %29,6 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada, özellikle nevrotik ve olumsuz duygulanım ile ilgili özelliklerin biyolojik olarak daha fazla aktarıldığı ifade edilmiştir. Depue (2009), kişilik bozukluklarının genel anlamda üç aşamada geliştiğini öne sürmüştür. İlk aşamada genetik faktörler bebeğin risk düzeyini belirlemekte, daha sonra sosyal-çevresel faktörler bu risk düzeyine göre farklı etkiler

yaratmakta, son olarak da davranışsal ve duygusal tepkileri düzenlemekle görevli olan serotonin; sosyal, çevresel ve genetik faktörleri ya düzenlemekte ya da düzenleyememektedir.

Travmatik faktörlerin psikopatolojik rolü bağımlı kişilik özelliklerinin oluşumunda etkili olabilmektedir. Bağımlı kişilik bozukluğuna sahip kişilerin bağ kurma ve güvende hissetme ihtiyaçları o kadar baskın olmaktadır ki, partnerlerinin kaybının korkusu onları zaman zaman taciz edici ve baskı yoluyla bu kişileri hayatlarında tutmayı zorlayıcı tutumlar geliştirmelerine sebep olabilmektedir (Hoogstad, 2008, aktaran Jaffe vd., 2012). Ancak bunun tam tersi durumda, kurban rolünde veya istismara uğramış bağımlı kişiliklerde, ise ekonomik bağımsızlığa sahip olmama, çocukları ile ilgili endişeler veya travma sonucu gelişen güçsüz hissetme gibi etmenlere karşı patolojik bir savunma mekanizması olarak bağımlı özellikler geliştirmelerine sebep olabilmektedir (Harvard Medical School, 2007; Coolidge ve Anderson, 2002).

1.1.3. Bağımlı Kişilik ile İlgili Kuramsal Yaklaşımlar

Psikoanalitik kuram, bireyde bağımlı özelliklerin ortaya çıkışını psikoseksüel gelişimin oral evresinde bebeği aşırı doyurma ya da ihmal etme gibi tutumların bebeğin bağımlı olma/olmama dengesini bozarak sorunlara yol açmasıyla açıklamaktadır (Masling, 1986). Freud (1938, 1953), yetişkin yaşantıdaki kişilik özelliklerinin belirleyicisinin bebeğin emme ihtiyacının karşılanıp karşılanmaması olduğunu ve oral dönemde fiksasyon (emme dönemindeki aksiliklerden dolayı bu dönemde takılı kalma) yaşayan kişilerde erişkin hayatlarında ihtiyaçlarını karşılarken diğerlerine bağımlı olma ve oral döneme özgü duygusal yeme, alkol, sigara kullanma gibi oral aktiviteleri sergileyeceğini öne sürmüştür. Bağımlılık gelişimini etkilediği düşünülen bir diğer psikoseksüel evre ise fallik dönemdir. Bu öngörünün temelinde bireyin özgüvenli ve yeterli hissedebilmesi için penisin gerekliliğini varsayması ve bu eksikliği de bağlanma ve özdeşleşme yoluyla karşılaması yatmaktadır. Kişinin bu eksikliğe karşı bilinç dışı bir haset beslediği ancak bu duyguyla baş ederken çocuksu ve sevimli davranışlar göstererek bağlandığı kişiyi irrite etmekten kaçındığı belirtilmektedir (Esman, 1986).

Psikoanalitik kuramı temel alan nesne ilişkileri ve bağlanma kuramları, öncüllerinin aksine bağımlı özelliklerin oluşumunu oral faaliyetlere (emzirme süreçlerine) değil; bebeğin ve bakım verenin ilişkisinin ne denli kaliteli olduğuna bağlamaktadır (Greenberg ve Mitchel, 1983; Ainsworth, 1969). Nesne ilişkileri kuramı, gelişimin ilk safhalarında bakım veren ile kurulan ilişkinin niteliklerinin zihinde "nesne temsilleri" olarak ifade edilen belirli yargı kalıpları oluşturduğunu ve nesnelere (örneğin bakım verenlere) iyi-kötü şeklinde bazı atıflar

yapıldığını ifade etmektedir. Bu atıflar, bireyin erişkin yaşantısında kurduğu ilişki çerçevelerini ve dış dünyaya yönelik algılarını etkilemektedir (Klein, 1946). Söz konusu bu "iyi" ve "kötü" olarak ayrışık algılanan nesne temsilleri bebeğin gelişimiyle birlikte kaynaşıp bütünleşmektedir. Ancak bazı hatalı bakım veren-bebek ilişkileri sonucu bu bütünleşmenin oluşumu ketlenebilmektedir. Bu sebeple de bazı bireylerin bu eksikleri başkalarına aşırı bağımlı hale gelerek kapatmaya çalışabildikleri ifade edilmektedir (Fairbairn, 1952). Çocuğun bağımlı ya da özerklik isteklerine tutarlı bir biçimde yanıt verebilen bir anneyi "yeterince iyi anne" olarak tanımlayan Winnicott (1965), tam tersi şekilde fazla kontrolcü ya da ihmalkâr anneleri de erişkinlikte bağımlılık gelişiminin bir sebebi olarak tanımlamıştır. Bağımlı kişilerde gözlemlenen terk edilmeye yönelik korkuların, bahsedilen ihmalkâr ya da kısıtlayıcı annelerin tutarsız davranışları sonucunda oluşabileceği; erişkinlikte güvende hissettirecek bireylere bağımlı olma ve ihtiyacı karşılayan bu kişilerin terk etme riskine karşı oldukça teslimiyetçi davranma durumunun da oluşabileceği öngörülmektedir (Kernberg, 1976; Fairbairn, 1952).

Kökleri psikoanalitik kurama dayanan ancak bazı açılardan oldukça farklı önermeler içeren bir diğer teori ise bağlanma kuramıdır. John Bowlby' ye göre (1969), bir bebek dünyaya geldiğinde ihtiyaçlarını karşılayacak kişilerle iletişim kurabilmesini sağlayıcı bazı davranış özellikleri ile doğmaktadır, ancak bu iletişim bebeğin hayatta kalma ve yakınlık kurma ihtiyaçlarını ifade edebilmesiyle sınırlıdır. Bakım veren kişilerin bebeğin beslenme, güvenlik gibi temel ihtiyaçlarının dışında; bebeğin fizyolojik ve psikolojik açıdan sağlığını koruma, dış dünyayı keşfederken zarar görmemesini fakat özerklik de geliştirmesine imkân verilmesini sağlama ve ileriki yaşantısında ihtiyaç duyacağı duygu düzenleme becerilerini kazanmasına yardımcı olma gibi bazı noktalara da önem vermesi gerektiğini belirtilmektedir (Maraş, 2015). Birey, yaşamın ilk yıllarında bakım verenleriyle arasındaki ilişki özelliklerini temel alarak kendine ve çevresindeki dünyaya dair inanç ve beklentilerinin oluşturduğu "içsel çalışma modelleri" adı verilen bir düşünce ve davranış sistemi geliştirmektedir. Dolayısıyla bağlanma kuramcıları, yaşamın ilk dönemlerinde bebeğin bakım vereniyle kurduğu ilişki özelliklerinin ve kazandığı davranış becerilerinin ortaya çıkardığı bu sistemin; bebeğin kişilik gelişimini ve duygu düzenleme kapasitesini, yetişkinlikte başkalarıyla kuracağı sosyal veya romantik ilişkilerdeki davranış örüntülerini belirleyici rol oynadığını ifade etmektedir (Bowlby, 1980; Bretherton ve Munholland, 2008).

Bağlanma kuramına göre; bakım veren ile bebeğin yakınlığını ve sağlıklı ilişkisini ifade eden güvenli bağlanma stili, bebeğin bakım verenle mesafeli olduğu kaçıngan bağlanma stili ve

bebeğin bakım verene aşırı düzeyde bağımlılık geliştirdiği, terkedilme korkuları yaşadığı kaygılı bağlanma stili olarak üç farklı bağlanma stili tanımlanmaktadır (Ainsworth, 1978). Main ve Solomon (1990) bu üç stile dezorganize bağlanma adı verilen ve bakım verenle düzensiz ilişkisel kalıplarla karakterize bir stil daha tanımlamışlardır. Güvensiz bağlanma biçimlerinden biri olan kaygılı bağlanmanın; bakım verenin yetersiz ilgisi, ikircikli davranışları veya yokluğuyla tehdit etme gibi korkutmaya dayalı faktörlerle ilişkili olabileceği (Bowlby, 1982), bu tutuma maruz kalan çocuğun ise zorluklar karşısında kendini yetersiz hissetmesi ve zorluklara karşı sürekli başkalarına ihtiyaç duyması sonucunda; takıntılı bir biçimde yardım arama gereksinimi yaşayacağı ifade edilmiştir (West vd., 1994).

Sonuç olarak bakım veren kişinin yokluğunun, başka etmenler olsun olmasın, patolojik ruhsal tepkiler ve davranışlar ortaya çıkarabilecek bir etkiye sahip olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca bu tepki ve davranış örüntülerinin, gelişimin ilk evrelerinde yaşanılan ayrılık kaygısıyla bağlantılı olarak, psikopatolojiye yatkın bazı bireylerde erişkinlikte de sürdüğü ifade edilmektedir. Örneğin; bağımlı ve histerik bireylerde bağlı oldukları kişinin yokluğu durumunda görülen kaygı, yoğun beklentiler ve öfke besleme bu davranışlara örnek teşkil etmektedir (Ainsworth ve Bowlby, 1954).

Kişiler arası ilişkiler kuramının temellerini atan Harry Stack Sullivan, insanın doğası gereği sosyal bir varlık olduğunu ve bu sebeple de kişilik gelişimini bireyin sosyal çevresinden ve kişiler arası ilişkilerinden ayrı tutulamayacağını; kişiliğin tekrar eden kişiler arası örüntülerle kendini gösterdiğini vurgulamıştır (Feist ve Feist, 2006). Bebeğin dünyaya gelişinden itibaren bağımlı olması doğal olarak kişiliğin diğerlerinden etkilenmesine zemin hazırlamakta bu doğal etkenin yokluğu veya kişinin kendini yalnızlığa sürüklemiş olması da sağlıksız bir kişilik tablosu oluşturma riski doğurabilmektedir (Sullivan, 1947). Sullivan'a göre kişilik farklı gelişim dönemlerinde bireyin farklı kişiler arası ihtiyaçlarının irdelenmiş sağlıklı gelişimi diğerleriyle yakınlık kurabilme becerisinin ölçütü olarak kabul etmiştir. Ancak olumsuz durumların yarattığı kaygının bazen bu aşamaları ketleyici rolü olduğunu belirtmiştir (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2012).

Sullivan, kişiliğin büyük ölçüde şekillendiği öne sürdüğü ve geçmişteki aksaklıkların düzeltilebileceği son evre olarak tanımladığı ön ergenlik dönemine oldukça fazla önem vermiş ve çocuğun ilk kez içten bir yakınlık kurmaya başladığı dönem olduğunu irdelemiştir. Çocuk eğer bu dönemde samimi bir arkadaşlık ilişkisi kurabilir ise önceki dönemlerden edindiği bağımlılık, gurur veya herkesten ilgi görme gibi olumsuz beklentilerini de ortadan kaldırmaya başlayabilir. Aksi takdirde çocuk yalnız olduğu düşüncesinde hapsolur ve eğer bu dönemde

içten ilişki kurma becerisini kazanamazsa ileriki dönemlerde bu problemlerin geri dönüşü oldukça zorlaşmaktadır (Sullivan, 1947).

Sullivan'a göre bireyler erken dönemde yaşanan ilişkisel problemlerin yol açtığı kaygıyla baş ederken bazı davranış örüntüleri edinmekte ve bu örüntüler zamanla kişiliğin bir parçası olabilmektedir (Feist ve Feist, 2006). Bu örüntülerin kendilik sistemi adı verilen bir tür savunma dinamiği haline geldiği ve bireyin kişiler arası ilişkilerinde kaygı giderici bir rolü olduğu ifade edilmektedir (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2012). Bu sistem güvenlik operasyonları adı verilen bazı davranış kalıplarını kullanarak erken dönem ilişkilerdeki aşırı yoğun ya da ihmalkâr davranışların meydana getirdiği güvende hissetme ihtiyacını telafi etmeye çalışır. Birey bu eksikliği ilişkide olduğu kişilere aşırı güvenme ya da idealize ettiği kişilere aşırı bağlanma yoluyla telafi etmeye çalışabilmektedirler (Sullivan, 1953).

Bilişsel davranışçı kuram günümüzdeki yapısını almadan önce davranışçı kuramların eksiklerini telafi etmek amacıyla ortaya çıkan ve bir geçiş dönemi oluşturan bazı bilişsel yaklaşımlar ortaya konmuştur (Türkçapar ve Sargın, 2011). Psikodinamik yaklaşımla çalışan Albert Ellis, karşılaştığı vakalarda psikopatolojinin hatalı yorumlamalar ve düşünceler üzerine düşünme sonucu oluşabileceğini fark etmesi sonucunda terapinin odaklanması gereken alanın düşünceler ve yorumlamalar olduğunu belirtmiştir. (Ellis, 1994, aktaran Türkçapar ve Sargın, 2011).

Pretzer ve Beck (1996) kişilik bozukluklarını, çocukluk döneminden itibaren oluşmaya başlayan kişinin kendisi, diğerleri ve dış dünya hakkındaki düşüncelerinin her bozukluğa has ara inanç ve bilişsel çarpıtmalarla desteklenmesi ile yerleşik kalıplar haline gelmesi olarak tanımlamıştır. Bilişsel kuramcılar, bağımlı kişilik bozukluğunu ele alırken bu bozukluğa özgü temel inançları "çaresizim- yetersizim" olarak ifade etmiş ve bu inançlarla baş ederken kullanılan stratejinin ise yapışma-bağlanma davranışı olduğunu belirtmişlerdir (Pretzer ve Beck, 1996). Şema modelinde bu bireylerin temel çocukluk dönemi ihtiyaçları karşılanmadığından zedelenmiş bir özerklik sahibi olarak bağımlılık yetersizlik şeması geliştirmiş olabilecekleri belirtilmektedir (Young, 1999). Bu kişilerin diğerlerini, kendilerini destekleyici ve güçlü bir bakıcı olarak algıladıkları ifade edilmekteyken temel tehdit olarak algıladıkları, reddedici veya terk eden bir partner ile karşı karşıyalarsa duygulanımlarının anksiyete ve depresyon arasında değişkenlik gösterdiği öne sürülmüştür (Beck ve Freeman, 1990). Bilişsel teori bağımlı kişilik yapısını temelde iki kalıp üzerinden açıklamaktadır. Birincisi bu kişilerin çevreye karşı savunmasız ve tek başlarına çaresiz olduklarını düşünmeleridir. Diğeri ise bu zorluklarla başa çıkmalarına yardımcı olabilecek birilerinin

yanında durmaları gerektiği düşüncesidir (Beck ve Freeman, 1990). Bu tip düşünceler bilişsel teorinin "bilişsel çarpıtmalar" olarak açıkladığı bazı yollar kullanılarak kişi tarafından desteklenmektedir. Beck (1976), bilişsel çarpıtmaları kişide erken dönemde gelişen temel inanç ve şemaları bu işlevsiz düşünce kalıplarına uygun tekniklerle hatalı şekilde yorumlamayı sürdüren kalıplar olarak tanımlamıştır. Örneğin bağımlı kişilerde görülen "bir işi ya çok iyi yaparım ya da hiç yapamam" biçiminde ya hep ya hiç düşünme tarzıyla, "terk edilirsem hayatım mahvolur" şeklindeki felaketleştirmeler sık görülen bilişsel çarpışmalardandır.

Sosyal öğrenme kuramı öğrenmenin kişisel deneyimler sonucu oluştuğunu kabul etmekle birlikte bireyin etkileşimde olduğu dünyayı gözlemleyerek de bazı davranışları öğrendiğini ortaya koyan bir yaklaşımdır. Dolaylı öğrenme olarak ifade ettiği gözlem yoluyla öğrenme kavramını çalışmalarının merkezine alan Bandura' ya (1986) göre öğrenme, salt bir koşullanma durumundan ziyade "karşılıklı belirleyicilik" adını verdiği çevre, davranış ve kişinin etkileşiminin bir sonucudur. Kişinin inançlarının, öngörülerinin ve beklentilerinin çevre ile etkileşime girerek davranışları oluşturduğunu öngörmektedir. Bandura (1986), öz yeterlik algısını; bireyin görev ve sorumlulukların veyahut herhangi bir davranışsal becerinin altından kalkıp kalkamayacağına yönelik yargılamaları olduğunu belirtmektedir. Bu ifade bireyin reel beceri ya da yetkinliklerini değil bu davranışsal kapasiteyi nasıl kullanılabileceği ile ilgili algılarını ve inançlarını belirtmektedir. Bağımlı kişilik bozukluğuna sahip bireylerde görülen sorumluluk almaktan kaçınma ve kendi becerilerine güvenmeme durumları bu kişilerde özyeterlik algısının düşük olabileceğini düşündürmektedir. Bağımlı kişilik yapısındaki bireylerin aslında fiziksel olarak yapabilecekleri görevleri bile başkalarına yaptırma isteği de özyeterlik algısının fiziksel ya da gerçek kapasite ile değil baş etmeye yönelik inançlar ile şekillendirdiğini ortaya koymaktadır (Bandura, 1986). Walters ve Parke (1964), bireylerdeki agresif veya aşırı davranışların gözlem ve pekiştirme yoluyla öğrenildiğini söylemişlerdir. Bu sebeple bağımlı özelliklerin pekiştirilmesi, bağımsızlık özelliklerinin cezalandırılması ya da çocukların bağımlı ebeveynlerini model almasının bağımlı kişilik bozukluğu gelişmesiyle ilişkisi olabilmektedir. Maccoby (1980), bağımlı kişilik ve sosyal öğrenme sürecini açıklarken; çocukların rol model aldığı kişileri gözlemleme yoluyla bu kişilerin bağımlı, etkisiz ve teslimiyetçi özelliklerini model alabileceğini, bu özelliklerinse çocuğun sosyal çevresi veya kültürel normlar tarafından güçlendirilip saygı ve boyun eğme gibi özelliklerin toplum tarafından dikte edilebileceğini ifade etmektedir.

Seligman ve Maier (1967) öğrenilmiş çaresizlik kavramını, kişinin davranışlarıyla olumsuz bir sonucun ortaya çıkmasını engelleyemeyeceğine dair inancı olarak ifade etmektedir. Bireyin olayların sonuçlarını değiştirebileceğine yönelik kontrol beklentisinin zayıflaması ve gerekli davranış kalıplarını öğrenmede zorluk yaşaması güdüsel bir bozulma olarak tanımlanmış ve biyolojik olarak hissedilen nabız artışının, kaygının, çökkünlüğün ise öğrenilmiş çaresizliğin duygusal bozulma boyutu olduğu ifade edilmiştir (Maier ve Seligman ,1976, aktaran Ersever, 1993). Abramson ve diğerleri (1978) bağımlı kişilik gelişiminde öğrenilmiş çaresizliğin önemini vurgulamış ve kişinin süren başarısız deneyimleri sonucu dışa bağımlı ve umutsuz bir yapı edinmesi olarak ifade etmişlerdir. Kişinin başarısız deneyimlere yükledikleri nedensel yorumlamaların öğrenilmiş çaresizliğin durumunu belirlemekte olduğunu ifade etmişlerdir. Eğer bir kişi davranışlarıyla olayın sonucunu kontrol edemediği bir olayı; bireysel, değişmez ve genelleyici bir biçimde yorumladıysa (örneğin; Sadece ben yapamıyorum- Hep böyle olacak- Her durumda böyle olacak) öğrenilmiş çaresizlik geliştirme ihtimali yüksektir.

1.1.4. Bağımlı Kişilik İnancı ile İlgili Araştırma Bulguları

Literatürde bağımlı kişilik bozukluğun cinsiyetlere göre dağılımıyla ilgili yapılan çalışmalar kadınların erkeklere göre daha sık tanı aldığını ve risk grubunda olduklarını göstermektedir. Bornstein'ın (1996) yapmış olduğu derleme çalışmada, kadınların erkeklere kıyasla bağımlı kişilik bozukluğu tanısı alma olasılığının yaklaşık %40 daha fazla olduğu; bu farkın, kadınların bağımlılık davranışlarını daha açık ifade etmelerinden ve DSM kriterlerinin geleneksel kadın rolleriyle örtüşmesinden kaynaklanabileceği belirtilmiştir. Kass ve diğerleri (1983) tarafından yürütülen çalışmada kadınların %9'u, erkeklerin ise %4'ü bağımlı kişilik bozukluğu tanısı almış; benzer şekilde Jackson ve diğerlerinin (1991) çalışmasında bu oranlar kadınlarda %25, erkeklerde %11 olarak saptanmıştır. Öte yandan; Öztunç ve diğerlerinin (2015) 329 katılımcıyla yürüttüğü çalışmada, bağımlı kişilik bozukluğu puanlarının kadınlarda ($\bar{X}$=9.23) erkeklere ($\bar{X}$=7.37) kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur (p = .001). Ayrıca düşük gelir düzeyine sahip bireylerin ($\bar{X}$=11.67), orta ($\bar{X}$=8.33) ve yüksek gelirli bireylere ($\bar{X}$=5.55) kıyasla daha yüksek bağımlı kişilik puanlarına sahip olduğu görülmüştür (p = .000). Bu bulgular, sosyoekonomik kısıtlılıkların ve toplumsal cinsiyet rollerinin bağımlı kişilik eğilimlerini arttırıcı bir etkiye sahip olabileceğini göstermektedir.

Bağımlı kişilik bozukluğunun sosyodemografik değişkenler açısından ele alındığı çalışmalar oldukça tutarlı veriler sunmaktadır. Torgersen ve diğerlerinin (2001) Norveç toplum

örnekleminde yürüttüğü geniş çaplı çalışmada, bağımlı kişilik bozukluğunun yaygınlığı %1,5 olarak tespit edilirken kadınlarda (%2,0), erkeklere (%0,9) kıyasla anlamlı ölçüde daha yüksek oranda görülmüştür (p <.05). Ayrıca, bu bozukluk daha çok lise ve altı eğitim düzeyine sahip bireylerde (OR = 2.26), şehir merkezinde yaşayanlarda (OR = 2.60) ve partneri olmayan kişilerde (OR = 2.40) daha yaygın görülmüştür. Buna karşın, yaş değişkeni bağımlı kişilik bozukluğu yaygınlığı üzerinde anlamlı bir farklılık göstermemiştir (p> .05). Bu bulgular, bağımlı kişiliğin gelişiminde cinsiyet etkisinin yanı sıra çevresel faktörlerin etkisini de göstermektedir. Baker ve diğerlerinin (1996) bağımlı kişilik bozukluğu tanısı almış bireylerle gerçekleştirdiği çalışmada, bu bireylerin aile ortamlarında entelektüel ve kültürel etkinliklere yönelik yönelimin anlamlı ölçüde düşük olduğu bulunmuştur (M = 39.50) ve bu fark kontrol grubuna kıyasla istatistiksel olarak anlamlıdır (p = .01). Bu sonuç, bağımlı kişilik gelişiminde bireyin entelektüel olarak desteklenmediği, eğitimsel açıdan sınırlı ortamlarda büyümesinin etkili olabileceğini düşündürmektedir.

Çocuğun gelişim sürecinde kurduğu ilk sosyal bağlar olan ailenin içindeki dinamikler ile kardeş sayısı veya doğum sırası gibi faktörler de bağımlı kişilik gelişiminde etkili olabilmektedir. MacDonald'ın (1971) doğum sırası ve kişilik özellikleri üzerine yürüttüğü geniş ölçekli çalışmada, tek çocuklar ve ilk çocuklar daha yüksek sosyal sorumluluk (M = 19.47 ve 19.03) ve katılık (M = 8.81 ve 9.84) düzeyleri sergilemiş, bu da bağımlı kişilik yapısına özgü otoriteye uyum ve kurallara bağlılıkla ilişkilendirilmiştir. Ayrıca iki çocuklu ailelerde yapılan analizlerde, sonraki çocukların daha dışsal kontrol odağına sahip olduğu ve bu durumun çevresel onaya duyarlılık ile örtüştüğü saptanmıştır (p <.025). Onay ihtiyacı açısından, yalnızca tek çocuk kadınlar erkeklere kıyasla anlamlı fark göstermiştir (p <.05). Warren'ın (1966) sistematik derlemesinde ise, ilk doğan bireylerin sosyal baskıya daha duyarlı, daha konformist ve stres anında daha fazla sosyal destek arayışında oldukları vurgulanmaktadır (Gerard ve Rabbie, 1961; Dittes, 1961, aktaran Warren, 1966). Özellikle kadın katılımcılarda, ilk doğanların sosyal bağımlılık düzeylerinin anlamlı biçimde yüksek olduğu gösterilmiştir. Ayrıca, ilk doğan katılımcılar sosyal onay ihtiyacı ve toplumsal kurallara uyum açısından daha yüksek bağımlı eğilimler göstermektedir. Bu durum, bağımlı kişilik yapısıyla örtüşen bir sosyal bilişsel profil sunmaktadır.

Yaptığı ampirik çalışmalarda Overholser (1992), artan bağımlılık gösteren deneklerin önemli derecede yüksek depresyon, yalnızlık ve öz eleştiri sergilediklerini görmüş, düşük seviyede özgüven sergilediklerini bulmuştur. Bağımlı deneklerin aynı zamanda mutluluğu dış olaylara bağlama, kendileri ve diğer insanlar için kesin davranış beklentileri olduğu, aynı zamanda

sosyal yetiler ve problem çözme becerilerinin de düşük olduğu bulunmuştur (Overholser, 1991). Bu bulgular, bağımlı kişilik özellikleri gösteren bireylerin tanımlanan sorumluluk almaktan kaçınma veya karar vermekte zorlanma kriterlerinin özyeterlilik inançlarının gelişmemesine bağlı olmasıyla tutarlı görünmektedir.

Bağımlı özelliklerin biyolojik boyutuna dair Wang ve diğerlerinin (2003), yaptıkları nörobiyolojik araştırmada bağımlı kişilik bozukluğuna sahip bireylerin beyin görüntülerinde bakım verenlerle kurulan ilişki ve limbik sistemle ilişkilendirilen beynin sağ yarım küresinde daha fazla aktivasyon olduğu gösterilmiş ve bu kişilerin sürekli olarak bağı kurma eğilimi gösterdiği belirtilmiştir. Beyindeki dikkat ve ilişki kurma süreçleri bu bölgede yürütüldüğünden, bu kişilerde yaşam boyu bu alandaki aktivasyonu daha fazla olduğu ve dikkat süreçlerinin de bu bireylerin kaçındığı durumlara karşı hep aktif olma eğiliminde olduğu ifade edilmiştir.

1.2. Yalanın Uygunluğuna Dair İnançlar

1.2.1. Yalan Kavramı ve Yalanın Uygunluğuna Dair İnançlar

APA Psikoloji Sözlüğü 'ne (American Psychology Association, b.t.) göre "Yalan" kişinin yanlış olduğunu bilerek kandırma amaçlı kullandığı doğru olmayan bir ifade veyahut bir temsil olarak tanımlanmıştır. Levine (2014), "Yalan" kavramını; dikkat dağıtma veya gerçeği hiç söylememe gibi aldatıcı stratejilerden biri olarak açıklamış ve yalanın; aldatma, bilinçli olarak yanlış bir bilgi verme ve bu bilginin doğru olduğuna dair karşısındaki kişiyi inandırma amacı taşımasını gerektiren üç bileşenli bir yapısı olduğunu belirtmiştir. Fallis'in (2009) yalana bakış açısı ise aldatma niyetinin her durum için yalanı yeterince açıklamadığını ve "yalan" kavramının kişinin doğru olmadığını bildiği bir ifadeyi doğru olduğunun düşünülmesini istediği bir ortam ya da durumda söylemesi olarak kabul etmektedir. Bunu desteklemek için ise karşımızdaki kişinin yalan söylediğimizi bildiğinden emin olduğumuz halde söylemeye devam ettiğimiz "Baldface Lie" adını verdiği bir yalan kavramı öne sürmüştür. Örneğin; birinin gruptan dışlanmamak amacıyla bir konu hakkında aslında öyle olmadığına inandığı ve diğerlerinin de bunun farkında olduğu cümleler söylemesi de "Baldface Lie" olarak sınıflandırılabilir.

Çin ve Kanada'da yetişkinlerin yalan ve dürüstlük ile ilgili ahlaki ve kişiler arası değerlendirmelerdeki farklılıklarını inceleyen bir çalışmada, bu kültürler arasında prososyal eylemlerin açıkça söylendiği veya yalanla gizlendiği ve antisosyal eylemlerin itiraf edildiği veya inkâr edildiği durumlara verilen değerlendirmeler karşılaştırılmıştır. Çinli yetişkinler

prososyal davranışların yalan ile gizlenmesini erdemli ve olumlu görürken, Kanadalılar daha az uygun görme eğilimi göstermiştir. İyi bir eylemi açıkça söylemek ise Çin grubunda daha olumsuz ve kibirli görülmüştür. Antisosyal eylemin inkâr edilmesi her iki kültürde de olumsuz karşılanırken bu eylemin itiraf edilmesini Kanada kültüründeki yetişkinler daha olumlu değerlendirmiştir. Bu sonuçlar yalan kavramını bazı kültürlerde ve bazı durumlarda olumlu değerlendirilebilir veya uygun görülebilirliğinin değişken olabileceğini göstermektedir (Fu vd., 2001). Dürüstlük, toplumsal açıdan desteklenen ve çocukluktan itibaren ebeveynler tarafından pekiştirilen bir davranış olsa da bazı durumlarda karşıdaki kişiyi incitecek gerçeklerin gizlenmesi gerekebileceği mesajı da çocuklara verilebilmektedir (Popliger vd., 2011). Bu sebeple yalan söyleme davranışı günlük hayatta sık karşılaşılabilen ve çeşitli bağlamlarda kabul edilebilirliği farklılık gösterebilen bir kavram olarak karşımıza çıkmakta; bunun sonuncunda da alan yazında yalan birçok şekilde sınıflandırılmaktadır.

Yalan genel anlamda kötü ve olumsuz bir davranış olarak görülse de ortaya çıkardığı sonuçlar ve söylenme sebebi birilerinin zarar görmesini engellediğinde veya koruma amacı taşıdığından daha kabul edilebilir olduğu düşünülmektedir. Goffman ve Newill (1967), buna örnek olarak koruyucu ve başkası yararına söylenen yalanları faydacı; kötücül niyetlerle söylenen ve yıkıcı yalanları ise çıkarıcı yalanlar olarak tanımladığı genel bir sınıflandırma yapmıştır. Bryant (2008) yalanı türlerine göre ayırdığı çalışmada amaç, sonuç yararlanan kişi, doğruluk düzeyi ve kabul edilebilirlik boyutlarına göre bir yalan sınıflandırması yaparak gerçek yalanlar, beyaz yalanlar ve gri yalanlar olmak üzere üç grup tanımlamıştır. Gerçek yalanları, doğruluğu olmayan kötü amaçla söylenen kötü sonuçlar doğuran, kendi yararına olan ve kabul edilemez türden olduğunu ifade ederken; beyaz yalanları kısmen doğru ve kabul edilebilen iyi bir amaca dayanarak karşıdakine fayda sağlayan ve sonuçları kötülük doğurmayan yalanlar olarak tanımlamıştır. Gri yalanları tanımlarken ise ne gerçek yalanlar kadar kötücül ne de beyaz yalanlar kadar masum olduklarını ancak arada kalan ve haklı gerekçelere dayalı karmaşık bir tür olduklarını ifade etmiştir.

Bu çalışma kapsamında Türkiye'deki üniversite öğrencileri örnekleminde uygunluğu araştırılan yalan türleri kendini koruma yalanları, imaj yönetimi yalanları, prososyal yalanlar, geçiştirme yalanları, zorunlu yalanlar ve araçsal yalanlar olarak gruplandırılmıştır. Alan yazında kendini koruma amacıyla söylenen yalanlara genel anlamda kişinin istemediği bir durumdan kurtulmak veya kişisel alanının açığa çıkmasını engellemek amacıyla başvurduğu görülmektedir (Balım ve Aydın, 2021). Yapılan araştırmalar bu türden yalanlara özellikle romantik ilişkilerde, partnerlerin birbirinden gizlediği durumların ortaya çıkmasını

engellemek amacıyla başvurduğu ve söyleyen kişi için oldukça yüksek bir stres yükü ortaya çıkardığı rapor edilmiştir (DePaulo, 2004). Fu ve diğerleri (2017) yaptıkları çalışmada 2 ila 3 yaşındaki çocukların hatalarının üstünü kapatmak veya ceza almaktan kaçınmak için kendini koruma yalanlarına başvurduklarını belirtmektedir.

Bazı kişiler toplumsal yaşantıları içinde kendilerini olduğundan daha farklı ya da statülerini koruma ihtiyaçları sebebiyle imaj yönetimi yalanlarına başvurabilmektedir. DePaulo ve diğerleri (1996) bu kişilerin başkalarına karşı iyi bir imaj çizmek, sosyal olarak uyumlu veya saygıdeğer görünmek ya da olumsuz eleştiri ve tartışmalardan kaçınmak amacıyla bu tür gerçek dışı bir benlik sunumunda bulunabileceğini öne sürmektedir. Bu kişilerin yalan söyleme motivasyonları olarak genellikle var olan özelliklerinden memnun olmamaları ve idealize ettikleri benlik özelliklerine sahip olduklarına dair yalanlar veya gerçeğin abartılarak aktarıldığı vurgulanmaktadır (Bryant, 2008).

Prososyal yalanlar en genel anlamda başkası yararına söylenen doğru olmayan söylem veya yalanlar olarak tanımlanabilir. Sosyal hayatta çevremizdekileri kırmamak veya üzüntüden kurtarmak amaçlanmaktadır, ancak bu durumda bazen sadece yalan söylenen kişiye fayda sağlanırken (özgeci prososyal yalanlar) bazen de her iki tarafın da yararına durumlar oluşabilmektedir. Bu tür yalanlara başvurma motivasyonları, bazen baskın kişilere üstün olma ihtiyaçlarını karşılamak ya da ikili ilişkilerdeki problemleri azaltmak amaçlı olabilmektedir (Aydın, 2020).

Geçiştirme yalanları genellikle kişilerin üzerinde durmak istemediği olay veya konulara karşı başvurduğu ve gerçeği aktarmaktan kaçınarak geliştirici cümlelere başvurması olarak tanımlanabilir (DePaulo, 2004). Bu türden yalanlar kişinin özel ilişkilerinde, ruhsal durumunda veya iş yaşantısında problemler yaşadığı halde "Nasılsın?" sorusuna "İyiyim." veya "Her şey yolunda." gibi cevaplar vermesi olarak örneklendirilebilir.

Zorunlu yalanlar, kişilerin genellikle kendilerini bir tehdit veya yıkıcı bir sonuçtan korumak üzere başvurduğu yalanlar olarak sınıflandırılabilir. Burada önemli olan faktör ise bu yıkıcı durumun kişi tarafından nasıl algılandığıdır. Örneğin bağımlı bir birey için terk edilme korkusu üst düzeyde yıkıcı olarak algılandığından bu yalanlara başvurabilirler. Aynı zamanda kişi kendine güvende hissetmediğinde de bu türden yalanlara başvurabilmektedir (DePaulo, 2004).

Araçsal yalanların temelinde, bir avantaj elde etme amacı olduğu düşünülebilir. Kişi bir kazanç veya ödül kazanmak adına soğukkanlı bir biçimde bu yalanlara başvurduğundan

yapılan araştırmalarda en az uygun bulunan yalan türü olarak sınıflandırılmıştır (Fu vd., 2017; DePaulo, 2004).

1.2.2. Yalanın Uygunluğuna Dair İnançları Etkileyen Etmenler

Tarihte yalanın uygunluğu kavramıyla ilgili her koşulda büyük bir ahlaksızlık sayılmasından, kendilerine hizmet eden yalanların yükseltilmesine kadar birçok farklı görüş ve değerlendirmeyle karşılaşmak mümkündür. Ancak çoğu zaman yalanın uygun görünürlüğü kişide yarattığı his ve söyleme sebebinin iki yönlü ilişkisine göre değerlendirilmektedir. Bu ilişki bazen psikolojik durum sebebiyle yalan söylemek ya da yalan söylenen kişiyi gerçeğin kırıcı yönüne karşı korumak da olabilmektedir (Vrij vd., 2010).

Yalanın uygunluğuna dair inançları etkileyen etmenlerle ilgili çalışmalar genellikle kültürler arası farklara, yalanın amacına ve kişilik özelliklerine odaklanmaktadır. Levine (2014) yıkıcı gerçekler yerine beyaz yalanların daha kabul edilebilir olduğunu ve eğer bu gerçekler hedeflenen doğrultuda güçlü bir risk faktörü ise yalanlara başvurmanın bir zorunluluk olarak görülebileceğini ifade etmektedir. Bryant (2008) yalanın uygun görülebilirliğini amaca, sonuca, yararlanan kişiye ve kültürel faktörlere göre değişkenlik gösterdiğini belirtmiş ve beyaz yalan olarak tanımladığı karşı tarafın yararını gözeten, zarar verme amacı gütmeyen ve kültürel olarak yaygın şekilde başvurulan yalanların daha kabul edilebilir görüldüğünü belirtmiştir.

Yalanın uygunluğuna dair inançları etkileyen bir başka etmense kişilik özellikleri veya psikopatolojik faktörler olabilmektedir. Burada yalanın uygun görülebilirliğini etkileyen ortak durum farklı kişilik yapılarında algılanan ihtiyaçların ve zorunlulukların yalanın uygun bulunurluğunu etkilemesi olarak özetlenebilir. Hart ve diğerleri (2020) bu doğrultuda yaptıkları çalışmada, özgüveni düşük ve toplum tarafından dışlanmaktan çekinen kişilerin kendini yüceltici; merhametli ve empatik kişilerin ise başkalarının yararına olan yalanları daha uygun bulduklarını ve sıkça başvurduklarını belirtmiştir. Dike ve diğerleri (2005) kişilik bozukluklarında yalan söyleme davranışını inceledikleri çalışmada, bu kişilerin yalanın ahlaki ve etik boyutunu ihtiyaçlarını karşılama dürtüsü sebebiyle yok sayabildiğini belirtmiştir. Aynı çalışmada antisosyal bireylerin kişisel çıkarlarına hizmet eden, histriyonik bireylerin ilgiyi üstünde tutan, narsistlik olanların ise kendilerini abartılı şekilde olumlayan yalanları meşru gerekçelere dayandırarak kabul edilebilir gördüklerine değinilmektedir.

Yalanın uygunluğa dair inançları etkileyen en önemli etmenlerden biri ise şüphesiz kültürel yapılardaki farklılıklardır. Topluma aidiyete ve uyuma önem verilen, bireyin grubu temsil

ettiği kolektivist kültürlerde yalan söyleme davranışı grubun yararına olduğu sürece kabul edilebilir sayılmakta iken bireysel toplumlarda açık ve samimi olmak kötü sonuçlar doğursa da daha önemli görülmektedir (Triandis vd., 2001). Bu görüşe paralel şekilde, bireyci bir toplum olan Kanada ve kolektivist bir toplum olan Çin kültüründe yetişmiş çocuklarla yapılan bir çalışmada Kanadalı çocuklar bireyin çıkarlarını koruyan yalanları daha olumlu değerlendirirken Çinli çocuklar ise bireye karşı grubun çıkarlarını koruyan yalanlara karşı daha olumlu yaklaşmışlardır. Ayrıca çocukların yaşlarının arttıkça toplumsal yapıya daha uygun değerlendirmeler yaptıklarını görülmesi de yalanın uygunluğuna yönelik inançların kültürel etkisini güçlü bir biçimde göstermektedir (Fu vd, 2007).

1.2.3. Yalanın Uygunluğuna Dair İnançlarla İlgili Kuramsal Yaklaşımlar

Bağımlı kişilik bozukluğuna sahip bireyler bazı hatalı inançlar ve bilişsel çarpıtmalar sonucu zorunlu hissettikleri yalanlara sıkça başvurabilmektedir, fakat bu durum kişilerde bilişsel bir yük oluşturmaktadır (Pretzer ve Beck, 1996). Bilişsel yük kuramı, çalışma belleğinin öğrenme ve performans üzerindeki kısıtlayıcı etkilerini açıklayan bir tür bilişsel yapı açıklaması olarak düşünülmektedir ve her bir görev veya öğrenme sürecinin zihinde bir yük oluşturarak bu kısıtlı kapasiteyi kullandığını öne sürmektedir (Sweller, 2011). Yapılan çalışmalar yalan söyleme davranışının doğru söylemeye kıyasla bilişsel olarak daha yorucu bir işlev olduğunu öne sürmektedir. kişinin söylediği yalanı; dürüst görünmek adına beden dilini kontrol etme çabası, inandırıcılıklarını değerlendirmek için karşı tarafı izlemesi, yalanı destekleyici davranışları sürdürebilmek adına kendine hatırlatmaya çalışması ve aynı zamanda gerçeği baskılamak için yoğun çaba sarf etmesinin kişi için oldukça yoğun bir bilişsel yük oluşturduğu ifade edilmektedir. Ayrıca söylenen yalanın ortaya çıkaracağı kâr ne kadar büyük olursa kişinin yaşadığı milisler yükünü de bu oranda artacağı varsayılmaktadır (Vrij vd., 2008). Örneğin bsğımlı biri için partnerini kaybetmemek adına söylediği bir yalan bir grup uyumunu sürdürmek adına sevmediği bir aktiviteyi sevdiğini söylemesine göre daha fazla bilişsel yük oluşturmaktadır.

Yalanın uygun görülebilirliğiyle alaklı farklı bir bakış açısı sunan bir diğer kuram olan Yüz veya Çehre Kuramı (Goffman, 1955), toplumsal hayatta insanların hem bireysel hem de çevresel saygınlığını korumaya yönelik hareket ettiğini öne sürmektedir. Toplumda insanların kendileri ve çevreleri için idealize ettiği bazı imaj kalıpları bulunmaktadır ve bu imaj zedelenme riski taşıyorsa insanlar bunu önlemek adına yalanlara veya aldatmacalara başvurabilmektedir. Örneğin sosyal ve toplumsal kimliğin önemli bir yeri olan doğu asya

kültürlerinde yalan söyleme davranışı bu idealize edilmiş imajı koruyucu işlev görmekte ise kabul edilebilir olarak değerlendirilebilmektedir (Fu vd., 2001).

Psikanalitik kuramcılar ise yalan söyleme davranışını kendilik-nesne ilişkileri, içgüdüsel zorlamalar, çıkar çatışmaları ve süperego-ego kusurları gibi faktörlerle açıklamaya çalışmaktadırlar (Waelder, 1936). Literatürde; kendiliğin hoşa gitmeyen unsurlarını telafi etmek amacıyla söylenen sadistik yalanlar, kendiliğin daha çekici bir sunumunu sağlayan kendini koruma yalanları ve kendiliği tehdit eden dışsal faktörlere karşı başvurulan savunucu yalanlar gibi türler tanımlanmaktadır (Lemma,2005). Freud (1909); Küçük Hans vakasında bir çocuğun kardeşini leyleklerin getirdiğine dair kandıran ailesi tarafından ihanete uğramış hissettirilmesi sebebiyle; babasına karşı yanlışlığı oldukça açık karşı yalanlar savurduğundan bahsetmektedir. Özetle psikanalitik bakış açısıyla yalan davranışı, ebeveyn davranışlarının taklit edilmesiyle ortaya çıkmaktan yoğun travmatik deneyimlerinin inkarına kadar birçok faktörden etkilenmekte ve farklı işlevlere sahip olmaktadır (Freud, 1913, aktaran Wilkinson ve Hough, 1996). Haliyle bu işlevler kişinin kendilik sistemini koruyucu bir etki göstermekte, böylece yalanlar bu kişiler için ahlaki bir olgudan çıkıp kişiliğin olağan bir parçası halini almaktadır.

1.2.4. Yalanın Uygunluğuna Dair İnançlarla İlgili Araştırma Bulguları

Yalan söyleme davranışının çocuklarda yaygınlığı ile ilgili yapılan çalışmalarda, bu verilerin göreceli olabileceği çünkü ebeveynlerin bu davranışı değerlendirirken birbirinden farklı tutum veya bakış açılarına sahip olduğu ifade edilmektedir. Elde edilen bu veriler ışığında çocuklar arasında sürekli ve kronik şekilde yalan söyleme oranı yaklaşık %3 bulunurken bunun dışında yalan ve yalan söyleme davranışı oranının ailenin beyanına göre %19,4 öğretmenlerin beyanına göre ise %14,4 olarak raporlanmıştır. Yaş gruplarına göre değerlendirme yapıldığındaysa çocukların büyüdükçe şaka amaçlı söyledikleri yalanların yerini kendini koruma veya imaj yönetimi gibi yalanların aldığı ifade edilmektedir. Cinsiyet farkları ile ilgili yapılan çalışmaların büyük çoğunluğunda erkek çocuklar %13 ila %71 aralığında değişen oranlarda kız çocuklarına göre yalana daha sık başvurmaktadır. Ayrıca bu oran anne bekar veya evli ama mutsuz olduğunda, ya da çocuk ebeveynlerinin rehberliğinden ve desteğinden mahrum kalmışsa daha da artış göstermektedir (Stouthamer-Loeber, 1986).

Yalan söyleme davranışının yaş ve bilişsel gelişim ile ilişkisini inceleyen bir çalışmada 2 ila 3 yaş arasındaki 65 çocuktan deneyi yapan kişinin orada bulunan bir oyuncağa bakmadığı zaman diliminde bu oyuncağa bakmamaları istenmiştir. Üç yaş grubundaki çocukların %90'ı yalan söylerken, iki yaş grubundaki çocuklarda bu oran %25'te kalmıştır (p = .007). Ancak

yalanları sürdürme becerilerinde çoğu çocuk başarısız olmuştur. Aynı çalışmada yürütücü işlev becerilerinin yalan söyleme olasılığı ile pozitif bir korelasyona sahip olduğu gözlemlenmiş, yürütücü işlev puanı yüksek olan çocukların yalan söyleme olasılığı da anlamlı biçimde artmıştır (OR = 5.77, p = .022) (Evans ve Lee, 2013).

DePaulo ve diğerleri (2004) tarafından yürütülen; katılımcıların söyledikleri ya da kendilerine söylenen ciddi yalanları değerlendirdikleri çalışmada katılımcılar genel anlamda bu türden yalanları yakın ilişkide oldukları kişilerle deneyimlediklerini belirtmişlerdir. Ayrıca ciddi yalanların genellikle hataların bedelini ödemekten kaçınma amacıyla söylendiği ve başkalarının yararına söylenen yalanlara kıyasla olumsuz değerlendirildiği görülmüştür. Katılımcıların ciddi ve haksız olarak değerlendirdikleri yalanların %94,4 ü kendi yararına söylenen yalanlarken, %5,6'sı başkaları yararına söylenen yalanlar olarak tespit edilmiştir.

Yalan söyleme motivasyonlarının cinsiyet farklılıkları üzerine yapılan çalışmalar, kadınların sosyal onay alma erkeklerin ise itibarlarını koruma veya maddi çıkarlar sağlama sebebiyle yalana başvurduklarını gösterirken; kadınların kendilerine yalan söylendiğinde erkeklere göre daha iyimser değerlendirmeler yaptığı ifade edilmektedir (Üretmen, 2008; Dreber ve Johannesson, 2008; Lewis, 1989). Bu da kadın cinsiyetinde olanların yalan davranışını farklı açılardan değerlendirdiği ve salt bir kötülük olarak algılama eğilimlerinin daha az olduğunu düşündürmektedir.

Yalanın günlük yaşamdaki yerinin incelendiği çalışmada, gün içinde iki kere yalan söylediğini belirten 77, bir defa yalan söylediğini belirten 70 üniversite öğrencisinden veriler toplanmıştır. Bu araştırma sonucunda, kadın öğrencilerin başkalarının yararına olan yalanları daha çok söylediği, genel olarak çıkarcı yalanlardan ziyade olumlu duygular ve iyi niyet içerikli alanların günlük hayatta sıkça kullanıldığı ve bu öğrencilerin yalan söylemenin sosyal hayatın bir parçası olduğuna dair değerlendirmelere sahip olduğu ifade edilmiştir (DePaulo vd., 1996).

Yalanın uygunluğuna dair değerlendirmeleri araştıran 259 kişilik bir çalışmada; yalanın amacının, ortaya çıkardığı sonuçların ve gruplar arası mı yoksa kişiler arası mı kullanıldığının katılımcıların uygun görülebilirlik ile ilgili değerlendirmelerini nasıl etkilediği incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular; kişiler arası ciddi etkiler ortaya çıkaran ve çıkar elde etme amacıyla kullanılan yalanların en az uygun bulunan, dahil olunan grubun çıkarlarını diğer gruplara karşı koruyan ve gruba ciddi kazanç yaratan yalanların ise en uygun görülen yalanlar olarak değerlendirildiği görülmüştür (Dunbar, 2016).

Fu ve diğerleri (2001) prososyal yalanların kültürler arası uygunluğunun değerlendirilmesini inceledikleri çalışmada, Çinli ve Kanadalı katılımcılardan prososyal yalanın uygunluğunun değerlendirilmesini istemiştir. Temelde yapılan bir iyiliğin veya olumlu bir davranışın aldatmacalı veya çarpıtılmış bir şekilde ifade edilmesini Çinli katılımcıların yaklaşık yarısı olumlu ve alçak gönüllü bir davranış olarak değerlendirirken Kanadalı katılımcıların yaklaşık %80-90'ı bu yalanı yine de amacı ne olursa olsun olumsuz olarak değerlendirmiştir. Bu çalışma da bize yalan uygunluğunun evrensel bir norm değil kültürler arası değişebilen bir değer yargısı olduğunu göstermektedir.

Hart ve diğerleri (2020) kişilik özelliklerinin, yalan söyleme ve yalanı uygun bulmaya etkisini inceledikleri çalışmada; düşük öz saygı seviyelerinin artan düzeyde kişinin kendi yararına veya fedakâr amaçlarla söylediği yalanlarla ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu bulgu da bize amaç ne olursa olsun düşük öz saygıya sahip bireylerde yalana başvurma ve uygun bulma seviyelerinin arttığını göstermektedir.

Alan yazında yalan söyleme davranışının ve yalanın uygunluğuna dair inançların sosyoekonomik düzey ile ilişkisini inceleyen çalışmaların bulguları genel olarak birbirleri ile tutarlılık göstermektedir. Stouthamer-Loeber (1986) çalışmasında, düşük sosyoekonomik düzeydeki çocukların yalan davranışı sergileme oranlarının daha yüksek olduğu bildirilmiştir. Achenbach ve Edelbrock (1981) çalışmasında bu fark p <.01 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Brocas ve Carrillo (2021) tarafından yürütülen çalışmada, düşük sosyoekonomik düzeydeki öğrencilerin kendi yararlarına yönelik yalan söyleme oranı yüksek bulunurken (%47,8; p <.020), yüksek sosyoekonomik düzeydekilerin başkalarına zarar verici yalanlara daha eğilimli olduğu görülmüştür (p <.021). Bu bulgu yüksek sosyoekonomik düzeydeki kişilerde yalan söyleme motivasyonlarının daha patolojik temellere dayalı olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Kardeş sayısı değişkeninin yalanla ilişkisini inceleyen çalışmalar bazı anlamlı bulgular sunmaktadır. O'Connor ve Evans'ın (2018) yürüttüğü çalışmada, kardeşe sahip olmanın çocukların yalan söyleme ve aldatma davranışlarını etkilediği bulunmuştur. Kardeşi olan çocukların olmayanlara göre yaklaşık üç kat daha fazla hile yapma eğilimi gösterdiği bulunurken (p = .019, OR = 3.09); küçük kardeşle yaş farkı arttıkça, çocuğun yalan söyleme olasılığı da anlamlı düzeyde yükselmiştir (p = .007, OR = 3.95). Küçük kardeşi olan çocuklar, yalanlarını sürdürmede de daha başarılı olmuş ve gerçeği saklamayı daha sık başarmıştır (p = .048, OR = 3.16). Bu bulgular, kardeş ilişkilerinin çocukların dürüstlük algısı ve yalan stratejilerini biçimlendiren sosyal bir bağlam sunduğunu göstermektedir.

Nagar ve diğerlerinin (2019) yürüttüğü çalışmada, 2–5 yaş arası çocuklarda büyük kardeşe sahip olmanın yalan söyleme davranışı üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu saptanmıştır (p = .018, OR = 2.73). Yalan söyleyen çocukların %67'si kardeşi olanlardan oluştuğu, yalnızca %33'ü tek çocuklardan oluştuğu bulunmuştur. Bu etki, çocuğun yürütücü işlev düzeyi ve teorik zihin becerileri kontrol edildikten sonra da anlamlı kalmıştır. Bulgular, yalan söylemenin sadece bilişsel değil, sosyal etkileşimlerden –özellikle kardeş ilişkilerinden– de güçlü biçimde etkilendiğini göstermektedir.

1.3. İletişim Becerileri

1.3.1. İletişim Kavramı ve İletişim Becerileri

İletişim kavramı birçok farklı alanda ele alınmış oldukça geniş bir kavram olmakla birlikte psikososyal bakış açısıyla, en az iki kişinin birbirine bilgi, duygu, düşünce veya yaşantısal olayları aktarması olarak tanımlanmaktadır (Kaya, 2013). Kişiler arası ilişkiler ve etkili iletişim iletişimin insan davranışları üzerindeki etkisi, bir çocuğun nasıl davranması gerektiğine dair ebeveynleriyle kurduğu iletişimin özelliklerine göre yetişkin yaşantısındaki karakteristik özelliklerini ve ruhsal durumunu belirlemeye kadar uzanabilmektedir (Tuna, 2012). Türkiye örnekleminde sık gözlemlenen iletişim problemlerinin hangi faktörlerden kaynaklandığını araştıran bir çalışmada; farklı cinsiyetten veya konum olarak kendisinden üst tabakada olan kişilerle iletişimde kaygı yaşandığı, genel olarak insanların kendi duygu ve düşüncelerine yönelik açık iletişim kuramadığı ve yeni bir sosyal gruba dahil olmada zorlandıkları gibi bulgular ortaya çıkmıştır (Çulha ve Dereli, 1987). İletişimin insan kişiliğindeki bu önemli etkileri ve toplumumuzda da sıkça karşılaşılan bir sorun olmasından ötürü problemli iletişim davranışlarını saptamak ve onarmaya çalışmak da bir o kadar önemlidir.

İletişimin en temel üç unsuru olan kaynak (iletici), hedef (alıcı) ve mesaj (ileti) etmenlerinin her biri sorunsuz işlediğinde sağlıklı bir iletişimden söz edilebilmektedir (Oskay, 2016). İletişim esnasında kullanılan mesajı sözlü, sözsüz veya yazılı olmasına bakılmaksızın hedef kişi ya da kişilere en doğru ve etkili şekilde iletebilmek için çoğunlukla iletici ya da alıcı olan kişinin birtakım becerilere sahip olması önem taşımaktadır (Kaya 2013). İlkokul çağındaki çocuklarda iletişimdeki temel beceriler olan dinlemeyi, diyalog kurabilmeyi/sürdürebilmeyi, soru sormayı, teşekkür etme ve kendini tanıtmayı kazandırmanın önemi; gruplar arası iletişimde ise kendine ve çevreye yönelik duyguları düzenleme becerilerine sahip olunmasının gerekliliği ifade edilmektedir (Dilekman vd., 2008). Bu becerilerin yanı sıra iletişimde sıkça kullanılan sözel olmayan ifadelerin de (jest, mimik, ses tonu gibi) sözel ifadeler gibi doğru

şekilde analiz edilebilme becerisinin; ayrıca etkin dinleme ve uygun tepkiyi verme becerisinin de sahip olunması gereken becerilerden olduğu ifade edilmektedir (Erözkan, 2005).

İletişim becerileri literatürde sıklıkla genel bir değerlendirme unsuru olarak karşımıza çıkmış olsa da Korkut-Owen ve Bugay (2014) tarafından yapılan çalışmada, iletişim kanallarının doğru kullanımını ifade eden "İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler", özgüven ve düşüncelerini net bir biçimde aktarabilme temelinde kazanılan "Kendini İfade Etme", önceki paragrafta değinilen örtük mesajları analiz etme becerisini ifade eden "Etkin Dinleme ve Sözel Olmayan İletişim", kişinin sosyal anlamda iletişim kurma motivasyonunu içeren "İletişim Kurmaya İsteklilik" becerileri alt boyutları özelinde sınıflandırılmıştır.

1.3.2. İletişim Becerilerini Etkileyen Etmenler

İletişim her ne kadar tüm canlılar için ortak ve doğal bir süreç olsa da insanlar arasındaki iletişim becerileri kazanılabilir veya geliştirilebilir olarak ifade edilmektedir (Buckmann, 2001; Verdener, 1999, aktaran Korkut-Owen ve Bugay, 2014).

Etkili ve başarılı bir iletişimde sahip olunması gereken becerileri edinebilmek için öncelikle duygular hakkında hem kişisel hem de çevresel bir duygu tanıma ve düzenleme kapasitesine sahip olmanın gerekliliği vurgulanmaktadır (Baltaş ve Baltaş, 1997; aktaran Dilekman vd., 2008). Kişilerin iletişim becerilerindeki problemlerini inceleyen araştırmalar vücut dilinin efektif kullanılamamasının, duygu düzenleme ve tanıma kapasitesindeki yetersizliğin ve empati becerisinin eksikliğinin düşük iletişim becerileriyle ilişkili olduğunu öne sürmektedir (Baltaş ve Baltaş, 1997).

İletişim becerileri üzerinde etkisi olan bir diğer etmen kişilerin katı zihinsel kalıplar ve tek taraflı yorumlamalar sebebiyle mesajı olması gerektiği gibi işleyememeleri, kısacası zihinsel bir esnekliğe sahip olmamaları sayılabilir (Erözkan, 2005). Madjar ve diğerleri (2019) iletişim becerilerinin nöropsikolojik boyutunu ele aldıkları çalışmada dikkat, çalışma belleği, bilişsel beceriler gibi yetileri kapsayan yürütücü işlevlerin gelişmişlik düzeyi ile iletişim becerilerinin anlamlı pozitif korelasyon gösterdiğini kanıtlamıştır (r = .67, p <.001).

Bireylerin iletişim becerileri yalnızca çevresel ve öğrenilmiş faktörlerle değil, aynı zamanda biyolojik temellerle de şekillenmektedir. Özellikle beyin yapılarındaki bireysel farklılıklar, sosyal etkileşim kapasitesinde belirleyici olabilmektedir. Bu doğrultuda yapılan bir çalışmada, katılımcıların amigdala hacminin sahip oldukları sosyal ağın çeşitliliği, daha geniş ve karmaşık sosyal ilişkiler sürdürebilme ile anlamlı düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur (Bickart vd., 2010). İletişim sürecinin salt sözel bir tepki alışverişinden ziyade; aynı zamanda

duygusal ifadelerin okunması, uygun tepkilerin seçilmesi ve ilişkilerin sürdürülebilmesi gibi karmaşık beceriler bütününü içerir. Bu sebeple amigdalanın sosyal bilgiyi işleme ve duygusal ipuçlarını değerlendirmedeki rolü, amigdalanın gelişim düzeyinin bireyin sosyal bağ kurma kapasitesine ve iletişim tarzına neden etki ettiğini anlaşılır kılmaktadır.

İletişim becerileri diğer davranışlar gibi toplumsal etkilerden ayrı düşünülemez. Kişiler ihtiyaç duyduğu becerileri edinirken hem ebeveynlerin hem de toplumsal yapının gerekli gördüğü ve onayladığı davranış ve becerileri öğrenme eğiliminde olabilmektedir (Erözkan, 2005). Örneğin batı kültürlerinde kişisel alanın korunması ve konuşmacının dinleyici ile bakışlarla da iletişim kurması iletişimin daha etkili olmasını sağlamaktayken bu durum bazı doğu kültürlerinde ahlaki açıdan olumsuz yorumlanabilmektedir (Gudykunst ve Nishida 2001).

Güngör (1989), kişiler arası ilişkilerde bireyin çevreyle etkileşimi sonucu şekillenen öz saygı algılarını incelediği çalışmada düşük öz saygı algısının sosyal izolasyona sebep olduğu ve girişimciliği etkilediği böylece kişiler arası ilişkilerde problemlere yol açtığını vurgulamıştır. Bu eksiklik de iletişim kurmaya istekli olma veya kendini ifade etme gibi becerilerin kazanılmasını engellemiş olabilmektedir.

Cinsiyet farklılıkları ile ilgili yapılan bazı çalışmalar iletişim becerileri düzeyi bakımından kadınların erkeklere göre daha iyi skorlar aldığını göstermektedir. Lovell ve diğerleri (2009) tarafından yapılan çalışma kadın katılımcıların erkeklere kıyasla örtük mesajları daha iyi analiz ettiklerini ve problemlere yaklaşırken algısal becerilerini daha sık kullandıklarını ayrıca çok yönlü bir duygusal işlemleme repertuarına sahip olduklarını göstermiştir.

Literatürde farklı ebeveynlik stillerinin iletişim becerileri üzerine etkisini inceleyen çalışmalar; dinleyen, anlayan ve cesaretlendiren ebeveynlerin çocuklarının sosyal hayatlarında iyi dinleyiciler ve ifade becerisi kuvvetli çocuklar olduklarını göstermektedir. Tam aksine kısıtlayıcı ve eleştirel ebeveynlerin çocuklarının ise kendini açıklama yönünden başarısız ve iletişim süreçlerinde oldukça pasif kaldığı gözlemlenmektedir (Baumrind, 1991; Milevsky vd., 2007).

Bunun yanı sıra kardeş sayısının da iletişim becerilerindeki rolü incelenmiş ve farklı sonuçlara rastlanmıştır. Türkiye'de lise öğrencileriyle yapılan bir çalışmada artan kardeş sayısı ile zihinsel iletişim becerileri arasında pozitif bir korelasyon bulunurken, diğer bir çalışma ise üstün yetenekli öğrencilerin tek çocuk olduğu durumda, üç ve üzeri kardeşe sahip olan öğrencilere kıyasla daha iyi iletişim becerisi düzeyi gösterdikleri ifade edilmiştir. Ancak

bu farklılık özellikle zeka seviyesi, kültür düzeyi veya diğer çevresel etmenler tarafından şekillendirilmiş olabilmektedir (Gaskar ve Özyazıcıoğlu, 2014; Elcik ve Bayındır, 2015).

1.3.3. İletişim Becerileriyle İlgili Kuramsal Yaklaşımlar

Theodore Newcomb (1953) Toplumsal ilişkilerde İletişimin; kişilerin tutum davranış ve inançları arasındaki dengeler üzerinden şekillendiğini ifade eden Newcomb modelini ortaya atmıştır. Bu modele göre Newcomb (1953) çevremizdeki kişilerle ortak paylaşım alanlarımızın veya uyum düzeyimizin bu kişilere karşı yorumlarımızı ve iletişim tarzımızı etkilediğini İfade etmektedir. Benzer şekilde David K. Berlo (1960) sağlıklı bir iletişim kurulmasından hem ileticinin hem de alıcının benzer beceri, bilgi birikimi ve kültürel geçmişe sahip olması gerektiğini savunan bir model öne sürmektedir.

Kişiler Arası İletişim Yeterliliği teorisi (Spitzberg ve Cupach, 1984), kişinin iletişim süreçlerinde etkin ve başarılı olabilmesini sağlayan bağlamı iyi analiz etme ve en efektif davranış kalıplarını kullanma becerisini kapsayan bir yaklaşımdır. Sahip olunan bu becerilerin iletişim süreçlerindeki yapısını; bağlama uygun tepkileri seçme kabiliyetini ifade eden bilgi, seçilen davranışı uygun biçimde kullanmayı temsil eden beceri ve iletişimi etkili kılmaya duyulan istek olarak tanımlanan motivasyon unsurlarının birbiriyle ilişkili olduğu üç faktörlü bir yapı ortaya koymuşlardır. Bu teoriler bağlamındaki becerileri araştırmak adına ilkokul öğrencilerinde iletişim yeterliliği düzeyi ile girişken (atılgan) davranışlar arasındaki ilişkileri inceleyen bir çalışma iletişim yeterliliği ve girişkenlik davranışları düzeyinin kız öğrencilerde erkeklere göre daha yüksek olduğu ve iletişim yeterliliği ile girişken davranışlar arasında pozitif yönde bir ilişki olduğunu göstermiştir (Rusli vd., 2011). Bu tarz girişken (atılgan) davranış kalıplarına çalışmalarında yer veren Alberti ve Emons (2001) girişken davranışların iletişimde bireyin kendi sınırlarını çizebilen, özgüvenli bir tutum sergileyen aktif bir konuma gelmesinde önemli olduğunu ifade etmektedir. Bu bulgular literatürdeki cinsiyete yönelik yapılan araştırmaların bulguları ile tutarlıdır (Burleson, 1982; Lovell vd., 2009; Korkut-Owen ve Bugay, 2014).

Son olarak Hargie (2011) iletişim becerilerinin gözlem ve deneyim yoluyla öğrenilebilir olduğunu belirttiği Geliştirilmiş Kişiler Arası İletişim (Skilled Interpersonal Communication) yaklaşımında kişinin, iletişim süreciyle ilgili çevresel ve deneyimsel bilgileri zihinsel bir değerlendirmeden geçirip uygun gördüklerini uyguladığını ve bu uygulamaların çıktılarına göre de kendisine bir davranış repertuarı oluşturduğunu söylemektedir. Bu yaklaşım iletişim süreçlerinin ve becerilerinin toplumsal olarak nasıl şekillendiğini açıklayan bir teori olarak düşünülebilir (Tuna 2012, Erözkan, 2005).

1.3.4. İletişim Becerileriyle İlgili Araştırma Bulguları

İletişim becerilerinin toplumsal hayatta birçok işlevi olması ve eksikliğinin de önemli sorunlara yol açması sebebiyle alan yazında bu konu ile ilgili oldukça fazla çalışma bulunmaktadır. İletişim becerilerinin sosyodemografik değişkenler bakımından incelendiği çalışmalarda yaş, cinsiyet, gelir düzeyi, ilişki durumu, kardeş dinamikleri ve ailenin eğitim düzeyi gibi faktörlere odaklanılmaktadır. İsveç'te 18 aylık 1019 çocukla yürütülen iletişim becerilerinin cinsiyet, doğum sırası ve gelir düzeyi bakımından incelendiği çalışmada; kelime dağarcığı, sözsüz iletişim teknikleri kullanma ve dinlediğini anlama gibi iletişim becerileri bakımından kız çocuklarının (p <.001, η^2 = .044) ve ailenin ilk çocuğu olanların iletişim becerilerinin anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur (p <.001, η^2 = .017). Aynı çalışmada gelir düzeyi bakımından bir fark bulunamamasının İsveç'te gelir dağılımındaki dengesizliğin görece daha az olmasından kaynaklanabildiği ifade edilmektedir (Berglund vd., 2005). Burleson (1982), rahatlatıcı iletişim becerilerinin yaş ve cinsiyete göre nasıl şekillendiğini araştırdığı çalışmada 1. ve 12. sınıf arası 137 öğrenciye yakın arkadaşlarının sorun yaşadığı örnek durumlara yönelik rahatlatıcı mesajlar yazmalarını istemiştir. Bu mesajlar sayı, çeşitlilik ve duruma uygun duyarlılık gösterme özelliklerine göre incelendiğinde artan yaşın bu özelliklerdeki kalite artışıyla ilişkili olduğu gösterilmiştir (F = 87.06, p <.001). Öte yandan kadın cinsiyetinden olmanın mesaj sayılarında, çeşitliliğinde ve mesajların duruma uygun duyarlılık gösterme özelliklerinde artışla ilişkili olduğu bulunmuştur (p <.05). Gaskar ve Özyazıcıoğlu (2014), 218 lise öğrencisi ile yaptığı çalışmada; kız öğrencilerin erkeklere kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek puanlar aldıklarını saptamıştır (t = 2,790, p <0.01). Ayrıca, kardeş sayısı ile zihinsel iletişim becerisi arasında pozitif bir ilişki olduğu bulunmuştur (r = 0,152, p <0.05). Bu bulgular hem cinsiyet değişkeninin hem de kardeş sayısının iletişim becerilerinde etkili olduğunu göstermektedir.

Dülger ve Atalar (2018); 208 kadın ve 192 erkek üniversite öğrencisi ile yaptıkları çalışmada "İletişim Becerileri Ölçeği" (Korkut Owen ve Bugay, 2014) kullanarak cinsiyet, kardeş sayısı ve ebeveynlerin eğitim düzeyi ile ilgili bulgular elde etmişlerdir. Etkin Dinleme ve Sözel Olmayan İletişim alt boyutu puanlarının kadın öğrencilerde daha yüksek olduğu bulunurken (t (315,04) = 2,174, p <.05), İletişim Kurmaya İsteklilik alt boyutunda bir kardeşi olanlar, tek çocuklara göre daha yüksek puan almıştır (F = 2.676, p <.05). Aynı çalışmada, üniversite mezunu annelerin çocukları; toplam puan, Kendini İfade Etme ve İletişim Kurmaya İsteklilik alt boyutlarında daha yüksek puan alırken; babanın üniversite mezunu olmasının ise İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler ve İletişim Kurmaya İsteklilik alt boyutlarında anlamlı yüksek

puanlarla ilişkili olduğu tespit edilmiştir (p <.05). Benzer şekilde; Elkin ve diğerlerinin (2016) çalışmasında, sağlık bilimleri öğrencilerinin iletişim becerisi toplam puanlarının orta düzeyde olduğu ve okuryazar babaya sahip olan öğrencilerin toplam iletişim becerileri puanının da diğer gruplardan anlamlı biçimde yüksek olduğu bulunmuştur (χ^2 = 10.90, p = 0.02).

Koser ve Barut'un (2020), 300 üniversite öğrencisiyle gerçekleştirdiği çalışmada; öğrencilerin iletişim becerileri ile problem çözme becerileri arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur (p <.001). Ayrıca, korkulu/kaygılı (r = –.203, p = .004) ve saplantılı (r = –.057, p = .001) bağlanma stilleri ile iletişim becerileri arasında anlamlı negatif ilişkiler tespit edilmiştir; bu bulgu bize bağlanma stillerindeki problemlerin iletişim becerileri üzerindeki olumsuz etkisini göstermektedir. Çalışmada yaş değişkeni bakımından; 26 yaş ve üzeri öğrencilerin iletişim becerilerinin, 18–20 yaş grubuna kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu ifade edilmektedir (p = .004). Erözkan (2005) 372 üniversite öğrencisinde iletişim becerilerini etkileyen etmenleri incelediği çalışmasında; öğrencilerin bağlanma tarzlarının, benlik saygısı düzeylerinin ve kişiler arası ilişki tutumlarının oldukça etkili faktörler olduğunu bulmuştur. Kişiler arası stillerin, insan severlik (r = .49) ve duyarlılık (r = .47) boyutunda, güvenli bağlanma stilinde (r = .48) ve yüksek benlik saygısı inancı (r = .47) boyutunda artan iletişim becerileri olduğunu bulurken; kaygılı bağlanma stilinde (r = –.29, p <.01) iletişim becerilerinin olumsuz etkilendiğini saptamıştır.

Literatürde ilişki durumunun iletişim becerileri ile olan ilişkisi genellikle evlilik ve bekarlık durumu üzerinde yapılan çalışmalarla incelenmiştir. Romantik ilişkide olan bireylerin iletişim becerilerini pratik etme ve sürekli olarak farklı stratejiler kullanma avantajlarından dolayı iletişim becerilerinin güçlendiği ve aynı zamanda iletişim becerileri iyi olan kişilerin de romantik ilişkiler içerisinde olmasının daha olası olduğu görünmektedir (Dainton ve Stafford, 1993; Stafford ve Canary ,1991). Goodman ve Ofshe (1968) ilişki durumunun iletişim etkinliği ve empati becerileriyle ilişkisini araştırdığı çalışmada; 45 erkek 45 kadın katılımcının yabancı, evli ve nişanlı olduğu üç farklı ilişki durumu kategorisi incelenmiştir. Bu katılımcılar, empati becerilerini ve iletişimlerinin etkinliğini inceleyen; alınan düşük puanın ilgili alanda yüksek başarı anlamına geldiği iki farklı göreve katılmışlardır. Elde edilen bulgular evli çiftler aile temalı kavramları iletmede ortalama 5.3 ipucu ile en yüksek iletişim verimliliğini gösterirken, yabancı çiftler ortalama 7.5 ipucu ile en düşük performansı sergilemiştir; bu fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (p <.05). Nişanlı çiftlerin empati görevinde ortalama 43,0 puanla en yüksek empati düzeyini gösterdiği, evli çiftlerin ortalama

puanının 46.0, yabancı çiftlerin ise 57,0 olarak istatistiksel olarak anlamlı farkları olduğu bulunmuştur (p <.05).

Bickart ve diğerlerinin (2010) 58 yetişkinle yürüttüğü, amigdala hacminin insanların sahip olduğu sosyal bağlantıların sayısı ve bu bağlantıların ne kadar çeşitlilik gösterdiği ile ilgili çalışmasında; manyetik rezonans görüntüleriyle elde edilen amigdala hacimlerinin yaş fark etmeksizin sosyal bağlantıların sayısı ve çeşitliliği ile pozitif yönde korelasyon gösterdiği bulunmuştur (r = 0.86, p <0.001). Aynı çalışmada duygusal yanıtlar, tehdit algısı ve sosyal değerlendirmelerle ilişkili sağ amigdalanın hacmi ile sosyal bağlantı sayısı ve çeşitliliğinin ilişkisinin kadınlarda erkeklere göre daha güçlü olduğu bulunmuştur (B = .*62*, p = .0029). Bu bulgu iletişim becerileri puanlarında kadınların yaygın olarak daha yüksek düzeylere sahip olmasının bir sebebi olarak gösterilebilir.

1.4. Bağımlı Kişilik İnancı Yalanın Uygunluğuna Dair İnançlar ve İletişim Becerileri Arasındaki İlişkiler

Bağımlı kişilik inancı düzeyi, yalanın uygunluğuna dair inançlar ve iletişim becerileri arasındaki ilişkiler hakkında alan yazında doğrudan incelenmiş bir çalışmaya rastlanmamaktadır. Ancak bazı çalışmalar bu çalışmaya katkı sağlayabilecek veriler ve çalışmada incelenen sosyodemografik değişkenlerle ilgili bulgular sunmaktadır.

Yalnız kalma ve terk edilme kaygıları çok yüksek olmasına rağmen çoğu bağımlı kişilik bozukluğuna sahip birey romantik bir ilişkisi olmadığını raporlamıştır. Bu bulgunun sebebinin yaşadıkları yoğun kaygıların kişiler arası iletişim becerilerinde problemler yaratması ve ilişkilerini sağlıklı bir biçimde sürdürememelerinden kaynaklı olduğu düşünülmektedir (Overholser, 1996).

Bağımlı kişilik yapısının literatürde ifade edilen bazı boyutları iletişim becerileri ve yalanın uygunluğuna dair inançlar yönünden yorumlanabilir. Örneğin bu kişilerin bağ kurma ihtiyacına yönelik ihtiyaçları, iletişim kurmaya isteklilik becerilerini arttırıcı bir motivasyon sağlayabilir. Öte yandan terk edilmeye ya da eleştirilmeye yönelik duygusal yapıları gereği prososyal ve imaj yönetimi yalanlarının uygun görülebilirliğini ve kullanımını artırabilir (DePaulo, 2004; Bornstein, 2011).

Direkt olarak yalanın uygun görülebilirliği ile ilgili çalışmalar kısıtlı olsa da literatürde kişilerin daha sık başvurduğu yalan türlerinin daha uygun görme eğiliminde oldukları görülmektedir (DePaulo, 2004). Levine'in (2014), "Truth-Default" yaklaşımı kişiler arası iletişimde gelen bilgilerin otomatik olarak doğru kabul edilerek işlendiğini savunur, ancak

böyle bir otomatikleşme yalanı amaçları doğrultusunda kullanabilir gören bağımlı kişilik bozukluğuna sahip kişilere karşı bir avantaj sağlamaktadır. Böylece bu kişiler ihtiyaçları doğrultusunda sıklıkla karşılarındakileri kandırabilmektedirler.

Hazar (2006), kişiler arası iletişimin sürdürülebilir ve sağlıklı oluşunun ardından ortak alanlar ve kişilik özelliklerinin benzer oluşunun etkili olduğunu ifade etmektedir. Bağımlı kişilik özellikleri gösteren kişiler, ilişki kurma ihtiyacı dolayısıyla iletişimi sürdürebilmek adına kendi özelliklerini çarpıtarak bu ilişkiyi sürdürmeye çalışabilirler.

Besser ve diğerleri'nin (2020) bağımlı kişilerin olumsuz otomatik düşünceler ve uyum sağlama becerilerini inceleyen çalışmalarında; bu kişilerde görülen öz saygı eksikliği ve kaygılı inançlar sebebiyle iletişimde veya yeni bir duruma uyum sağlamada zorlandıkları görülmektedir. Bu bulgu, öz saygısı düşük olan kişilerin kendi yararına olan yalanları sıklıkla uygun bulduğu ayrıca iletişim problemleri yaşadıklarına dair çalışmalarla tutarlıdır (Hart vd., 2020; Güngör, 1989).

Bunun yanı sıra artan bağımlı kişilik bozukluğu düzeyi ile ilişkilendirilen eleştirel otoriter veya kısıtlayıcı ebeveyn tutumlarının kendini ifade etme gibi iletişim becerilerine de olumsuz etkisi bulunmuştur (Baumrind, 1991; Milevsky, 2007; Bornstein, 1992).

Literatürde bağımlı kişilik inancı yalanın uygunluğuna dair inançlar ve iletişim becerileri arasındaki ilişkilerin bir diğer ortak bulgusu da kaygılı bağlanma stilidir. Kaygılı bağlanma stilinin yetişkinlikte bağımlı kişilik bozukluğu tanısı almaya, ilişkilerde yaşanan kaygıdan dolayı daha sık yalan söylemeye ve kendini ifade etme becerisinde bozulmaya sebep olduğu görülmüştür (Farrow ve Halford, 2008; Brennan ve Shawer, 1998; Koser ve Barut, 2020).

BÖLÜM 2: YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma kapsamında; Türkiye'deki üniversite öğrencilerinde bağımlı kişilik inancı, yalanın uygunluğuna dair inançlar ve iletişim becerileri arasındaki ilişkileri inceleyebilmek amacıyla ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni Türkiye'de bulunan ön lisans ve lisans öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırmaya, kolayda örneklem yöntemi ile reşit olan ve onam formunu onaylayan 428 katılımcı katılım sağlamıştır. Verdiği yanıtlara göre örnekleme uygun olmayan 1 katılımcı çalışmadan çıkarılmış ve analizler kalan 427 katılımcı üzerinden gerçekleştirilmiştir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada kişisel bilgi formu, Kişilik İnanç Ölçeği (KİÖ), Yalanın Uygunluğu Ölçeği (YUÖ) ve İletişim Becerileri Ölçeği (İBÖ) kullanılarak hazırlanan 87 soruluk bir Google Forms anketi kullanılmıştır.

2.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formunda katılımcıya yaş, cinsiyet, ilişki durumu, okuduğu fakülte, kaçıncı sınıfta olduğu, ortalama aylık geliri, kardeş sayısı, doğum sırası, samimi arkadaş sayısı, yaşadığı yer ve anne/baba eğitim düzeyi ile ilgili açık uçlu ve çoktan seçmeli 12 soru yöneltilmiştir.

2.3.2. Kişilik İnanç Ölçeği

Kişilik İnanç Ölçeği (KİÖ); Aaron ve Judith Beck (1991) tarafından, kişilik bozukluklarına sahip bireylerde görülen işlevsiz bilişsel şemaları ve inançları anlamak amacıyla geliştirilmiş geçerli ve güvenilir bir formdur (Trull vd., 1993). Beck ve diğerleri (2001) hazırladıkları bu formu hem kişilik bozukluğu olan hem de normal gruplarda test ederek KİÖ'nin kişilik bozukluklarına eşlik eden spesifik inanç hatalarını tespit etmede etkili olduğunu kanıtlamıştır. KİÖ; Antisosyal, Bağımlı, Çekingen, Histrionik, Narsisistik, Obsesif-Kompulsif, Paranoid, Pasif-Agresif ve Şizoid kişilik bozukluklarını içeren dokuz alt boyuta sahiptir. Sorular; her bozuklukla farklı düzeyde ilişkilendirilmesi beklenen inanç ve tutumları içeren, her alt boyut için 14 sorudan meydana gelmekte ve toplamda 126 maddeden oluşmaktadır. 5'li Likert Tipi derecelendirmeye sahip ölçekte alınan yüksek puan; ilgili soruların ait olduğu kişilik bozukluğuna özgü inançlara yüksek düzeyde sahip olma ile ilişkilendirilmektedir. Ölçeğin iç

tutarlılık katsayısı .79 ile .91 arasında ve cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .95 olarak bulunmuştur (Butler vd., 2007).

Kişilik İnanç Ölçeği'nin orijinal formunun Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması, Türkçapar ve diğerleri (2007) tarafından üniversite öğrencilerine uygulanarak yapılmıştır; alt ölçekler arasında iyi düzeyde içsel tutarlılık değerine (0.67-0.90) ve test-tekrar test güvenilirliğine sahiptir. Bu çalışmada; KİÖ'nin bağımlı kişilik düzeylerini ve inançlarını yordayan maddeler değerlendirmeye alınarak (15-28.maddeler) 14 soru seçilmiş ve puanlama da sadece bağımlı özellikler üzerinden yapılmıştır. Bu alt boyutun güvenilirlik analizindeki Cronbach alfa katsayısı 0,80 olarak bulunmuştur (Türkçapar vd., 2007).

2.3.3. Yalanın Uygunluğu Ölçeği

Yalanın Uygunluğu Ölçeği (YUÖ), Balım ve Aydın (2021) tarafından yetişkin bireyler arasında uygun görülen/görülmeyen yalan türlerini tespit etmek amacıyla geliştirilmiştir. Söylenen yalanların hangi durumlarda ve ne derece uygun bulduğunun 5'li likert tipinde (1= Hiç uygun değil; 2= Uygun değil; 3= Kararsızım; 4= Uygun; 5= Tamamen uygun) değerlendirildiği 35 maddeden oluşmaktadır. Geçerlik ve güvenirlik çalışmaları sonucunda ölçeğin altı faktörlü alt boyutları olduğu sonucuna varılmıştır. Bu alt boyutlar ve ilgili maddeler aşağıdaki gibidir:

Kendini Koruma Yalanları (9 madde): 1, 9, 13, 17, 20, 25, 28, 32, 35

İmaj Yönetimi Yalanları (6 madde) : 6, 11, 15, 19, 22, 29

Prososyal Yalanlar (7 madde) : 5, 8, 14, 18, 26, 30, 31

Geçiştirme Yalanları (5 madde) : 2, 10, 16, 23, 27

Zorunlu Yalanlar (4 madde) : 4, 12, 21, 33

Araçsal Yalanlar (4 madde) : 3, 7, 24, 34

Ölçeğin alt boyutlarından alınan yüksek puanlar, ilgili yalan alt boyutunun uygun bulunurluk düzeyini ifade etmektedir.

Yalanın Uygunluğu Ölçeği yakınsak geçerlilik çalışması Bilgiç ve diğerleri (2011) tarafından geliştirilen Dürüstlük Ölçeği'nin Yalan Söyleme alt boyutu kullanılarak yapılmıştır. İki ölçeğin birbiriyle pozitif yönde güçlü bir korelasyon göstermesi, YUÖ'nin yakınsak geçerlik bakımından uygunluğunu göstermektedir.

Ölçeğin güvenirlik çalışmaları sonucunda iç tutarlılık Cronbach Alpha katsayısı tüm ölçek için .91 olarak bulunurken; kendini koruma yalanları .87, imaj yönetimi yalanları .84, prososyal yalanlar .82, geçiştirme yalanları .78, zorunlu yalanlar .81 ve araçsal yalanlar iç tutarlık katsayısı .64 olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin test-tekrar test güvenirliği kapsamında yapılan test-tekrar uygulamaları sonucunda ise korelasyon sonuçlarının .88 ile .98 arasında olduğu bulunmuştur.

2.3.4. İletişim Becerileri Ölçeği

"İletişim Becerileri Ölçeği", Korkut-Owen ve Bugay (2014) tarafından üniversite öğrencilerinde iletişim becerileri düzeylerini belirlemek amacıyla literatürde bulunan envanterlerden yararlanılarak oluşturulmuştur. Ölçekteki maddelerle ilgili "Her zaman" ve "Hiçbir zaman" arasında yanıtların bulunduğu 5'li Likert tipi dereceleme kullanılmıştır. Ölçekten alınan yüksek puanlar iletişim becerilerinin iyi düzeyde olduğunu, düşük puanlar ise iletişim becerilerinde yetersizlikler olduğunu ifade etmektedir. Ölçeğin faktör analizleri sonucunda geçerli ve güvenilir 25 madde ve dört alt boyutu olduğu sonucuna varılmıştır. Bu alt boyutlar ve ilgili maddeler aşağıdaki gibidir:

İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler (IITB) : 1,3,6,13,15,16,21,23,24,25

Kendini İfade Etme (KIE) : 2,5,17,20

Etkin Dinleme ve Sözel Olmayan İletişim (EDSOI) : 10,11,12,18,19, 22

İletişim Kurmaya İsteklilik (IKI) : 4,7,8, 9, 14

Ölçeğin iç tutarlık güvenirliği için Cronbach alfa katsayısı .88 olarak hesaplanmış; ölçeğin alt faktörlerine ilişkin iç tutarlık katsayıları ise, İİTB için .79; KİE için .72; EDSOİ için .64 ve İKİ için ise, .71 olarak bulunmuştur. Tekrar testlerinden elde edilen veriler ile iki ölçüm arasındaki pearson momentler çarpım korelasyonu katsayıları ise toplam puan için .81, İİTB için .73 KİE için .76, EDSOİ için .70 ve İKİ için ise, .75 olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin benzer ölçekler geçerliliğinin ise, $r = .69$ ($p < .001$) düzeyinde anlamlı olduğu bulunmuştur. Bu veriler sonucunda, İletişim Becerileri Ölçeği'nin üniversite öğrencilerinin iletişim becerileri düzeyini yordamada geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğu görülmektedir.

2.4. Veri Toplama Süreci

İstanbul Kent Üniversitesi Araştırma Etik Kurulu'ndan gerekli izinler alındıktan sonra veri toplama sürecine başlanmıştır. Araştırmada kullanılan veriler; Google Forms'da oluşturulan ve yaklaşık 10-15 dakika süren bir anket formu ile 03.03.2023-19.01.2025 tarihleri arasında

elde edilmiştir. Katılımcılara ilk olarak araştırma detaylarını ve katılımın gönüllülük esasına dayalı olduğunu bildiren bir onam formu sunulmuştur. Bu formu okuduktan sonra ankete katılmayı kabul eden kişilerle gönüllülük esasına dayalı olarak ankete devam edilmiştir. Bilgilendirilmiş onam formu sonrasında katılımcılara sırasıyla kişisel bilgi formu, Kişilik İnanç Ölçeği (KİÖ)'nin bağımlı kişilik alt boyutuna yönelik 14 soru, Yalanın Uygunluğu Ölçeği (YUÖ) ve İletişim Becerileri Ölçeği (İBÖ) sunulmuştur. Anket verileri yalnızca araştırmacının erişimi olan şifreli bir bilgisayarda muhafaza edilmiştir. Veri toplama sürecinde kullanılan ölçekleri geliştiren veya Türkçe' ye uyarlayıp derleyen araştırmacılar ile iletişime geçilerek ölçeklerinin mevcut çalışmada kullanılabilmesi için gerekli izinler alınmıştır.

2.5. Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında toplanan verilerin analizinde nicel veri analiz yöntemlerinden yararlanılmıştır. Öncelikle, katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin veriler tanımlayıcı istatistikler kullanılarak çözümlenmiştir. Bu çerçevede, frekans ve yüzde dağılımlarına başvurulmuş, katılımcıların yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi, kardeş sayısı, doğum sırası, ilişki durumu, yaşanılan yer, anne-baba eğitim düzeyi ve aylık hane gelir düzeyine ilişkin betimleyici istatistikler sunulmuştur.

Araştırmanın temel değişkenlerini oluşturan bağımlı kişilik inancı, yalanın uygunluğuna dair inançlar ve iletişim becerilerine ilişkin veriler ise aritmetik ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerler kullanılarak analiz edilmiştir. Bu analizlerle birlikte, her bir ölçekte ve alt boyutlarda katılımcıların genel eğilimleri ortaya konmuştur.

Araştırmanın alt problemleri doğrultusunda değişkenler arasındaki ilişkilerin belirlenmesi amacıyla parametrik testlerden Pearson korelasyon analizi uygulanmıştır. Bu analiz ile bağımlı kişilik inancı ile yalanın uygunluğuna dair inançlar ve iletişim becerileri arasındaki ilişkiler test edilmiştir. Ölçeklerin normal dağılıma uygunluğu çarpıklık ve basıklık değerleriyle önceden test edilerek analizlerin varsayımları kontrol edilmiştir. Sosyo-demografik değişkenlere göre ölçek puanlarının karşılaştırılması amacıyla Bağımsız Örneklem T-Test ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. ANOVA analizlerde istatistiksel olarak anlamlı çıkan farklılıklarda gruplar-arası ilişkileri tespit edebilmek amacıyla Post-Hoc LSD testi gerçekleştirilmiştir. Değişkenler arası yordama gücünü belirlemek amacıyla ise çoklu doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır.

Tüm analizler, sosyal bilimler alanında yaygın olarak kullanılan istatistiksel paket programlardan biri olan IBM SPSS Statistics 25.0 aracılığıyla gerçekleştirilmiş ve anlamlılık düzeyi ,05 olarak kabul edilmiştir (George ve Mallery, 2010). Elde edilen bulgular, ilgili tablolarla desteklenerek yorumlanmış ve araştırma soruları çerçevesinde değerlendirilmiştir. Böylece, araştırma hipotezlerinin test edilmesine ve değişkenler arasındaki ilişkilerin açıklanmasına yönelik sistematik bir analiz süreci izlenmiştir.

Çalışmada kullanılacak verilerin normal dağılıma uygun olup olmadığını saptamak amacı ile çarpıklık ve basıklık katsayıları incelenmiş ve sonuçlar Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1

Değişkenlerin Normallik Analizi Sonuçları

Değişken	N	Çarpıklık	Basıklık
Kişilik İnanç Ölçeği	427	,735	,489
Yalanın Uygunluğu Ölçeği	427	-,172	,723
Kendini Koruma Yalanları	427	-,414	-,084
İmaj Yönetimi Yalanları	427	1,094	1,174
Prososyal Yalanlar	427	-,230	-,117
Geçiştirme Yalanları	427	-,412	,085
Zorunlu Yalanlar	427	,300	-,631
Araçsal Yalanlar	427	,469	,131
İletişim Becerileri Ölçeği	427	-,310	,194
İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler	427	-,566	,805
Kendini İfade Etme	427	-,505	,021
Etkin Dinleme ve Sözel Olmayan İletişim	427	-,415	,017
İletişim Kurmaya İsteklilik	427	-,283	-,036

Araştırmada kullanılan Kişilik İnanç Ölçeği, Yalanın Uygunluğu Ölçeği ve İletişim Becerileri Ölçeği ile bu ölçeklerin alt boyutlarının normal dağılıma uygunluğu, çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri incelenerek değerlendirilmiştir. George ve Mallery (2010) tarafından önerilen ±2 sınır değerleri temel alınarak yapılan değerlendirmede, tüm değişkenlerin çarpıklık ve basıklık değerlerinin bu aralık içerisinde kaldığı görülmektedir.

Kişilik İnanç Ölçeği'nin çarpıklık değeri ,735 ve basıklık değeri ,489 olarak bulunmuştur. Yalanın Uygunluğu Ölçeği'nin çarpıklık değeri -,172 ve basıklık değeri ,723'tür. Alt boyutlardan Kendini Koruma Yalanları için çarpıklık değeri -,414, basıklık değeri ise -,084'tür. İmaj Yönetimi Yalanları alt boyutunda çarpıklık 1,094 ve basıklık 1,174 olarak

hesaplanmıştır. Prososyal Yalanlar boyutu için çarpıklık değeri -,230, basıklık değeri -,117; Geçiştirme Yalanları için çarpıklık -,412 ve basıklık ,085; Zorunlu Yalanlar için çarpıklık ,300 ve basıklık -,631; Araçsal Yalanlar için ise çarpıklık ,469 ve basıklık ,131'dir.

İletişim Becerileri Ölçeği genelinde çarpıklık değeri -,310 ve basıklık değeri ,194 olarak elde edilmiştir. Alt boyutlardan İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler için çarpıklık -,566 ve basıklık ,805; Kendini İfade Etme için çarpıklık -,505 ve basıklık ,021; Etkin Dinleme ve Sözel Olmayan İletişim için çarpıklık -,415 ve basıklık ,017; İletişim Kurmaya İsteklilik için ise çarpıklık değeri -,283 ve basıklık değeri -,036'dır.

Tüm bu bulgular doğrultusunda, analiz edilen değişkenlerin normal dağılıma uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

BÖLÜM 3: BULGULAR

3.1. Betimsel İstatistikler

Katılımcılar araştırmada sosyodemografik özelliklerine ilişkin verilerin toplanması amacıyla kişisel bilgi formu doldurmuşlardır. Elde edilen sonuçlar Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2

Katılımcıların Sosyodemografik Özelliklere Göre Dağılımı

Değişken	Kategori	N	%
Yaş	18-20	99	23,2%
	21-23	169	39,6%
	24-27	96	22,5%
	28-35	36	8,4%
	36 ve üstü	27	6,3%
	Toplam	427	100,0%
Cinsiyet	Erkek	127	29,9%
	Kadın	297	69,9%
	Belirtmek İstemiyorum	1	0,2%
	Toplam	425	100,0%
İlişki Durumunuz	Boşanma sürecinde	1	0,2%
	Erkek/Kız arkadaşım var	151	35,4%
	Evli	50	11,7%
	Flört ettiğim biri var	1	0,2%
	Hayatımda biri yok	213	49,9%
	Karışık	1	0,2%
	Sözlü/Nişanlı	10	2,3%
	Toplam	427	100,0%
Ortalama aylık geliriniz (Hane geliri)	0-8500 TL	51	12,3%
	8501-15000 TL	49	11,8%
	15001-25000 TL	96	23,1%
	25001-50000 TL	143	34,4%
	50000 TL Üstü	77	18,5%
	Toplam	416	100,0%
Kardeş sayınız? (Siz hariç)	Tek Çocuk	37	8,7%
	1 Kardeş	152	35,6%
	2 Kardeş	115	26,9%
	3 ve Üstü	123	28,8%
	Toplam	427	100,0%
Samimi arkadaş sayınız	Yok	9	2,1%
	1-3	196	45,9%
	4-7	166	38,9%
	8 ve Üstü	56	13,1%
	Toplam	427	100,0%
Annenizin eğitim düzeyi	Okur-Yazar	28	6,6%
	Okur-Yazar Değil	28	6,6%
	İlkokul M.	136	31,9%
	Ortaokul M.	61	14,3%
	Lise M.	86	20,1%
	Yüksekokul M.	12	2,8%
	Üniversite M.	70	16,4%
	Lisansüstü	6	1,4%
	Toplam	427	100,0%
Babanızın eğitim düzeyi	Okur-Yazar	16	3,7%
	Okur-Yazar Değil	7	1,6%
	İlkokul M.	90	21,1%
	Ortaokul M.	59	13,8%
	Lise M.	118	27,6%
	Yüksekokul M.	27	6,3%
	Üniversite M.	95	22,2%
	Lisansüstü	15	3,5%
	Toplam	427	100,0%

Katılımcıların yaş dağılımına bakıldığında, %23,2'si (n = 99) 18-20 yaş aralığında, %39,6'sı (n = 169) 21-23 yaş aralığında, %22,5'i (n = 96) 24-27 yaş aralığında, %8,4'ü (n = 36) 28-35 yaş aralığında ve %6,3'ü (n = 27) 36 yaş ve üzerindedir.

Cinsiyet açısından katılımcıların %29,9'u (n = 127) erkek, %69,9'u (n = 297) kadın olup, %0,2'si (n = 1) cinsiyetini belirtmek istememiştir.

Katılımcıların ilişki durumlarına göre dağılımı ise şu şekildedir: %35,4'ü (n = 151) erkek/kız arkadaşı olduğunu belirtmiş, %11,7'si (n = 50) evli, %0,2'si (n = 1) flört ettiği biri olduğunu, %49,9'u (n = 213) hayatında biri olmadığını ifade etmiştir. Ayrıca %0,2'si (n = 1) karışık bir ilişki durumunda olduğunu belirtirken, %2,3'ü (n = 10) sözlü/nişanlı ve %0,2'si (n = 1) boşanma sürecindedir.

Ortalama aylık hane gelirine göre dağılımda, %12,3'ü (n = 51) 0-8500 TL, %11,8'i (n = 49) 8501-15000 TL, %23,1'i (n = 96) 15001-25000 TL, %34,4'ü (n = 143) 25001-50000 TL ve %18,5'i (n = 77) 50000 TL üzeri gelir grubunda yer almaktadır.

Katılımcıların kardeş sayılarına göre dağılımları incelendiğinde, %8,7'si (n = 37) tek çocuk, %35,6'sı (n = 152) 1 kardeşe, %26,9'u (n = 115) 2 kardeşe ve %28,8'i (n = 123) 3 veya daha fazla kardeşe sahiptir.

Samimi arkadaş sayısı açısından katılımcıların %2,1'i (n = 9) hiç arkadaşının olmadığını, %45,9'u (n = 196) 1-3 arkadaşı olduğunu, %38,9'u (n = 166) 4-7 arkadaşı olduğunu ve %13,1'i (n = 56) 8 veya daha fazla arkadaşı olduğunu ifade etmiştir.

Annelerin eğitim düzeylerine göre dağılımda, %6,6'sı (n = 28) okur-yazar, %6,6'sı (n = 28) okur-yazar değil, %31,9'u (n = 136) ilkokul mezunu, %14,3'ü (n = 61) ortaokul mezunu, %20,1'i (n = 86) lise mezunu, %2,8'i (n = 12) yüksekokul mezunu, %16,4'ü (n = 70) üniversite mezunu ve %1,4'ü (n = 6) lisansüstü mezunudur.

Babalara ilişkin eğitim düzeyi incelendiğinde, %3,7'si (n = 16) okur-yazar, %1,6'sı (n = 7) okur-yazar değil, %21,1'i (n = 90) ilkokul, %13,8'i (n = 59) ortaokul, %27,6'sı (n = 118) lise, %6,3'ü (n = 27) yüksekokul, %22,2'si (n = 95) üniversite ve %3,5'i (n = 15) lisansüstü mezunudur.

Katılımcılardan elde edilen yaş, kardeş sayısı, samimi arkadaş sayısı ve aylık gelir düzeyi verilerinin minimum, maksimum, ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3

Katılımcıların Yaş, Kardeş Sayısı, Samimi Arkadaş Sayısı ve Aylık Gelir Düzeyini Tanımlayıcı Değerler

Değişken	N	Ort.	Ss.	Min.	Maks.
Yaş	427	23,98	5,74	18,00	49,00
Kardeş Sayısı	427	2,14	1,68	0,00	12,00
Samimi Arkadaş Sayısı	427	4,71	3,85	0,00	30,00
Aylık Gelir	416	39374,97	165420,44	0,00	3000000,00

Araştırmada elde edilen verilere göre katılımcıların yaşları 18 ile 49 arasında değişmektedir. Yaş ortalaması 23,98; standart sapması ise 5,74'tür. Kardeş sayısı, 0 ile 12 arasında değişkenlik göstermektedir. Katılımcıların ortalama kardeş sayısı 2,14 iken standart sapması ise 1,68'dir. Samimi arkadaş sayısına ilişkin veriler, 0 ile 30 arasında değişkenlik göstermektedir. Katılımcıların ortalama samimi arkadaş sayısı 4,71; standart sapması ise 3,85'tir. Aylık gelir düzeyine bakıldığında, gelirler 0 ile 3000000 TL arasında geniş bir aralıkta dağılmaktadır. Katılımcıların aylık gelir ortalaması 39374,97 TL, standart sapması ise 165420,44 TL olarak hesaplanmıştır.

Katılımcılardan elde edilen bağımlı kişilik inancı, yalanın uygunluğuna yönelik inançlar ve iletişim becerileri puanlarının minimum, maksimum, ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4

Katılımcıların Değişkenler ve Alt Boyutları Puanları Tanımlayıcı Değerleri

Değişken	N	Ort.	Ss.	Min.	Maks.
Kişilik İnanç Ölçeği	**427**	**19,19**	**9,65**	**,00**	**56,00**
Yalanın Uygunluğu Ölçeği	**427**	**97,73**	**20,31**	**35,00**	**161,00**
Kendini Koruma Yalanları	427	28,70	7,39	9,00	45,00
İmaj Yönetimi Yalanları	427	10,39	3,78	6,00	22,00
Prososyal Yalanlar	427	21,16	5,38	7,00	35,00
Geçiştirme Yalanları	427	17,15	3,91	5,00	25,00
Zorunlu Yalanlar	427	10,39	3,86	4,00	20,00
Araçsal Yalanlar	427	9,87	3,16	4,00	20,00
İletişim Becerileri Ölçeği	**427**	**99,66**	**11,01**	**62,00**	**125,00**
İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler	427	40,17	4,93	21,00	50,00
Kendini İfade Etme	427	15,92	2,66	7,00	20,00
Etkin Dinleme ve Sözel Olmayan İletişim	427	24,36	3,23	14,00	30,00
İletişim Kurmaya İsteklilik	427	19,22	2,89	11,00	25,00

Elde edilen bulgular incelendiğinde, Kişilik İnanç Ölçeği için yapılan analizde, katılımcı sayısı (n = 427), ortalama puan 19,19, standart sapma 9,65, minimum değer ,00 ve maksimum değer 56,00 olarak belirlenmiştir.

Yalanın Uygunluğu Ölçeği genelinde ortalama puan 97,73 olup, standart sapma 20,31; minimum değer 35,00 ve maksimum değer 161,00'dır. Bu ölçeğin alt boyutlarına ilişkin bulgular incelendiğinde, Kendini Koruma Yalanları alt boyutunda ortalama 28,70, standart sapma 7,39, minimum 9,00 ve maksimum 45,00; İmaj Yönetimi Yalanları için ortalama 10,39, standart sapma 3,78, minimum 6,00 ve maksimum 22,00; Prososyal Yalanlar için ortalama 21,16, standart sapma 5,38, minimum 7,00 ve maksimum 35,00; Geçiştirme Yalanları için ortalama 17,15, standart sapma 3,91, minimum 5,00 ve maksimum 25,00; Zorunlu Yalanlar alt boyutunda ortalama 10,39, standart sapma 3,86, minimum 4,00 ve maksimum 20,00; Araçsal Yalanlar boyutunda ise ortalama 9,87, standart sapma 3,16, minimum 4,00 ve maksimum 20,00'dır.

İletişim Becerileri Ölçeği geneline bakıldığında, ortalama puan 99,66, standart sapma 11,01, minimum 62,00 ve maksimum 125,00 olarak elde edilmiştir. Bu ölçeğin alt boyutlarından İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler için ortalama 40,17, standart sapma 4,93, minimum 21,00 ve maksimum 50,00; Kendini İfade Etme için ortalama 15,92, standart sapma 2,66, minimum 7,00 ve maksimum 20,00; Etkin Dinleme ve Sözel Olmayan İletişim için ortalama 24,36, standart sapma 3,23, minimum 14,00 ve maksimum 30,00; İletişim Kurmaya İsteklilik boyutu için ise ortalama 19,22, standart sapma 2,89, minimum 11,00 ve maksimum 25,00 olarak belirlenmiştir.

3.2. Korelasyon Bulguları

Araştırmanın birinci alt problemi kapsamında, üniversite öğrencilerinde bağımlı kişilik inancı, yalanın uygunluğuna dair inançlar ve alt boyutları ile iletişim becerilerinin alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı Pearson korelasyon analizi ile incelenmiş ve sonuçlar Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5

Bağımlı Değişkenler Arası Korelasyon Analizi Sonuçları

	Değişken	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	Bağımlı Kişilik İnancı	--												
2	Yalanın Uygunluğu Ölçeği	,276**	--											
3	Kendini Koruma Yalanları	,140**	,846**	--										
4	İmaj Yönetimi Yalanları	,303**	,549**	,237**	--									
5	Prososyal Yalanlar	,320**	,745**	,489**	,377**	--								
6	Geçiştirme Yalanları	,145**	,759**	,702**	,161**	,535**	--							
7	Zorunlu Yalanlar	,119*	,686**	,492**	,339**	,337**	,423**	--						
8	Araçsal Yalanlar	,180**	,683**	,479**	,453**	,375**	,351**	,496**	--					
9	İletişim Becerileri Ölçeği	-,091	-,125**	-,067	-,222**	-,101*	-,015	-,089	-,103*	--				
10	İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler	-,048	-,130**	-,065	-,191**	-,094	-,021	-,116*	-,141**	,852**	--			
11	Kendini İfade Etme	-,255**	-,118*	-,075	-,175**	-,140**	-,053	-,028	-,054	,732**	,425**	--		
12	Etkin Dinleme ve Sözel Olmayan İletişim	,006	-,065	,012	-,219**	-,068	,061	-,075	-,066	,826**	,614**	,506**	--	
13	İletişim Kurmaya İsteklilik	-,035	-,072	-,087	-,113*	-,020	-,039	-,031	-,030	,759**	,461**	,576**	,513**	--

** p < ,01
* p < ,05

Analiz bulgularına göre, Bağımlı Kişilik İnancı ile Yalanın Uygunluğu toplam puanı (r = ,276, p < ,01), Kendini Koruma Yalanları (r = ,140, p < ,01), İmaj Yönetimi Yalanları (r = ,303, p < ,01), Prososyal Yalanlar (r = ,320, p < ,01), Geçiştirme Yalanları (r = ,145, p < ,01), Zorunlu Yalanlar (r = ,119, p < ,05) ve Araçsal Yalanlar (r = ,180, p < ,01) arasında pozitif ve anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Bu bulgular, bağımlı kişilik inanç düzeyi arttıkça yalanın uygunluğu ve alt boyutlarına yönelik inançların da arttığını göstermektedir.

Öte yandan, Bağımlı Kişilik İnancı ile İletişim Becerileri arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır (r = -,091, p > ,05). Ancak alt boyut düzeyinde incelendiğinde, Kendini İfade Etme ile negatif yönde anlamlı bir ilişki görülmüştür (r = -,255, p < ,01). Diğer iletişim becerisi alt boyutları olan İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler (r = -,048, p > ,05), Etkin Dinleme ve Sözel Olmayan İletişim (r = ,006, p > ,05) ve İletişim Kurmaya İsteklilik (r = -,035, p > ,05) ile Bağımlı Kişilik İnancı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yalanın Uygunluğu ile İletişim Becerileri (r = -,125, p < .01), İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler (r = -,130, p < .01) ve Kendini İfade Etme (r = -,118, p < .05) arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

İmaj Yönetimi Yalanları ile İletişim Becerileri (r = -,222, p < .01), İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler (r = -,191, p < .01), Kendini İfade Etme (r = -,175, p < .01), Etkin Dinleme ve Sözel Olmayan İletişim (r = -,219, p < .01) ve İletişim Kurmaya İsteklilik (r = -,113, p < .05) arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Prososyal Yalanlar değişkeninin Kendini İfade Etme (r = -,140, p < .01) ve İletişim Becerileri (r = -,101, p < .05) ile negatif ilişkili olduğu görülmüştür. Ayrıca Zorunlu Yalanlar ve Araçsal Yalanlar ile İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler arasında zayıf düzeyde negatif bir ilişki saptanmıştır (r = -,116, p < .05; r = -,141, p < .01). Bu durum, yalanın uygunluğuna dair inançlar arttıkça iletişim becerilerinin azaldığını göstermektedir.

Araştırmada ele alınan değişkenler ile yaş, kardeş sayısı, samimi arkadaş sayısı, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu değişkenlerinin ilişkisini incelemek amacıyla Pearson korelasyon analizi yapılmış ve elde edilen bulgular Tablo 6'te gösterilmiştir.

Tablo 6

Sosyodemografik Değişkenler ile Bağımlı Değişkenler Arası Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişken	Bağımlı Kişilik İnancı	Yalanın Uygunluğu Ölçeği	Kendini Koruma Yalanları	İmaj Yönetimi Yalanları	Prososyal Yalanlar	Geçiştirme Yalanları	Zorunlu Yalanlar	Araçsal Yalanlar	İletişim Becerileri Ölçeği	İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler	Kendini İfade Etme	Etkin Dinleme ve Sözel Olmayan İletişim	İletişim Kurmaya İsteklilik
Yaş	-,101*	-,063	,016	,018	-,118*	-,076	-,146**	,000	,093	,109*	,156**	,029	-,006
Gelir	-,034	,074	,102*	-,018	,044	,113*	,071	-,025	,048	,019	,098*	,026	,030
Kardeş Sayısı	,022	-,097*	-,147**	,122*	-,095	-,141**	-,047	-,062	-,020	,029	-,088	-,004	-,041
Samimi Arkadaş	-,018	,045	,004	-,034	,099*	,007	,095	,032	,074	-,021	,103*	,074	,141**
Anne Eğitim	-,059	-,054	-,061	-,026	-,030	-,030	-,049	-,031	,014	,019	-,043	,036	,020
Baba Eğitim	-,047	-,045	-,035	-,041	,000	-,012	-,081	-,039	,005	,046	-,083	,017	-,003

** p < ,01 * p < ,05

Yaş değişkeni ile Bağımlı Kişilik İnancı (r = -,101, p < ,05), Prososyal Yalanlar (r = -,118, p < ,05) ve Zorunlu Yalanlar (r = -,146, p < ,01) arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler

bulunmuştur. Ayrıca yaş ile İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler (r = ,109, p < ,05) ve Kendini İfade Etme (r = ,156, p < ,01) alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler gözlemlenmiştir. Bu durum, yaş arttıkça bazı yalan türlerinin uygunluğuna yönelik inançların azaldığını ve iletişim becerilerinin bazı alt boyutlarında gelişme olabileceğini göstermektedir.

Gelir düzeyi ile Kendini Koruma Yalanları (r = ,102, p < ,05), Geçiştirme Yalanları (r = ,113, p < ,05) ve Kendini İfade Etme (r = ,098, p < ,05) arasında pozitif ve anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bu bulgular, gelir düzeyinin bazı yalan türlerine yönelik inançlarla ve kendini ifade etme becerisiyle ilişkili olabileceğine işaret etmektedir.

Kardeş sayısı, çeşitli değişkenlerle anlamlı ilişkiler göstermiştir. Özellikle Yalanın Uygunluğu Ölçeği (r = -,097, p < ,05), Kendini Koruma Yalanları (r = -,147, p < ,01), İmaj Yönetimi Yalanları (r = ,122, p < ,05) ve Geçiştirme Yalanları (r = -,141, p < ,01) ile anlamlı korelasyonlar saptanmıştır. Bu bulgulara göre, kardeş sayısı arttıkça bazı yalan türlerinin uygunluğuna yönelik inançlarda azalma gözlemlenmiştir; ancak imaj yönetimi yalanlarının uygunluğuna yönelik inançta artış söz konusudur.

Samimi arkadaş sayısı ile Prososyal Yalanlar (r = ,099, p < ,05), Kendini İfade Etme (r = ,103, p < ,05) ve İletişim Kurmaya İsteklilik (r = ,141, p < ,01) arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler elde edilmiştir. Bu durum, bireyin sosyal çevresi genişledikçe özellikle prososyal motivasyonla söylenen yalanların uygunluğuna yönelik inançların ve bazı iletişim becerilerinin arttığını göstermektedir.

Anne eğitim düzeyi ile hiçbir değişken arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (p > ,05). Benzer şekilde, baba eğitim düzeyi ile de çalışmadaki değişkenler arasında anlamlı bir korelasyon saptanmamıştır (p > ,05).

3.3. Gruplar Arası Karşılaştırmalar

Araştırmada katılımcıların cinsiyeti ile bağımlı değişkenler arasındaki ilişkileri incelemek için bağımsız örneklem T-test analizi uygulanmış ve elde edilen bulgular Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 7

Cinsiyet ile Bağımlı Değişkenler Arası T-test Analizi Sonuçları

Değişken	Cinsiyet	N	Ort.	Ss.	t	sd	p
Bağımlı Kişilik İnancı	Erkek	127	18,45	8,78	-1,041	422	,298
	Kadın	297	19,52	10,01			
Yalanın Uygunluğu	Erkek	127	99,73	19,01	1,404	422	,161
	Kadın	297	96,72	20,73			
Kendini Koruma Yalanları	Erkek	127	29,54	7,29	1,574	422	,116
	Kadın	297	28,30	7,42			
İmaj Yönetimi Yalanları	Erkek	127	10,54	3,38	,557	422	,578
	Kadın	297	10,32	3,94			
Prososyal Yalanlar	Erkek	127	21,57	5,61	1,124	422	,262
	Kadın	297	20,93	5,24			
Geçiştirme Yalanları	Erkek	127	17,07	3,81	-,195	422	,846
	Kadın	297	17,15	3,95			
Zorunlu Yalanlar	Erkek	127	10,47	3,99	,348	422	,728
	Kadın	297	10,33	3,80			
Araçsal Yalanlar	Erkek	127	10,51	3,29	2,758	422	**,006**
	Kadın	297	9,59	3,08			
İletişim Becerileri Toplam	Erkek	127	97,72	10,14	-2,391	422	**,017**
	Kadın	297	100,49	11,29			
İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler	Erkek	127	39,52	4,38	-1,688	422	,092
	Kadın	297	40,40	5,14			
Kendini İfade Etme	Erkek	127	15,86	2,60	-,347	422	,729
	Kadın	297	15,96	2,69			
Etkin Dinleme ve Sözel Olmayan İletişim	Erkek	127	23,84	3,03	-2,199	422	**,028**
	Kadın	297	24,59	3,27			
İletişim Kurmaya İsteklilik	Erkek	127	18,50	2,87	-3,479	422	**,001**
	Kadın	297	19,55	2,85			

Bağımlı kişilik inancı bakımından erkek öğrencilerin (n = 127, Ort. = 18,45, Ss. = 8,78) ve kadın öğrencilerin (n = 297, Ort. = 19,52, Ss. = 10,01) puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, t(422) = -1,041, p = ,298.

Yalanın uygunluğuna dair inançlar genel toplamında erkekler (Ort. = 99,73) ile kadınlar (Ort. = 96,72) arasında fark anlamlı değildir, t(422) = 1,404, p = ,161. Alt boyutlara bakıldığında; Kendini Koruma Yalanları (t(422) = 1,574, p = ,116), İmaj Yönetimi Yalanları (t(422) = ,557, p = ,578), Prososyal Yalanlar (t(422) = 1,124, p = ,262), Geçiştirme Yalanları (t(422) = -,195,

p = ,846), ve Zorunlu Yalanlar (t(422) = ,348, p = ,728) boyutlarında da cinsiyete göre anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Ancak Araçsal Yalanlar alt boyutunda erkek öğrenciler (Ort. = 10,51, Ss. = 3,29) ile kadın öğrenciler (Ort. = 9,59, Ss. = 3,08) arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur, t(422) = 2,758, p = ,006. Bu bulgu, erkek öğrencilerin araçsal yalanlara yönelik inançlarının kadınlara göre daha yüksek olduğunu göstermektedir.

İletişim becerileri genel puanı açısından ise kadın öğrenciler (Ort. = 100,49, Ss. = 11,29), erkek öğrencilere (Ort. = 97,72, Ss. = 10,14) göre anlamlı düzeyde daha yüksek puan almıştır, t(422) = -2,391, p = ,017. Alt boyutlara bakıldığında; İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler (p = ,092) ve Kendini İfade Etme (p = ,729) boyutlarında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ancak, Etkin Dinleme ve Sözel Olmayan İletişim boyutunda kadınlar (Ort. = 24,59, Ss. = 3,27), erkeklere (Ort. = 23,84, Ss. = 3,03) göre anlamlı düzeyde daha yüksek puan almıştır, t(422) = -2,199, p = ,028. Ayrıca, İletişim Kurmaya İsteklilik boyutunda da kadın öğrenciler (Ort. = 19,55, Ss. = 2,85), erkek öğrencilerden (Ort. = 18,50, Ss. = 2,87) anlamlı düzeyde daha yüksek puan almıştır, t(422) = -3,479, p = ,001.

İlişki durumu temelinde elde edilen veriler sonucunda katılımcı sayısı 30 ve üzerinde olan evli, hayatımda biri yok ve erkek/kız arkadaşım var grupları analize alınmış ve oluşturulan gruplar arasında bağımlı kişilik inancı, yalanın uygunluğuna dair inançların alt boyutları ve iletişim becerilerinin alt boyutları bakımından anlamlı fark var olup olmadığını incelemek amacıyla betimsel istatistikler, ANOVA analizi ve Post-hoc LSD testleri uygulanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 8 ve Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 8

İlişki Durumu Temelinde Oluşturulan Gruplar ile Bağımlı Değişkenler Arası Anova Analizi Sonuçları

Değişken	Kaynak	K Toplam	df	K ort.	F	p
Kişilik İnanç Ölçeği	Gruplar-arası	106,445	2	53,223	,566	,568
	Grup-içi	38636,878	411	94,007		
	Toplam	38743,324	413			
Yalanın Uygunluğu Ölçeği	Gruplar-arası	1778,946	2	889,473	2,217	,110
	Grup-içi	164926,516	411	401,281		
	Toplam	166705,461	413			
Kendini Koruma Yalanları	Gruplar-arası	174,860	2	87,430	1,657	,192
	Grup-içi	21682,232	411	52,755		
	Toplam	21857,092	413			
İmaj Yönetimi Yalanları	Gruplar-arası	10,618	2	5,309	,383	,682
	Grup-içi	5700,350	411	13,869		
	Toplam	5710,969	413			
Prososyal Yalanlar	Gruplar-arası	19,005	2	9,503	,328	,720
	Grup-içi	11902,495	411	28,960		
	Toplam	11921,500	413			
Geçiştirme Yalanları	Gruplar-arası	67,873	2	33,936	2,240	,108
	Grup-içi	6226,002	411	15,148		
	Toplam	6293,874	413			
Zorunlu Yalanlar	Gruplar-arası	170,660	2	85,330	5,942	**,003**
	Grup-içi	5902,055	411	14,360		
	Toplam	6072,715	413			
Araçsal Yalanlar	Gruplar-arası	46,929	2	23,465	2,424	,090
	Grup-içi	3978,764	411	9,681		
	Toplam	4025,693	413			
İletişim Becerileri Ölçeği	Gruplar-arası	390,104	2	195,052	1,625	,198
	Grup-içi	49348,004	411	120,068		
	Toplam	49738,109	413			
İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler	Gruplar-arası	24,844	2	12,422	,509	,602
	Grup-içi	10035,591	411	24,417		
	Toplam	10060,435	413			
Kendini İfade Etme	Gruplar-arası	71,414	2	35,707	5,179	**,006**
	Grup-içi	2833,913	411	6,895		
	Toplam	2905,326	413			
Etkin Dinleme ve Sözel Olmayan İletişim	Gruplar-arası	44,891	2	22,445	2,175	,115
	Grup-içi	4241,622	411	10,320		
	Toplam	4286,512	413			
İletişim Kurmaya İsteklilik	Gruplar-arası	32,864	2	16,432	2,002	,136
	Grup-içi	3373,184	411	8,207		
	Toplam	3406,048	413			

Tablo 9

İlişki Durumu Temelinde Oluşturulan Grupların ile Bağımlı Değişkenlere İlişkin Betimsel İstatistikleri ve Çoklu Karşılaştırma Sonucu

Değişken	Kategori	N	Ort.	Ss.	Fark
Kişilik İnanç Ölçeği	(1) Erkek/Kız arkadaşım var	151	19,07	9,36	-
	(2) Evli	50	20,44	11,96	
	(3) Hayatımda biri yok	213	18,82	9,34	
Yalanın Uygunluğu Ölçeği	(1) Erkek/Kız arkadaşım var	151	100,30	18,08	-
	(2) Evli	50	97,12	23,96	
	(3) Hayatımda biri yok	213	95,84	20,35	
Kendini Koruma Yalanları	(1) Erkek/Kız arkadaşım var	151	29,44	6,95	-
	(2) Evli	50	28,82	7,72	
	(3) Hayatımda biri yok	213	28,04	7,37	
İmaj Yönetimi Yalanları	(1) Erkek/Kız arkadaşım var	151	10,35	3,70	-
	(2) Evli	50	10,80	4,44	
	(3) Hayatımda biri yok	213	10,29	3,56	
Prososyal Yalanlar	(1) Erkek/Kız arkadaşım var	151	21,42	5,32	-
	(2) Evli	50	21,28	6,14	
	(3) Hayatımda biri yok	213	20,96	5,23	
Geçiştirme Yalanları	(1) Erkek/Kız arkadaşım var	151	17,66	3,77	-
	(2) Evli	50	17,12	4,37	
	(3) Hayatımda biri yok	213	16,78	3,86	
Zorunlu Yalanlar	(1) Erkek/Kız arkadaşım var	151	11,13	3,78	**1>2,3**
	(2) Evli	50	9,18	3,58	
	(3) Hayatımda biri yok	213	10,12	3,84	
Araçsal Yalanlar	(1) Erkek/Kız arkadaşım var	151	10,31	3,21	-
	(2) Evli	50	9,64	3,19	
	(3) Hayatımda biri yok	213	9,61	3,02	
İletişim Becerileri Ölçeği	(1) Erkek/Kız arkadaşım var	151	100,56	11,54	-
	(2) Evli	50	100,54	12,05	
	(3) Hayatımda biri yok	213	98,62	10,24	
İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler	(1) Erkek/Kız arkadaşım var	151	40,13	5,29	-
	(2) Evli	50	40,74	5,06	
	(3) Hayatımda biri yok	213	39,96	4,65	
Kendini İfade Etme	(1) Erkek/Kız arkadaşım var	151	16,33	2,47	**1,2>3**
	(2) Evli	50	16,34	3,04	
	(3) Hayatımda biri yok	213	15,50	2,63	
Etkin Dinleme ve Sözel Olmayan İletişim	(1) Erkek/Kız arkadaşım var	151	24,62	3,42	-
	(2) Evli	50	24,88	3,26	
	(3) Hayatımda biri yok	213	24,04	3,05	
İletişim Kurmaya İsteklilik	(1) Erkek/Kız arkadaşım var	151	19,48	2,84	-
	(2) Evli	50	18,58	3,14	
	(3) Hayatımda biri yok	213	19,11	2,82	

Bağımlı kişilik inancı puanları açısından, üç grup arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, $F(2, 411) = ,566$, $p = ,568$. Yalanın uygunluğuna dair inançlar genel toplamı bakımından da gruplar arasında anlamlı farklılık gözlenmemiştir, $F(2, 411) = 2,217$, $p = ,110$. Alt boyutlardan; Kendini Koruma Yalanları ($F(2, 411) = 1,657$, $p = ,192$), İmaj Yönetimi Yalanları ($F(2, 411) = ,383$, $p = ,682$), Prososyal Yalanlar ($F(2, 411) = ,328$, $p = ,720$),

Geçiştirme Yalanları ($F(2, 411) = 2{,}240$, $p = {,}108$) ve Araçsal Yalanlar ($F(2, 411) = 2{,}424$, $p = {,}090$) boyutlarında gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Ancak, Zorunlu Yalanlar alt boyutunda ilişki durumu grupları arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır, $F(2, 411) = 5{,}942$, $p = {,}003$. Post-hoc LSD testi sonuçlarına göre, "Erkek/Kız arkadaşım var" grubunun (Ort. = 11,13, Ss = 3,78) zorunlu yalanlar puanı, "Evli" (Ort. = 9,18, Ss = 3,58) ve "Hayatımda biri yok" (Ort. = 10,12, Ss = 3,84) gruplarından anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

İletişim becerileri genel puanı bakımından gruplar arasında anlamlı fark görülmemiştir, $F(2, 411) = 1{,}625$, $p = {,}198$. Alt boyutlardan; İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler ($F(2, 411) = {,}509$, $p = {,}602$), Etkin Dinleme ve Sözel Olmayan İletişim ($F(2, 411) = 2{,}175$, $p = {,}115$) ve İletişim Kurmaya İsteklilik ($F(2, 411) = 2{,}002$, $p = {,}136$) boyutlarında gruplar arası fark anlamlı bulunmamıştır.

Buna karşın, Kendini İfade Etme boyutunda anlamlı bir fark saptanmıştır, $F(2, 411) = 5{,}179$, $p = {,}006$. Post-hoc LSD testi sonuçları, "Erkek/Kız arkadaşım var" (Ort. = 16,33, Ss = 2,47) ve "Evli" (Ort. = 16,34, Ss = 3,04) gruplarının, "Hayatımda biri yok" grubuna (Ort. = 15,50, Ss = 2,63) göre daha yüksek puan aldığını göstermiştir.

Kardeş sayısı temelinde oluşturulan gruplar arasında bağımlı kişilik inancı, yalanın uygunluğuna dair inançların alt boyutları ve iletişim becerilerinin alt boyutları bakımından anlamlı fark olup olmadığına ilişkin olarak ANOVA analizi ve Post-hoc LSD testleri uygulanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 10 ve Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 10

Kardeş Sayısı ile Bağımlı Değişkenler Arası Varyans Analizi Sonuçları

Değişken	Kaynak	K Toplam	df	K ort.	F	p
Kişilik İnanç Ölçeği	Gruplar-arası	209,465	3	69,822	,749	,524
	Grup-içi	39444,788	423	93,250		
	Toplam	39654,253	426			
Yalanın Uygunluğu Ölçeği	Gruplar-arası	1797,276	3	599,092	1,456	,226
	Grup-içi	173995,211	423	411,336		
	Toplam	175792,487	426			
Kendini Koruma Yalanları	Gruplar-arası	624,668	3	208,223	3,887	**,009**
	Grup-içi	22659,360	423	53,568		
	Toplam	23284,028	426			
İmaj Yönetimi Yalanları	Gruplar-arası	95,574	3	31,858	2,248	,082
	Grup-içi	5995,892	423	14,175		
	Toplam	6091,466	426			
Prososyal Yalanlar	Gruplar-arası	111,402	3	37,134	1,286	,279
	Grup-içi	12213,085	423	28,873		
	Toplam	12324,487	426			
Geçiştirme Yalanları	Gruplar-arası	153,448	3	51,149	3,397	**,018**
	Grup-içi	6368,960	423	15,057		
	Toplam	6522,407	426			
Zorunlu Yalanlar	Gruplar-arası	21,810	3	7,270	,486	,692
	Grup-içi	6333,656	423	14,973		
	Toplam	6355,466	426			
Araçsal Yalanlar	Gruplar-arası	18,344	3	6,115	,611	,608
	Grup-içi	4231,572	423	10,004		
	Toplam	4249,916	426			
İletişim Becerileri Ölçeği	Gruplar-arası	1771,697	3	590,566	5,009	**,002**
	Grup-içi	49875,741	423	117,910		
	Toplam	51647,438	426			
İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler	Gruplar-arası	204,521	3	68,174	2,840	**,038**
	Grup-içi	10152,674	423	24,002		
	Toplam	10357,194	426			
Kendini İfade Etme	Gruplar-arası	101,249	3	33,750	4,886	**,002**
	Grup-içi	2921,716	423	6,907		
	Toplam	3022,965	426			
Etkin Dinleme ve Sözel Olmayan İletişim	Gruplar-arası	105,203	3	35,068	3,409	**,018**
	Grup-içi	4350,689	423	10,285		
	Toplam	4455,892	426			
İletişim Kurmaya İsteklilik	Gruplar-arası	87,122	3	29,041	3,549	**,015**
	Grup-içi	3461,294	423	8,183		
	Toplam	3548,417	426			

Tablo 11

Kardeş Sayısı Temelinde Oluşturulan Gruplar ile Bağımlı Değişkenler Arası Post-Hoc Analizi ve Betimsel İstatistikler

Değişken	Kategori	N	Ort.	Ss.	Fark
Bağımlı Kişilik İnancı	(1) Tek Çocuk	37	18,97	8,99	-
	(2) 1 Kardeş	152	18,56	9,11	
	(3) 2 Kardeş	115	20,30	9,97	
	(4) 3 ve Üstü	123	19,00	10,20	
Yalanın Uygunluğu	(1) Tek Çocuk	37	99,81	14,85	-
	(2) 1 Kardeş	152	99,74	20,31	
	(3) 2 Kardeş	115	97,48	16,67	
	(4) 3 ve Üstü	123	94,85	24,31	
Kendini Koruma Yalanları	(1) Tek Çocuk	37	29,30	4,90	2>4
	(2) 1 Kardeş	152	29,93	7,86	
	(3) 2 Kardeş	115	28,75	6,55	
	(4) 3 ve Üstü	123	26,94	7,89	
İmaj Yönetimi Yalanları	(1) Tek Çocuk	37	9,57	2,86	-
	(2) 1 Kardeş	152	10,09	3,29	
	(3) 2 Kardeş	115	10,33	3,33	
	(4) 3 ve Üstü	123	11,07	4,79	
Prososyal Yalanlar	(1) Tek Çocuk	37	21,97	4,37	-
	(2) 1 Kardeş	152	21,59	5,81	
	(3) 2 Kardeş	115	21,06	4,43	
	(4) 3 ve Üstü	123	20,47	5,87	
Geçiştirme Yalanları	(1) Tek Çocuk	37	17,57	2,93	2>4
	(2) 1 Kardeş	152	17,73	4,10	
	(3) 2 Kardeş	115	17,19	3,81	
	(4) 3 ve Üstü	123	16,27	3,90	
Zorunlu Yalanlar	(1) Tek Çocuk	37	11,05	4,09	-
	(2) 1 Kardeş	152	10,39	3,93	
	(3) 2 Kardeş	115	10,40	3,37	
	(4) 3 ve Üstü	123	10,18	4,15	
Araçsal Yalanlar	(1) Tek Çocuk	37	10,35	3,60	-
	(2) 1 Kardeş	152	10,01	3,04	
	(3) 2 Kardeş	115	9,74	2,75	
	(4) 3 ve Üstü	123	9,67	3,52	
İletişim Becerileri	(1) Tek Çocuk	37	99,76	8,43	2,4>3
	(2) 1 Kardeş	152	101,18	9,37	
	(3) 2 Kardeş	115	96,37	11,88	
	(4) 3 ve Üstü	123	100,85	12,15	
İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler	(1) Tek Çocuk	37	39,70	4,14	2,4>3
	(2) 1 Kardeş	152	40,53	4,09	
	(3) 2 Kardeş	115	39,13	5,37	
	(4) 3 ve Üstü	123	40,82	5,53	
Kendini İfade Etme	(1) Tek Çocuk	37	16,11	2,40	2,4>3
	(2) 1 Kardeş	152	16,43	2,46	
	(3) 2 Kardeş	115	15,20	2,73	
	(4) 3 ve Üstü	123	15,89	2,80	
Etkin Dinleme ve Sözel Olmayan İletişim	(1) Tek Çocuk	37	24,43	2,73	2,4>3
	(2) 1 Kardeş	152	24,65	3,16	
	(3) 2 Kardeş	115	23,55	3,42	
	(4) 3 ve Üstü	123	24,72	3,19	
İletişim Kurmaya İsteklilik	(1) Tek Çocuk	37	19,51	2,43	2,4>3
	(2) 1 Kardeş	152	19,56	2,63	
	(3) 2 Kardeş	115	18,49	3,19	
	(4) 3 ve Üstü	123	19,41	2,92	

Kişilik İnanç Ölçeği puanları bakımından gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır (F(3, 423) = 0,749, p = ,524). Yalanın Uygunluğu Ölçeği toplam puanları açısından da gruplar arasında anlamlı bir fark görülmemiştir (F(3, 423) = 1,456, p = ,226).

Kendini Koruma Yalanları alt boyutunda ise gruplar arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir (F(3, 423) = 3,887, p = ,009). Post-Hoc LSD testi sonuçlarına göre, iki kardeşe sahip olan katılımcıların (Ort. = 28,75, Ss = 6,55) üç ve daha fazla kardeşe sahip olanlara (Ort. = 26,94, Ss = 7,89) göre kendini koruma yalanları puanlarının anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir. İmaj Yönetimi Yalanları (F(3, 423) = 2,248, p = ,082), Prososyal Yalanlar (F(3, 423) = 1,286, p = ,279), Zorunlu Yalanlar (F(3, 423) = 0,486, p = ,692) ve Araçsal Yalanlar (F(3, 423) = 0,611, p = ,608) alt boyutlarında anlamlı farklar bulunmamıştır.

Geçiştirme Yalanları alt boyutunda anlamlı bir fark gözlenmiştir (F(3, 423) = 3,397, p = ,018). Post-Hoc analizde iki kardeşi olan katılımcıların (Ort. = 17,19, Ss = 3,81) üç ve daha fazla kardeşi olanlara (Ort. = 16,27, Ss = 3,90) kıyasla daha yüksek puan aldıkları belirlenmiştir.

İletişim Becerileri Ölçeği genel puanlarında da gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur (F(3, 423) = 5,009, p = ,002). Post-Hoc testlere göre bir kardeşi olan (Ort. = 101,18, Ss = 9,37) ve üç ve daha fazla kardeşi olan katılımcıların (Ort. = 100,85, Ss = 12,15) iletişim becerileri puanları, iki kardeşi olanlara (Ort. = 96,37, Ss = 11,88) göre anlamlı olarak yüksektir.

İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler alt boyutunda da anlamlı fark ortaya çıkmıştır (F(3, 423) = 2,840, p = ,038). Post-Hoc testte bir kardeşi olan (Ort. = 40,53, Ss = 4,09) ve üç ve daha fazla kardeşi olan (Ort. = 40,82, Ss = 5,53) katılımcıların, iki kardeşi olanlara (Ort. = 39,13, Ss = 5,37) göre daha yüksek puan aldığı görülmüştür.

Kendini İfade Etme alt boyutunda da anlamlı fark saptanmıştır (F(3, 423) = 4,886, p = ,002). Buna göre bir kardeşi olan (Ort. = 16,43, Ss = 2,46) ve üç ve daha fazla kardeşi olan (Ort. = 15,89, Ss = 2,80) katılımcılar, iki kardeşi olanlara (Ort. = 15,20, Ss = 2,73) göre kendini ifade etme becerisinde anlamlı derecede daha yüksek puan almıştır.

Etkin Dinleme ve Sözel Olmayan İletişim alt boyutunda da anlamlı fark bulunmuş (F(3, 423) = 3,409, p = ,018), bir kardeşi olan (Ort. = 24,65, Ss = 3,16) ve üç ve daha fazla kardeşi olan (Ort. = 24,72, Ss = 3,19) katılımcıların, iki kardeşi olanlara (Ort. = 23,55, Ss = 3,42) kıyasla daha yüksek puan aldıkları belirlenmiştir.

Son olarak, İletişim Kurmaya İsteklilik alt boyutunda anlamlı fark olduğu görülmüştür (F(3, 423) = 3,549, p = ,015). Burada da bir kardeşi olan (Ort. = 19,56, Ss = 2,63) ve üç ve daha fazla kardeşi olan (Ort. = 19,41, Ss = 2,92) katılımcılar, iki kardeşi olanlara (Ort. = 18,49, Ss = 3,19) göre daha yüksek iletişim kurmaya istekli olduklarını göstermiştir.

3.4. Regresyon Bulguları

Üniversite öğrencilerinde bağımlı kişilik inancı düzeyi ve yalanın uygunluğuna dair inançların alt boyutları iletişim becerilerini yordamasına ilişkin olarak çoklu doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 12

Bağımlı Kişilik İnancı ve İletişim Becerilerinin Yalanın Uygunluğuna Dair İnançları Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonucu

Bağımsız D.	B	t	p	F	p	R	R^2
(Sabit)	29,356	10,087	<,001				
Bağımlı Kişilik İnancı	,190	5,717	<,001				
İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler	,897	11,152	<,001				
Kendini İfade Etme	1,086	7,030	<,001	235,318	<,001	,858	,736
Etkin Dinleme ve Sözel Olmayan İletişim	,995	7,616	<,001				
İletişim Kurmaya İsteklilik	,873	6,329	<,001				

Bağımlı Değişken: Yalanın Uygunluğu

Araştırmanın altıncı alt problemi kapsamında, üniversite öğrencilerinde bağımlı kişilik inancı düzeyi ile iletişim becerileri alt boyutlarının yalanın uygunluğuna dair inançları yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Analiz sonucunda oluşturulan model anlamlı bulunmuştur, $F(5, N\text{-}k\text{-}1) = 235{,}318$, $p < .001$.Modelin yalanın uygunluğuna dair inançlar üzerindeki açıklayıcılık düzeyi oldukça yüksektir ($R = .858$, $R^2 = .736$). Bu, bağımsız değişkenlerin yalanın uygunluğuna dair inançlardaki varyansın %73,6'sını açıkladığını göstermektedir. Bu sonuç, ele alınan beş değişkenin yalanın uygunluğu üzerindeki yordayıcılığının oldukça güçlü olduğunu; bağımlı kişilik inancı ve iletişim becerileri düzeyi arttıkça yalanın uygunluğuna dair inançların arttığını göstermektedir.

Bireysel etkiler incelendiğinde, tüm değişkenlerin anlamlı katkı sağladığı görülmektedir. Yapılan regresyon analizine göre, yalanın uygunluğuna dair inançları en güçlü şekilde yordayan değişkenin kendini ifade etme olduğu görülmektedir (B = 1.086; p < .001). Bunu sırasıyla etkin dinleme ve sözel olmayan iletişim (B = 0.995; p < .001), iletişim ilkeleri ve temel beceriler (B = 0.897; p < .001), iletişim kurmaya isteklilik (B = 0.873; p < .001) ve bağımlı kişilik inancı (B = 0.190; p < .001) izlemiştir.

Bu bulgular hem kişilerarası iletişim becerilerinin hem de bağımlı kişilik inancının, bireylerin yalanı ne ölçüde uygun gördüğünü belirlemede etkili olduğunu göstermektedir.

Üniversite öğrencilerinde bağımlı kişilik inancı düzeyi ve yalanın uygunluğuna dair inançların alt boyutları iletişim becerilerini yordamasına ilişkin olarak çoklu doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13

Bağımlı Kişilik İnancı ve Yalanın Uygunluğuna Dair İnançların İletişim Becerilerini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonucu

Bağımsız D.	B	t	p	F	p	R	R^2
(Sabit)	105,500	38,848	<,001				
Bağımlı Kişilik İnancı	-,036	-,617	,538				
Kendini Koruma Yalanları	-,073	-,666	,506				
İmaj Yönetimi Yalanları	-,431	-2,733	,007	2,642	,011	,205	,042
Prososyal Yalanlar	-,085	-,662	,508				
Geçiştirme Yalanları	,241	1,197	,232				
Zorunlu Yalanlar	-,077	-,456	,649				
Araçsal Yalanlar	-,010	-,048	,962				

Bağımlı Değişken: İletişim Becerileri

Araştırmanın yedinci alt problemi kapsamında, üniversite öğrencilerinde bağımlı kişilik inancı düzeyi ile yalanın uygunluğuna dair inançların alt boyutlarının iletişim becerilerini yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda kurulan regresyon modeli anlamlı bulunmuştur, F(7, N-k-1) = 2.642, p = .011. Modelin genel açıklayıcılığı düşüktür (R = .205, R^2 = .042), bu da bağımlı değişken olan iletişim becerileri puanlarının yalnızca %4,2'sinin söz konusu yordayıcı değişkenler tarafından açıklandığını göstermektedir.

Bağımsız değişkenler detaylı olarak incelendiğinde, yalnızca İmaj Yönetimi Yalanları anlamlı bir negatif yordayıcı olarak öne çıkmıştır (B = –.431; p = .007). Bu negatif etki, bireyin sosyal

imajını korumaya yönelik yalanlarının, açık ve etkili iletişim kurma becerilerini olumsuz etkileyebileceğini göstermektedir. Bağımlı Kişilik İnancı ($p = .538$), Kendini Koruma Yalanları ($p = .506$), Prososyal Yalanlar ($p = .508$), Geçiştirme Yalanları ($p = .232$), Zorunlu Yalanlar ($p = .649$), ve Araçsal Yalanlar ($p = .962$) iletişim becerileri üzerinde anlamlı bir yordayıcı etkiye sahip değildir.

BÖLÜM 4: TARTIŞMA

Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin bağımlı kişilik inancı, yalanın uygunluğuna dair inançları ve iletişim becerileri arasındaki ilişkiler kapsamlı olarak incelenmiştir. Elde edilen bulgular, incelenen değişkenlerin birbiriyle anlamlı biçimde ilişkili olduğu noktalar olduğunu göstermektedir. Ayrıca, katılımcıların bazı sosyodemografik özelliklerine göre bu değişkenlerde farklılaşmalar gözlemlenmiştir. Bu bölümde elde edilen bu bulgular tartışılacak; literatürdeki bulgularla örtüşen veya ayrışan yönlerine değinilerek olası nedenler üzerinde durulacaktır.

Üniversite öğrencilerinin bağımlı kişilik inancı ile yalanın uygunluğuna dair inançları ve iletişim becerileri arasındaki ilişkilerden elde edilen korelasyon bulguları, bağımlı kişilik inancının yalanın uygunluğuna dair inançlarla tüm boyutlarda pozitif yönde ilişkili olduğunu göstermektedir. Literatürde kişilerin kendi yaşantılarında başvurdukları yalan türlerini uygun görme eğilimi gösterdiği ifade edilirken, bağımlı kişilik özellikleri gösteren bireylerin de ihtiyaç duyduğu dışsal desteği elde edebilmek, ilişkilerini sürdürmek ve çatışmalardan kaçınmak adına her türden yalana başvurma ve uygun görme olasılıklarının yüksek olduğu görülmektedir (DePaulo, 2004). Bağımlı kişilik özellikleri gösteren bireylerin başkaları yararına olan ya da sosyal olarak iyi görünme niyeti taşıyan prososyal yalanlar veya imaj yönetimi yalanlarını uygun bulma eğilimi göstermesi beklenirken araştırma bulgularına bakıldığında araçsal yalanlar, zorunlu yalanlar, kendini koruma yalanları ve geçiştirme yalanları gibi kişinin kendi çıkarlarını gözeten yalan alt boyutlarını da uygun bulma eğiliminde oldukları görülmektedir. Bu sonuç; Dike ve diğerlerinin (2005) yaptıkları çalışmada kişilik bozukluklarına sahip kişilerin ihtiyaçları doğrultusunda yalanın etik ve ahlaki boyutunu görmezden gelebileceklerine yönelik bulgularıyla tutarlılık göstermektedir.

Bağımlı kişilik inancı ile iletişim becerileri arasında genel anlamda anlamlı bir ilişki bulunmazken, kendini ifade etme alt boyutu ile negatif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Bu bulgu, bağımlı kişilik özellikleri gösteren bireylerin ilişki kurmak ve ihtiyaçlarını karşılayabilmek amacıyla iletişim kurmaya isteklilik becerilerinin gelişmiş olduğunu gösteren; ayrıca sosyal ipuçlarına duyarlı ve sözsüz mesajları algılamada başarılı oldukları etkin dinleme ve sözel olmayan iletişim boyutlarında daha iyi olduklarına yönelik araştırma bulgularıyla çelişmektedir (Bornstein, 1992; Masling vd., 1974; Juni ve Semel, 1982). Ancak literatürde bu kişilerin iletişim problemleri yaşadıklarına dair bulgular da bulunmaktadır (Güngör, 1989). Bağımlı kişilik bozukluğunun iletişimle ilgili en ayırt edici özelliği olarak görülen kendini ifade etme becerisindeki eksiklikler ise bu araştırmada

doğrulanmıştır (APA, 2013). Sonuç olarak bağımlı kişilik özellikleri gösteren kişilerin ihtiyaç duydukları bakım ve desteği devam ettirebilmek adına yalana başvurabileceği; bu tutumun da kendini ifade etme ve olduğu gibi aktarma yönünden eksiklikler yaratacağı çıkarımı yapılabilir.

Araştırma sonuçlarına göre yalanın uygunluğuna dair inançlar ile iletişim becerileri arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Yalanın uygunluğuna yönelik tüm boyutlarda iletişim ile olumsuz bir ilişki oluşturması, literatürde yalan söyleyen kişilerin çevresine karşı daha güvensiz olduğu ve sosyalleşme becerileri eksikliğine neden olduğuna dair bulgularla tutarlıdır (Sprigings vd., 2023). Özellikle imaj yönetimi yalanlarına ilişkin inançlar arttıkça, iletişim becerilerinin tüm boyutlarda azaldığı gözlemlenmiştir. Bu bulgu, imaj yönetimi yalanlarının günlük hayatta sıkça başvurulan ve doğrudan karşımızdakilerle olan ilişkilerimizi şekillendiren bir alt boyut olmasından kaynaklanmakta olabilir (DePaulo, 1996).

Araştırmada elde edilen verilere göre yaş ile Bağımlı Kişilik İnancı, Prososyal Yalanlar ve Zorunlu Yalanlar arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bu sonuçlar, yaş ilerledikçe bireylerin bağımlı kişilik tanısı alma oranının arttığını ifade eden çalışmalarla çelişse de katılımcı grubun üniversite öğrencilerinden oluşması ve kısıtlı bir yaş grubunu içermesinin bu bulguyu etkilemiş olabileceği düşünülmektedir (Loranger, 1996; Bornstein, 1992) Prososyal ve zorunlu yalanlar gibi bireyin karşısındaki kişiyi koruma, sosyal ilişkileri sürdürme ya da çatışmadan kaçınma amacına hizmet eden yalan türlerinde yaşla birlikte gözlemlenen bu azalma, yaşa göre yalanın kabul edilebilirliğine yönelik yapılan çalışmalar ile tutarlı sonuçlar göstermektedir (O'Connor vd., 2022). Aynı zamanda bireylerin iletişimde daha doğrudan ve açık olmayı tercih ettiklerine de işaret edebilir. Bu da yaşla birlikte gelişen sosyal ve duygusal olgunluğun bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

İletişim becerileri açısından değerlendirildiğinde, yaş ile İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler ve Kendini İfade Etme alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Bu sonuçlar, yaş arttıkça bireylerin temel iletişim ilkeleri konusunda daha duyarlı hale geldiklerini ve duygu-düşüncelerini daha açık ve etkili biçimde ifade edebildiklerini ortaya koyan çalışmalarla paralellik göstermektedir (Burleson, 1982). Özellikle üniversite yıllarında yaşla birlikte kazanılan deneyimler, farklı sosyal ortamlarda bulunma fırsatları ve artan kişisel farkındalık, iletişim becerilerinin gelişimini destekleyen başlıca faktörler arasında yer alabilmektedir.

Araştırmada öğrencilerin sahip oldukları yakın arkadaş sayısı ile bağımlı kişilik özellikleri arasında da anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Bu bulgu, bağımlı yapıdaki bireylerin sosyal çevre genişliği açısından genel nüfustan çok farklı olmadığını düşündürmektedir. Kuramsal olarak bakıldığında, bağımlı kişilik eğilimleri olan bireylerin yoğun ilgi ve destek arayışı nedeniyle daha fazla arkadaş edinmeleri beklenebilmektedir. Ancak bağımlı bireyler birkaç kişiye aşırı derecede bağlanma eğiliminde olup geniş bir arkadaş çevresi kurmakta zorlanabilirler. Bu bulgunun temelinde, alan yazında da belirtilen, bağımlı kişilik yapısının kişide yarattığı terkedilme kaygıları sebebiyle yakın ilişkileri sürdürmelerini engelleyici bir rol oynaması olabilmektedir (Overholser, 1996).

Samimi arkadaş sayısının yalana yönelik tutumlar arasında yalnızca prososyal yalanlar ile anlamlı ve pozitif ilişkili olduğu görülmektedir. Bu da prososyal yalanların sosyal ilişkileri güçlendirme ve sürdürme amacıyla söylenme özelliğinden dolayı, sosyal çevresi geniş kişilerin başvurması en olası yalan türü olarak tutarlı bir sonuç ortaya çıkarmaktadır (Aydın, 2020). Ayrıca samimi arkadaş sayısının; iletişim kurmaya istekli olma ve kendini ifade etme ile de anlamlı pozitif bir ilişkisi olduğu gözlenmiştir. Bu bulgu iletişim becerilerinin arkadaşlık ilişkilerinin kalitesini belirleyici rolünü gösteren çalışmalarla benzerlik göstermektedir (Cholappallil, 2021).

Araştırmada öğrencilerin gelir düzeyi (ailesinin ekonomik durumu algısı) ile bağımlı kişilik özellikleri arasında anlamlı bir korelasyon saptanmamıştır. Bu bulgu, üniversite gençlerinde sosyoekonomik farklılıkların bağımlı kişilik inançlarını belirgin şekilde etkilemediğini göstermektedir. Ancak literatürde, sosyoekonomik durum ile bağımlı kişilik arasında negatif yönlü ilişkiler rapor edilmiştir (Öztunç vd., 2015). Bu farklılaşmanın sebebinin; üniversite öğrencilerinde gelir sorumluluğunun aileye bağlı olmasından ve ekonomik olarak herhangi bir stresöre doğrudan maruz kalınmamasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Çalışmada gelir düzeyi ile ilgili olarak, kendini koruma yalanları ve geçiştirme yalanları ile pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bu durum, ekonomik düzeyi yüksek bireylerin belirli yalan türlerini sosyal ilişkilerde daha kabul edilebilir bulduklarını veya bu yalanlara daha fazla başvurduklarını düşündürebilir. Literatürde yalan söyleme davranışı genel anlamda düşük gelir durumu ile ilişkilendirilirken (Stouthamer- Louber, 1986); bu çalışmada farklı bir bulgu elde edilmesinin Türkiye toplumunda yaşayan düşük gelir grubu ailelerde yalan davranışının cezalandırılmasının daha şiddetli gerçekleştirilmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir (Taya, 2006). Literatürde gelir düzeyi ile iletişim becerileri arasında farklılıklar bulunmamış olsa da bu çalışmada gelir düzeyi ile iletişim becerilerinin kendini

ifade etme alt boyutu arasında pozitif ilişki tespit edilmiştir, bu da ekonomik imkânların bireyin ifade becerilerini destekleyebileceğini düşündürmektedir (Erigüç vd., 2013).

Araştırmada öğrencilerin anne ve baba eğitim düzeyleri ile bağımlı kişilik inancı, yalanın uygunluğuna dair inançlar ve iletişim becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Yani, ebeveynlerin eğitim seviyesinin yüksek ya da düşük oluşu, öğrencilerin bağımlı kişilik özelliklerini, yalana yönelik tutumlarını ve iletişim becerilerini belirgin şekilde etkilememiştir. Bu bulgu; düşük eğitim seviyesine sahip ailelerde toplumsal cinsiyet rollerinin belirgin olması sebebiyle bağımlı kişilik özelliklerinin fazla görüldüğü, anne eğitim düzeyine göre çocukların yalana yönelik tutumlarının farklılaştığı ve anne-babanın yüksek eğitim düzeylerinin iletişim becerilerini arttırdığı çalışmalarla çelişmektedir. (Kohn, 1963; Stouthamer- Louber, 1986; Dülger ve Atalar, 2018). Bu bulgunun sebebi olarak üniversite öğrencilerinin kendi sosyal alanlarına geçmiş olmaları sayesinde ailevi özelliklerin kişisel kimliklerindeki baskınlığının azalması görülmektedir.

Bağımlı kişilik inancı puanları açısından erkek ve kadın öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık saptanmamış olması şaşırtıcı biçimde literatürde kadınların daha bağımlı özellikler gösterdiğine yönelik çoğu çalışmayla çelişse de (Loranger, 1996; Ojha ve Singh, 1985; Bornstein, 1992); bağımlı kişilik inancı bakımından cinsiyet farkının saptanmadığı çalışmalar da mevcuttur (Döner, 2021). Bağımlı kişilik özelliklerinde cinsiyet farklılıklarının ilerleyen yaşlarda toplumsal cinsiyet rollerinin belirgin hale gelmesiyle ortaya çıktığını söyleyen araştırmalar; görece genç bir örneklemde ortaya çıkan bu bulguyu açıklar niteliktedir (Bornstein, 1992).

Benzer şekilde, Yalanın Uygunluğu Ölçeği genel toplam puanlarında da cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ancak, alt boyut düzeyinde yapılan incelemeler bazı önemli farklara işaret etmektedir. Araçsal Yalanlar alt boyutunda erkek öğrenciler, kadın öğrencilere kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek puan almıştır. Bu bulgu, erkeklerin hedefe ulaşma, çıkar sağlama ya da güç elde etme amacıyla yalan söylemeye daha yatkın olabileceklerini öne süren çalışmalarla tutarlıdır (Üretmen, 2008).

İletişim becerileri açısından değerlendirildiğinde, kadın öğrencilerin genel iletişim becerileri puanları, erkek öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Bu bulgu, kadın bireylerin sosyal etkileşimlerde daha duyarlı, empatik ve iletişime açık oldukları yönündeki literatürle paralellik göstermektedir (Gaskar ve Özyazıcıoğlu, 2014; Berglund vd., 2005; Burleson, 1982). Etkin Dinleme ve Sözel Olmayan İletişim alt boyutunda kadın öğrencilerin erkeklere

göre anlamlı düzeyde daha yüksek puan aldığı görülmüştür. Bu durum, kadınların iletişim sırasında sadece sözlü değil, aynı zamanda sözel olmayan ipuçlarına daha duyarlı olduklarını ve bu becerileri daha etkin kullandıklarını gösteren çalışmalarla tutarlıdır (Burleson, 1982). Benzer şekilde, İletişim Kurmaya İsteklilik alt boyutunda da kadın öğrencilerin erkek öğrencilere kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek puan aldığı saptanmıştır. Kadınların sosyal ortamlarda iletişimi başlatma, sürdürme ve sosyal bağ kurmaya daha hevesli oldukları bu bulguyla da desteklenmektedir. Bu fark, toplumsal cinsiyet rollerinin erkeği iletişime geçmekten alıkoyan süreçlerinin iletişimde aktif olmayı kadınlar için daha çok pekiştirmiş olabileceğine işaret etmektedir (Dülger ve Atalar, 2018).

Öte yandan, İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler ile Kendini İfade Etme alt boyutlarında anlamlı bir cinsiyet farkı saptanmamıştır. Bu bulgular, temel iletişim ilkeleri ve bireyin kendini ifade etme yeterliliğinin cinsiyetten daha çok bireysel özellikler, eğitim ve sosyal deneyimlerle şekillendiğini göstermektedir (Dülger ve Atalar, 2018).

Bağımlı kişilik inancı puanları açısından ilişki durumlarına göre anlamlı bir fark bulunmamış olması, bağımlı kişilik özellikleri gösteren bireylerin genellikle yalnız olduğunu gösteren çalışmalarla çelişse de (Torgersen vd., 2001; Overholser, 1996); kadının itaatkar ve uysal olarak tanımlandığı Türkiye toplumunda bu tür özelliklerin normal kabul edilmiş olmasının bu kişilerin ilişki içinde kalmasını sağlamış olduğu düşünülmektedir (AKA, 1995). Aynı şekilde, Yalanın Uygunluğu Ölçeği genel puanları açısından da ilişki durumu grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. Bu durum, bireyin romantik ilişki içinde olup olmamasının yalanı ne ölçüde uygun gördüğü üzerinde belirgin bir etkisi olmadığını göstermektedir. Literatür, romantik ilişkilerde kişinin hatalarını gizleme amacıyla Kendini Koruma Yalanlarına daha sık başvurulduğunu gösterse de (Depaulo, 2004); bu çalışmada yalnızca Zorunlu Yalanlar boyutunda anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Bu da kişilerin ilişki durumu boyutunda yalana başvurma eğiliminin yıkıcı durumlarla sınırlı olduğunu ifade etmektedir. “Erkek/Kız arkadaşım var” grubundaki bireylerin zorunlu yalanlara yönelik puanlarının, “Evli” ve “Hayatımda biri yok” gruplarına göre anlamlı derecede daha yüksek olduğu görülmesi evli olmanın bağlayıcı etkisi ile kıyaslandığında, flört döneminde ilişkinin daha kırılgan olmasının yarattığı kaygıdan kaynaklanabilmektedir.

İletişim Becerileri Ölçeği genel puanlarında ilişki durumlarına göre anlamlı bir fark bulunmaması, romantik ilişkilerin kişiler arası iletişimi geliştirici bir faktör olduğunu ifade eden çalışmalarla kısmen çelişmektedir (Dainton ve Stafford, 1993; Stafford ve Canary, 1991). Ancak alt boyutlardan Kendini İfade Etme alanında anlamlı farklılık saptanmıştır.

Özellikle “Erkek/Kız arkadaşım var” ve “Evli” olan bireylerin, “Hayatımda biri yok” diyen bireylere göre daha yüksek kendini ifade etme puanına sahip olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç, romantik ilişkilerin sağladığı güven ve bağlılığın kişinin kendini rahatça ifade edebilmesine olanak sağladığını göstermektedir.

Diğer alt boyutlar olan İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler, Etkin Dinleme ve Sözel Olmayan İletişim ve İletişim Kurmaya İsteklilik alanlarında ilişki durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmamış olmasının sebebi olarak ele alınan örneklem grubunun ilişki durumu çeşitliliğini kısıtlayıcı etki göstermiş olduğu düşünülmektedir.

Genel olarak bu bulgular, romantik ilişki içinde olmanın bazı iletişim boyutları ve yalan türlerine yönelik tutumlar üzerinde etkili olabileceğini göstermektedir. Özellikle zorunlu yalan davranışı ve kendini ifade etme becerileri açısından ilişki durumu önemli bir değişken olarak öne çıkmaktadır.

Çalışmada, bağımlı kişilik inancı bakımından kardeş sayısına göre anlamlı bir fark veya ilişki bulunmamıştır. Bu durum, bireylerin sahip oldukları kardeş sayısının, bağımlı kişilik yapıları üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olmadığını göstermektedir. Literatürde tek çocuk olan kişilerde görülen bağımlı kişilik özellikleri veya birden çok kardeşe sahip olması sebebiyle ihmal edilmiş çocuklarda görülen patolojik belirtilerin (MacDonald, 1971; Ainsworth ve Bowlby, 1954) bu çalışmada görülmemiş olması; Türk kültüründe ailenin önemli görülmesi ve yakın akrabalık ilişkilerinin çocukları bakım alma yönünden desteklemiş olmasından kaynaklanmış olabilmektedir.

Yapılan korelasyon analizleri sonucunda kardeş sayısı arttıkça yalanın uygunluğu ölçeği toplam puanı ,kendini koruma yalanları ve geçiştirme yalanları gibi yalan türlerinin uygunluğuna yönelik inançların azaldığı; buna karşılık, imaj yönetimi yalanlarının uygun görünürlüğünün arttığı belirlenmiştir. Bu bulgular kardeş sayısı arttıkça yalana başvurma olasılığının arttığı araştırma bulgularıyla çelişmektedir (O’Connor ve Evans, 2018). Ancak geniş ailelerde görülen bireysellikten uzak yapının aile içindeki paylaşımı arttırması sebebiyle kendi koruma yalanları ve geçiştirme yalanlarının kullanımını sınırlandırmış olabilmektedir (Aydın ve Balım, 2021). Öte yandan kardeş sayısı artışının imaj yönetimi yalanlarını uygun görme ile pozitif ilişkili olması aile içinde kardeşlerle olan rekabetin bu yalan türüne başvurma eğilimine sebep olabileceğine yönelik çalışmaları doğrular niteliktedir (Sulloway, 2002).

Yapılan gruplar arası karşılaştırmalar kendini koruma yalanları alt boyutunda, iki kardeşi olan bireylerin üç ve daha fazla kardeşi olanlara göre bu tür yalanlara daha fazla başvurduğunu ortaya koymuştur. Benzer şekilde; iki kardeşi olan katılımcıların geçiştirme yalanları alt boyutuna, üç ve daha fazla kardeşi olanlara kıyasla daha yüksek düzeyde başvurma eğilimi gösterdiği bulunmuştur. Bu bulgu literatürde iki kardeşli yapının olumlu özelliklerini kanıtlayan çalışmalarla çelişse de (Hacıfazlıoğlu vd., 2015), yapılan çalışmaların örneklem gruplarının 18 yaş ve altı bireylerden oluşması bu sonuca sebep olmuş olabilmektedir.

İletişim becerileri ve alt boyutlarında kardeş sayısı bakımından korelasyon bulgularının anlamlı bulunmaması alan yazında artan kardeş sayısının iletişim becerilerini arttırdığına yönelik bulgularla çelişmektedir (Dülger ve Atalar, 2018; Gaskar ve Özyazıcıoğlu). Ancak kardeş sayısının iletişim becerilerindeki genel etkisinin üniversite çağındaki öğrencilerde artan sosyal ilişkiler sebebiyle azaldığı düşünülebilir. Öte yandan gruplar arası karşılaştırmalarda anlamlı sonuçlara rastlanmıştır. Bir kardeşi olan ve üç ya da daha fazla kardeşi olan bireylerin, iki kardeşi olanlara kıyasla daha yüksek iletişim becerileri puanlarına sahip olduğu bulunmuştur. Alt boyut düzeyinde incelendiğinde, benzer farklılıklar İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler, Kendini İfade Etme, Etkin Dinleme ve Sözel Olmayan İletişim ve İletişim Kurmaya İsteklilik boyutlarında da görülmüştür. Tüm bu alt boyutlarda iki kardeşi olan bireyler, bir kardeşi olanlara ya da üçten fazla kardeşi olanlara kıyasla daha düşük puanlar almıştır. Bu bulgu iki kardeşi olan öğrencilerin sahip olduğu yüksek yalana başvurma eğilimlerinin iletişim becerilerindeki olumsuz yansımasını kanıtlar nitelikte bir bulgudur ve üç çocuklu ailelerin sahip olduğu dinamiklerin daha derin araştırmalarla incelenmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Son olarak incelenen regresyon analizi bulgularına göre, bağımlı kişilik inancı değişkeni, yalanın uygunluğuna dair inançları anlamlı ve pozitif yönde yordayan güçlü bir değişken olmuştur. Bu sonuç, bağımlı kişilik özelliklerine sahip bireylerin sosyal ilişkilerde onay arayışı, çatışmadan kaçınma ve yalnız kalma kaygısıyla yalanı sosyal bir araç olarak daha kabul edilebilir bulduğunu gösteren çalışmalarla örtüşmektedir (Bornstein, 2011) Özellikle prososyal, imaj yönetimi veya zorunlu yalanlar gibi bireyin sosyal ilişkilerini sürdürme amacına hizmet eden yalanlar, bu kişilik yapısında daha yüksek kabul görebilir. Bu bulgu, bağımlı kişilik özelliklerinin bireylerin sosyal etik anlayışlarını ve iletişim stratejilerini nasıl şekillendirdiğini açıkça ortaya koymaktadır.

İletişim becerileri açısından değerlendirildiğinde; yalanın uygunluğuna dair inançların en güçlü yordayıcısı olan kendini ifade etme becerisi, kişinin duygu ve düşüncelerini açıklıkla

dile getirebilme yeteneğini belirtmektedir (Çabukçuoğlu, 2005). Bu sonuca göre, kendini rahatlıkla ifade edebilen bireylerin yeri geldiğinde gerçeği manipüle etmeyi veya gizlemeyi daha kabul edilebilir gördükleri; iletişimde hedeflerine ulaşmak veya çatışmadan kaçınmak için yalan söylemeyi iletişimsel bir strateji olarak benimsemeye daha yatkın oldukları söylenebilmektedir (Levine, 2014). Benzer şekilde, sosyal iletişim becerileriyle gelişmiş özelliklere sahip kişilerin aldatmada daha başarılı olduğu literatürde vurgulanan bulgular arasındadır (Riggio vd., 1987).

Araştırmada ikinci güçlü yordayıcı olarak ortaya çıkan etkin dinleme ve sözsüz iletişim becerileri de yalanın uygunluğuna dair algıları pozitif yönlü etkilemektedir. Bu sonuç, sosyal etkileşimde yetkin olan bireylerin, prososyal yalanlar gibi dürüst olmayan mesajların ne zaman gerekli olduklarını anlayabildiklerini ve bu yalanları sosyal uyumu koruma adına meşru görebildiklerini düşündürmektedir (Burleson, 1982). İletişim sürecinin gerekliliklerine ve temel stratejilere hâkim olmayı temsil eden iletişim ilkeleri ve temel beceriler değişkeninin de yalanın uygunluğuna dair inançlar ile güçlü pozitif ilişkisi, bu kişilerin tamamen dürüst olmaktansa duruma uygun bir biçimde gerçeği esnetmeyi doğal karşılayabileceğine işaret etmektedir.

Öte yandan, iletişim kurmaya istekli bireylerin ve kendini ifade becerisi gelişmiş kişilerin yalan söylemeyi daha kabul edilebilir görmesi, sosyal olarak becerikli bireylerin ilişkisel uyumu korumak veya istenen izlenimi yaratmak amacıyla gerçeği saklamayı iletişimin bir parçası sayabilmeleriyle açıklanabilir (Wrench vd., 2020).

Sonuç olarak bu model, bağımlı kişilik özelliklerinin yalanı sosyal anlamda daha kabul edilebilir bulma eğiliminde etkili bir değişken olduğunu; buna karşılık etkili iletişim becerilerinin bu eğilimi kolaylaştıran bir rol oynadığını ortaya koymaktadır.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre bağımlı kişilik inancı ve yalanın uygunluğuna dair inançların iletişim becerileri üzerindeki yordayıcı etkisine baktığımızda bağımlı kişilik inancı değişkeninin iletişim becerileri üzerinde anlamlı bir yordayıcı olmadığı ortaya konmuştur. Bu durum, önceki korelasyon analizinde sadece "kendini ifade etme" alt boyutu ile anlamlı negatif ilişki bulunmasıyla uyumludur. Dolayısıyla bağımlı kişilik inancı genel iletişim becerilerini anlamlı düzeyde yordayan bir faktör değildir; ancak belirli iletişim boyutları üzerinde dolaylı etkileri olabilir. Bu bulgu literatürde iletişimin karşılıklı dengeler sayesinde oluştuğunu ve ortak paylaşım alanlarına sahip olunması gerektiğini ifade eden çalışmalarla benzerlik göstermektedir (Newcomb, 1953). Bağımlı kişilik özellikleri gösteren bireylerin

iletişim becerilerindeki eksiklikler ancak sosyal ilişkilerde uyumsuzluk yaşadığında kendini gösterebileceğinden genelleme yapmak doğru olmayacak ve bu kişilerin belirli durumlarda iletişim sorunları yaşıyor olarak nitelendirilmesine yol açacaktadır.

Yalanın uygunluğuna dair inançların alt boyutları ve bağımlı kişilik inancı arasından iletişim becerilerini açıklayan tek değişken imaj yönetimi yalanları olmuştur. Yapılan regresyon analizine göre imaj yönetimi yalanları iletişim becerilerini negatif yönde yordamakta ve bu bulgu yapılan korelasyon analizlerinde imaj yönetimi yalanlarının toplam puan ve alt ölçeklerde iletişim becerileriyle negatif korelasyon göstermesiyle uyumludur. İzlenim yönetimi kuramına göre bireyler sosyal onay kazanmak için zaman zaman gerçek dışı sunumlar yapabilir, ancak bu davranış sürekli hale gelirse iletişim ortamında güveni zedeler (Goffman, 1959). Bu durum, bireylerin sosyal ilişkilerde kendi benliklerini ve gerçek fikirlerini karşı tarafı etkileyebilmek adına gizlemesinin veya gerçek dışı beyanlarda bulunmalarının, sağlıklı iletişim kurma becerilerini olumsuz etkileyebileceğini göstermektedir. Etkili iletişim, açıklık, dürüstlük ve güven temelinde geliştiğinden (Erözkan, 2005); bu tür yalanların sık kullanımı bireyin iletişim tarzında içtenlikten uzak, yüzeysel ve savunmacı kalıpların yerleşmesine yol açabilir.

Yalanın alt türleri olan kendini koruma, prososyal, geçiştirme, zorunlu ve araçsal yalanlar incelendiğinde iletişim becerileri üzerinde anlamlı etkileri olmadığı görülmektedir. Bununla birlikte, bu kategorilerin büyük çoğunluğunun katsayılarının negatif yönde olduğu görülmektedir (sadece "geçiştirme yalanları" değişkeni pozitif bir katsayıya sahip olsa da bu etki anlamsızdır). Yalan türlerinin genel olarak iletişim becerilerini olumsuz yönde etkileme eğilimi, istatistiksel düzeyde güçlü olmasa da kuramsal açıdan anlamlıdır. Bu sonuç, yalanın türü ne olursa olsun, bu davranışların bireylerin iletişim becerilerini zayıflatabileceğini göstermektedir (Levine, 2014).

Sonuç olarak, regresyon modeline göre bireyin iletişim becerileri üzerinde en büyük etkiyi imaj yönetimi yalanlarının uygunluğuna dair inançlar oluşturmaktadır. Bu durum, bireyin sosyal ortamlarda etkili ve açık iletişim kurabilmesi için dürüstlük ve özgüvene dayalı iletişim alışkanlıklarının desteklenmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma, üniversite öğrencilerinde bağımlı kişilik inancı, yalanın uygunluğuna dair inançlar ve iletişim becerileri arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, üniversite öğrencilerinin sosyodemografik özellikleri ile bu değişkenler arasındaki etkileşimler detaylı olarak ele alınmıştır. Araştırma bulguları, bağımlı kişilik inancı, yalanın uygunluğuna dair inançlar ve iletişim becerileri arasında çeşitli düzeylerde anlamlı ilişkiler olduğunu ortaya koymuştur.

Araştırmanın birinci alt problemi kapsamında, bağımlı kişilik inancı ile yalanın uygunluğuna dair inançlar arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Bağımlı kişilik inancı arttıkça, yalanın uygunluğuna dair genel inanç düzeyi ve tüm alt boyutları (kendini koruma yalanları, imaj yönetimi yalanları, prososyal yalanlar, geçiştirme yalanları, zorunlu yalanlar ve araçsal yalanlar) da artmaktadır. Bu bulgu, bağımlı kişilik özelliklerine sahip bireylerin ilişkilerini sürdürmek ve çatışmalardan kaçınmak için yalana daha olumlu bir tutum sergileyebileceklerini düşündürmektedir. Öte yandan, bağımlı kişilik inancı ile genel iletişim becerileri arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken, kendini ifade etme alt boyutu ile negatif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Yalanın uygunluğuna dair inançlar ile iletişim becerileri arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Özellikle imaj yönetimi yalanlarına ilişkin inançlar arttıkça, iletişim becerilerinin azaldığı gözlemlenmiştir. Bu bulgu, yalanı daha uygun gören bireylerin sağlıklı iletişim kurma konusunda zorlanabileceklerini göstermektedir.

Araştırmanın ikinci alt problemi çerçevesinde, sosyo-demografik değişkenlerle temel değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Yaş değişkeni ile bağımlı kişilik inancı, prososyal yalanlar ve zorunlu yalanlar arasında negatif yönlü; iletişim ilkeleri ve temel beceriler ile kendini ifade etme arasında ise pozitif yönlü anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Gelir düzeyi, kardeş sayısı ve samimi arkadaş sayısı gibi değişkenlerin de yalan türlerine ilişkin inançlar ve iletişim becerileri ile çeşitli düzeylerde ilişkili olduğu bulunmuştur. Özellikle, samimi arkadaş sayısı arttıkça prososyal yalanlar, kendini ifade etme ve iletişim kurmaya isteklilik düzeyinin de arttığı gözlemlenmiştir. Bu bulgu, sosyal çevrenin genişlemesinin iletişim becerilerini olumlu yönde etkileyebileceğini düşündürmektedir. Bununla birlikte, anne ve baba eğitim düzeyi ile araştırmada ele alınan değişkenler arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Araştırmanın üçüncü alt problemi kapsamında, cinsiyet değişkenine göre incelenen farklılıklar ele alınmıştır. Bağımlı kişilik inancı ve yalanın uygunluğuna dair genel inançlar açısından kadın ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık bulunmazken, araçsal yalanlar alt boyutunda erkek öğrencilerin kadınlara göre daha yüksek puan aldığı görülmüştür. İletişim becerileri genel puanı, etkin dinleme ve sözel olmayan iletişim ile iletişim kurmaya isteklilik alt boyutlarında ise kadın öğrencilerin erkeklere göre anlamlı düzeyde daha yüksek puan aldıkları tespit edilmiştir.

Dördüncü alt problem kapsamında, ilişki durumuna göre farklılıklar incelenmiştir. Zorunlu yalanlar alt boyutunda, erkek/kız arkadaşı olan öğrencilerin evli ve hayatında biri olmayan öğrencilere göre daha yüksek puan aldıkları saptanmıştır. Ayrıca, kendini ifade etme alt boyutunda erkek/kız arkadaşı olan ve evli öğrencilerin, hayatında biri olmayan öğrencilere kıyasla daha yüksek puan aldıkları görülmüştür.

Beşinci alt problem çerçevesinde, kardeş sayısına göre farklılıklar değerlendirilmiştir. Kendini koruma yalanları ve geçiştirme yalanları alt boyutlarında iki kardeşi olan katılımcıların üç ve daha fazla kardeşi olanlara göre daha yüksek puan aldıkları belirlenmiştir. İletişim becerileri genel puanı ve tüm alt boyutlarında ise bir kardeşi olan ve üç veya daha fazla kardeşi olan katılımcıların, iki kardeşi olanlara göre daha yüksek puan aldıkları tespit edilmiştir.

Altıncı alt problem kapsamında, bağımlı kişilik inancı ve iletişim becerilerinin yalanın uygunluğuna dair inançları yordama düzeyi incelenmiştir. Regresyon analizi sonuçlarına göre, bağımlı kişilik inancı ve genel iletişim becerisi, yalanın uygunluğuna dair inançların anlamlı yordayıcıları olarak bulunmuştur. Bağımlı kişilik inancı arttıkça yalanın uygunluğuna dair inançların da arttığı, genel iletişim becerisi arttıkça ise bu inançların azaldığı görülmüştür.

Son olarak, yedinci alt problem kapsamında, bağımlı kişilik inancı ve yalanın uygunluğuna dair inançların iletişim becerilerini yordama düzeyi incelenmiştir. Analiz sonuçları, bağımlı kişilik inancının iletişim becerilerini yordamadığını, ancak yalanın uygunluğuna dair genel inanç düzeyinin iletişim becerilerinin anlamlı bir yordayıcısı olduğunu göstermiştir. Yalan türlerine ilişkin tüm alt boyutların iletişim becerilerini negatif yönde yordadığı tespit edilmiştir.

Araştırmanın sınırlılıkları bölümünde bahsedilen örneklem çeşitliliği, cinsiyet dağılımının dengeli olmaması ve öz bildirim ölçeklerinin kullanılmış olması gibi durumların verilerin genellenebilirliğini ve güvenilirliğini etkilemiş olması muhtemel olabilir. Bu sebepten gelecekteki çalışmalar için aşağıdaki öneriler sunulabilir;

- Kişilik bozuklukları tanımlanması, ayrıştırılması zor ve birçok psikiyatrik tanının eşlik edebileceği bir örüntü olduğundan; ayrıca özdeğerlendirme formlarında katılımcılar kendileri ile ilgili yanlı cevaplar verebileceğinden sonraki çalışmalarda bu ayırıcı tanımlamaların görüşme metodu ile yapılmasının daha sağlıklı veriler elde edilmesini sağlayacağı düşünülmektedir.

- Bağımlı kişilik bozukluğu yaşayan kişilerde görülen iletişim problemleriyle ilişkili olabilecek bağlanma, sosyal anksiyete veya ayrılık kaygısı değişkenlerinin de aracı rolünün bu tarz bir çalışmaya entegre edilmesinin literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

- Üniversite öğrencileri ile sınırlı olan ve kadın-erkek oranının dengeli olmadığı bu araştırma bulguların daha genellenebilir olması adına içine yapılacak diğer çalışmalarda farklı yaş, meslek veya entelektüel seviyelerden örneklem gruplarının da eklenebileceği düşünülmektedir.

- Türkiye gibi topluma bağlılığın olduğu bir ülkede yürütülmüş bu çalışmanın, farklı kültürel değerlere sahip toplumlarda yapılmasının; iki kültürü karşılaştırabilmek adına yararlı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Abraham, K. (1924). The influence of oral erotism on character formation. *Selected papers on psychoanalysis.* London: Hogarth Press

Abraham, K. (1927). Manifestations of the female castration complex. *The Psychoanalytic Review (1913-1957), 14*, 108.

Abramson, L. Y., Seligman, M. E. ve Teasdale, J. D. (1978). Learned helplessness in humans: critique and reformulation. *Journal of abnormal psychology*, *87*(1), 49.

Achenbach, T. M. ve Edelbrock, C. S. (1981). Behavioral problems and competencies reported by parents of normal and disturbed children aged four through sixteen. *Monographs of the society for research in child development*, 1-82.

Ainsworth, M. D. S. (1969). Object relations, de pendency, and attachment: A theoretical review of the infant-mother relationship. *Child Development*, 40, 969–1027.

Ainsworth, M. D. S., Blehar, M., Waters, E. ve Wall, S. (1978). Patterns of attachment: Observations in the strange situation and at home. *Hillsdale, N]: Erlbaum*.

Ainsworth, M. D. ve Bowlby, J. (1954). Research strategy in the study of mother-child separation. *Courrier, 4*, 105–131.

Alberti, R. E. ve Emmons, M. L. (2001). *Your perfect right: Assertiveness and equality in your life and relationships* (8. Baskı). Impact Publishers.

American Psychiatric Association. (1952). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (1. Baskı). American Psychiatric Association.

American Psychiatric Association. (1968). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (2. Baskı). American Psychiatric Association.

American Psychiatric Association. (1980). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (3. Baskı). American Psychiatric Association.

American Psychiatric Association. (2000). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (4. Baskı Metin Revizyonu). American Psychiatric Association.

American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5. Baskı). American Psychiatric Publishing.

American Psychological Association. (b.t.). Lie. *APA Dictionary of Psychology*. https://dictionary.apa.org/lie

Aslan, N. ve Aslan, K. (2012). What is leisure for Turkish parents?. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, *55*, 390-398.

Aydın, M. (2020). Yalanın renkleri: Yalanın tanımlanması ve türleri üzerine bir değerlendirme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi/The Journal of International Social Research*, *13*(69).

Baker, J. D., Capron, E. W. ve Azorlosa, J. (1996). Family environment characteristics of persons with histrionic and dependent personality disorders. *Journal of Personality Disorders*, *10*(1), 82-87.

Balım, S. ve Aydın, M. S. (2021). Yalanın Uygunluğu Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Muhakeme Dergisi*, *4*(2), 59-77.

Baltaş, Z. ve Baltaş, A. (1997). *Bedenin dili: iletisim becerilerinizin anahtarı, sessiz diliniz*. Remzi Kitabevi.

Bandura, A. (1986). Social foundations of thought and action. *Englewood Cliffs, NJ*, *1986*(23-28), 2.

Baumrind, D. (1991). The influence of parenting style on adolescent competence and substance use. *The Journal of Early Adolescence*, 11(1), 56–95.

Beck, A. T. (1976). *Cognitive therapy and the emotional disorders*. International Universities Press.

Beck, A. T. ve Freeman, A. M. (1990). *Cognitive therapy of personality disorders*. Guilford Press.

Beck, A. T. ve Beck, J. S. (1991). The Personality Belief Questionnaire. Unpublished Assessment Instrument. Bala Cynwyd, PA: The Beck Institute for Cognitive Therapy and Research.

Beck, A. T., Butler, A. C., Brown, G. K., Dahlsgaard, K. K., Newman, C. F. ve Beck, J. S. (2001). Dysfunctional beliefs discriminate personality disorders. *Behaviour research and therapy*, *39*(10), 1213-1225.

Beck, A. T., Freeman, A., Davis, D. D., Yalçın, Ö. ve Akçay, E. N. (2008). *Kişilik bozukluklarının bilişsel terapisi*. Litera.

Berglund, E. V. A., Eriksson, M. ve Westerlund, M. (2005). Communicative skills in relation to gender, birth order, childcare and socioeconomic status in 18-month-old children. *Scandinavian journal of psychology*, *46*(6), 485-491.

Besser, A., Flett, G. L., Nepon, T. ve Zeigler-Hill, V. (2020). Personality, cognition, and adaptability to the COVID-19 pandemic. *Journal of Research in Personality, 89*, 104046.

Bickart, K. C., Wright, C. I., Dautoff, R. J., Dickerson, B. C. ve Barrett, L. F. (2011). Amygdala volume and social network size in humans. *Nature neuroscience*, *14*(2), 163-164.

Bilgiç, R., Bikmaz, Ö., Esgin, E. ve Sahin, G. S. (2011). Ise Alim Sürecinde Kullanilacak Dürüstlük Ölçegi Olusturma Çalismasi. *Turk Psikoloji Yazilari*, *14*(27), 80.

Bornstein, R. F. (1992). The dependent personality: Developmental, social, and clinical perspectives. *Psychological Bulletin, 112*(1), 3–23.

Bornstein, R. F. (1996). Sex differences in dependent personality disorder prevalence rates. *Clinical Psychology: Science and Practice*, *3*(1), 1.

Bornstein, R. F. (2011). An interactionist perspective on interpersonal dependency. *Current Directions in Psychological Science*, *20*(2), 124–128.

Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss* (No. 79). Random House.

Bowlby, J. (1980). *Attachment and loss: Vol. 3. Loss*. Basic Books.

Bowlby, J. (1982). Attachment and loss: retrospect and prospect. *American journal of Orthopsychiatry*, *52*(4), 664.

Bowlby, J. (1988). A secure base: Parent child attachment and healthy human development. New York: Basic Books.

Brennan, K. A. ve Shaver, P. R. (1998). Attachment styles and personality disorders: Their connections to each other and to parental divorce, parental death, and perceptions of parental caregiving. *Journal of personality*, *66*(5), 835-878.

Bretherton, I. ve Munholland, K. A. (2008). Internal working models in attachment relationships: Elaborating a central construct in attachment theory.

Bryant, E. M. (2008). Real lies, white lies and gray lies: Towards a typology of deception. *Kaleidoscope: A Graduate Journal of Qualitative Communication Research*, *7*, 23.

Brocas, I. ve Carrillo, J. D. (2021). Self-serving, altruistic and spiteful lying in the schoolyard. *Journal of Economic Behavior ve Organization*, *187*, 159-175.

Buckman, R. (2001). Communication skills in palliative care: a practical guide. *Neurologic clinics*, *19*(4), 989-1004.

Burleson, B. R. (1982). The development of comforting communication skills in childhood and adolescence. *Child development*, 1578-1588.

Butler, A. C., Beck, A. T. ve Cohen, L. H. (2007). The personality belief questionnaire-short form: Development and preliminary findings. *Cognitive therapy and research*, *31*, 357-370.

Caldwell-Harris, C. L. ve Aycicegi, A. (2006). When personality and culture clash: The psychological distress of allocentrics in an individualist culture and idiocentrics in a collectivist culture. *Transcultural psychiatry*, *43*(3), 331-361.

Cholappallil, F. D. C. M. (2021). Interpersonal communication competence and quality of friendship among young adults. International Research Journal of Modernization in Engineering Technology and Science, 3(3), 2023–2026.

Cloninger, C. R. (1987). A systematic method for clinical description and classification of personality variants: A proposal. *Archives of General Psychiatry, 44*(6), 573–588.

Coolidge, F. L. ve Anderson, L. W. (2002). Personality profiles of women in multiple abusive relationships. *Journal of Family Violence*.

Crick, N. R. ve Zahn–Waxler, C. (2003). The development of psychopathology in females and males: Current progress and future challenges. *Development and Psychopathology, 15*(4), 719–742.

Çabukçuoğlu, C. (2005). *İletişim becerileri ve empatik eğilim düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 38(2), 189–202.

Çulha, M. ve Dereli, A. A. (1987). Atılganlık eğitimi programı. *Psikoloji Dergisi, 6*(21), 124-127.

Dainton, M. ve Stafford, L. (1993). Routine maintenance behaviors: A comparison of relationship type, partner similarity and sex differences. *Journal of Social and Personal Relationships, 10*(2), 255-271.

David, B. (1960). The process of communication. *New York: Holt, Reinhart and Winston*.

Deniz, İ. (2003). *İletişim becerileri eğitiminin ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin iletişim becerisi düzeylerine etkisi.* [Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

DePaulo, B. M., Kashy, D. A., Kirkendol, S. E., Wyer, M. M. ve Epstein, J. A. (1996). Lying in everyday life. *Journal of personality and social psychology, 70*(5), 979.

DePaulo, B. M., Ansfield, M. E., Kirkendol, S. E. ve Boden, J. M. (2004). Serious lies. *Basic and Applied Social Psychology, 26*(2–3), 147–167.

Depue, R. A. (2009). A neurobehavioral model of affiliative bonding: Implications for conceptualizing a human trait of affiliation. Psychological Inquiry, 20(1), 1-17.

Dike, C. C., Baranoski, M. ve Griffith, E. E. (2005). Pathological lying revisited. *Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law Online, 33*(3), 342-349.

Dilekman, M., Başcı, Z. ve Bektaş, F. (2008). Eğitim fakültesi öğrencilerinin iletisim becerileri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12*(2), 223-231.

Disney, K. L. (2013). Dependent personality disorder: a critical review. *Clinical psychology review*, *33*(8), 1184-1196.

Döner, D. (2021). Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Helikopter Ebeveyn Düzeyleri, Bağımlı Kişilik ve Kendine Saygı Düzeyi Faktörleri Aralarındaki İlişkinin İncelenmesi (Master's thesis, Eastern Mediterranean University (EMU)-Doğu Akdeniz Üniversitesi (DAÜ)).

Dreber, A. ve Johannesson, M. (2008). Gender differences in deception. *Economics letters*, *99*(1), 197-199.

Dunbar, N. E., Gangi, K., Coveleski, S., Adams, A., Bernhold, Q. ve Giles, H. (2016). When is it acceptable to lie? Interpersonal and intergroup perspectives on deception. *Communication Studies*, *67*(2), 129-146.

Dülger, E. ve Atalar, A. D. (2018). Üniversite öğrencilerinin iletişim becerilerinin değişkenlere göre incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *19*(2), 98-114.

Elcik, F. ve Bayındır, N. (2015). Üstün yetenekli öğrencilerin bazı demografik özelliklerine göre sosyal-duygusal becerilerinin incelenmesi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(5), 179–193.

Elkin, N., Karadağlı, F. ve Barut, Y. (2016). Sağlık bilimleri yüksekokulu öğrencilerinin iletişim becerileri düzeyleri ve ilişkili değişkenlerin belirlenmesi. *Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, *9*(2), 70-80.

Erigüç, G., Şener, T. ve Eriş, H. (2013). İletişim becerilerinin değerlendirilmesi: Bir meslek yüksekokulu öğrencileri örneği. Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi, 16(1), 45-65.

Erözkan, A. (2005). Üniversite öğrencilerinin iletişim becerilerini etkileyen faktörler. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, *22*(22), 135-149.

Ersever, H. (1993). Öğrenilmiş çaresizlik. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, *26*(2), 621-632.

Eskedal, G. A. ve Demetri, J. M. (2006). Etiology and treatment of Cluster C personality disorders. *Journal of Mental Health Counseling, 28*(1), 1–17.

Esman, A. H. (1985). A developmental approach to the psychotherapy of adolescents. *Adolescent psychiatry*.

Evans, A. D. ve Lee, K. (2013). Emergence of lying in very young children. *Developmental psychology, 49*(10), 1958.

Fairbairn, W. R. (1952). *Psychoanalytic studies of the personality.* Routledge ve Kegan Paul.

Fallis, D. (2009). What is lying?. *The Journal of Philosophy, 106*(1), 29-56.

Farrow, B. ve Halford, W. K. (2008). Attachment styles and lying during romantic relationship conflict interactions. Journal of Social and Personal Relationships, 25(2), 245–257.

Feist, J. ve Feist, G.J. (2006) Theories of Personality. 6th Edition, McGraw Hill, New York.

Freud, S. (1909). *Analysis of a Phobia in a Five-Year-Old Boy*. The standard edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud, Volume X (1909): Two Case Histories (‘Little Hans’ and the ‘Rat Man’), 1-150.

Freud, S. (1913). *Totem and taboo*, The standard edition (Vol. 13, pp. 1–161). Hogarth Press.

Freud, S. (1938). *An outline of psycho-analysis* The standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud (Vol. 23, pp. 141–207). Hogarth Press.

Freud, S. (1953). The standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud, volume IV (1900): The interpretation of dreams (first part).

Fu, G., Lee, K., Cameron, C. A. ve Xu, F. (2001). Chinese and Canadian adults’ categorization and evaluation of lie-and truth-telling about prosocial and antisocial behaviors. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, *32*(6), 720-727.

Fu, G., Xu, F., Cameron, C. A., Heyman, G. ve Lee, K. (2007). Cross-cultural differences in children's choices, categorizations, and evaluations of truths and lies. *Developmental psychology*, *43*(2), 278.

Fu, G., Sai, L., Yuan, F. ve Lee, K. (2017). Young children's self-benefiting lies and their relation to executive functioning and theory of mind.

Gaskar, S. ve Özyazıcıoğlu, N. (2014). Anadolu Sağlık Meslek Lisesi öğrencilerinin iletişim becerileri. *Güncel Pediatri*, 12(1), 20–25.

Gilligan, C. (1982). *In a different voice: Psychological theory and women's development.* Harvard University Press.

Goffman, E. (1955). On face-work: An analysis of ritual elements in social interaction. *Psychiatry*, *18*(3), 213-231.

Goffman, E. (1959). *The presentation of self in everyday life*. Anchor Books.

Goodman, N. ve Ofshe, R. (1968). Empathy, Communication Efficiency, and Marital Status. *Journal of Marriage ve Family*, *30*(4).

Greenberg, J. R. ve Mitchell, S. A. (1983). *Object relations in psychoanalytic theory.* Cambridge, MA: Harvard University Press.

Gudykunst, W. B. ve Nishida, T. (2001). Anxiety, uncertainty, and perceived effectiveness of communication across relationships and cultures. *International journal of intercultural relations*, *25*(1), 55-71.

Güngör, A. 1989. Lise Öğrencilerinin Özsaygı Düzeylerini Etkileyen Etmenler, [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. H.Ü. Ankara.

Hacıfazlıoğlu, Ö., Karaırmak, Ö. ve Öztabak, M. (2015). Göç olgusu bağlaminda lise öğrencilerinin aile profilleri ve akademik başari durumlari. HAYEF Journal of Education, 12(2), 81-97.

Hargie, O. (2011). *Skilled interpersonal communication: Research, theory and practice* (5th ed.). Routledge.

Hazar, Ç. M. (2006). Kişilik ve iletişim tipleri. Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi(1), 1–15.

Head, S. B., Baker, J. D. ve Williamson, D. A. (1991). Family environment characteristics of dependent personality disorder. *Journal of Personality Disorders, 5*(3), 256-263.

Hofstede, G. (2001). Culture's recent consequences: Using dimension scores in theory and research. *International Journal of Cross Cultural Management, 1*(1), 11–17.

Jackson, H. J., Whiteside, H. L., Bates, G. W., Bell, R., Rudd, R. P. ve Edwards, J. (1991). Diagnosing personality disorders in psychiatric inpatients. *Acta Psychiatrica Scandinavica, 83*(3), 206-213.

Jaffe, A. M., Goller, H. ve Friedman, A. F. (2012). Psychology and the law: Dependent personality disorder as an affirmative defense. *Journal of Forensic Psychology Practice, 12*(3), 189–210.

Juni, S. ve Semel, S. R. (1982). Person perception as a function of orality and anality. The Journal of Social Psychology, 118(1), 99-103.

Kass, F., Spitzer, R. L. ve Williams, J. B. (1983). An empirical study of the issue of sex bias in the diagnostic criteria of DSM-III axis II personality disorders.

Kaya, A. (2013). *Kişilerarası ilişkiler ve etkili iletişim* (5. baskı). Pegem Akademi.

Kendler, K. S., Aggen, S. H., Czajkowski, N., Røysamb, E., Tambs, K., Torgersen, S. ve Reichborn-Kjennerud, T. (2008). The structure of genetic and environmental risk factors for DSM-IV personality disorders: a multivariate twin study. *Archives of general psychiatry*, *65*(12), 1438-1446.

Kernberg, O. F. (1976). Technical considerations in the treatment of borderline personality organization. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, *24*(4), 795-829.

Kitayama, S. (1990). Interaction between affect and cognition in word perception. *Journal of Personality and Social Psychology*, *58*(2), 209–217.

Klein, M. (1946). Notes on some schizoid mechanisms. The Writings of Melanie Klein, vol. III.

Kohn, M. L. (1963). Social class and parent-child relationships: An interpretation. American journal of Sociology, 68(4), 471-480.

Koser, İ. E. ve Barut, Y. (2020). Üniversite Öğrencilerinin İletişim Becerileri, Prob-lem Çözme Becerileri ve Bağlanma Stilleri İlişkisi. *OPUS International Journal of Society Researches*, *15*(23), 1765-1789.

Köroğlu, E. ve Bayraktar, S. (2010). *Kişilik bozuklukları*. HYB Basım Yayın.

Köroğlu, E. (2016). Klinik psikopatoloji. *Ankara, HYB Basım Yayın*.

Lemma, A. (2005). The many faces of lying. *The International Journal of Psychoanalysis*, *86*(3), 737-753.

Levine, T. R. (2014). Truth-Default Theory (TDT): A theory of human deception and deception detection. Journal of Language and Social Psychology, 33(4), 378–392.

Lewis, M., Stanger, C. ve Sullivan, M. W. (1989). Deception in 3-year olds. *Developmental Psychology*, *25*, 439-443.

Loranger, A. W. (1996). Dependent personality disorder: Age, sex, and Axis I comorbidity. The Journal of nervous and mental disease, 184(1), 17-21.

Lovell, B., Lee, R. T. ve Brotheridge, C. M. (2009). Gender differences in the application of communication skills, emotional labor, stress-coping and well-being among physicians. *Archives: The International Journal of Medicine*, *2*(3), 273-279.

Maccoby, E. E. (1980). *Social development*. Stanford University Press.

MacDonald, A. P. (1971). Birth order and personality. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, *36*(2), 171.

Madjar, N., Chubarov, E., Zalsman, G., Weiser, M. ve Shoval, G. (2019). Social skills, executive functioning and social engagement. *Schizophrenia Research: Cognition*, *17*, 100137.

Main, M. ve Solomon, J. (1990). Procedures for identifying infants as disorganized/disoriented during the Ainsworth Strange Situation.

Maraş, A. (2015). *Bağlanma kuramı temelinde gerçekleştirilen bir vaka çalışması*. AYNA Klinik Psikoloji Dergisi, 2(3), 1–13.

Markus, H. R. ve Kitayama, S. (1991). Culture and the self: Implications for cognition, emotion, and motivation. *Psychological Review, 98*(2), 224-253.

Masling, J., Johnson, C. ve Saturansky, C. (1974). Oral imagery, accuracy of perceiving others, and performance in Peace Corps training. Journal of Personality and Social Psychology, 30(3), 414.

Masling, J. M. (1986). Orality, pathology, and interpersonal behavior. *Empirical studies of psychoanalytic theories*, *2*, 73-106.

Milevsky, A., Schlechter, M., Netter, S. ve Keehn, D. (2007). Maternal and paternal parenting styles in adolescents: Associations with self-esteem, depression and life-satisfaction. *Journal of Child and Family Studies*, 16(1), 39–47.

Millon, T., Grossman, S., Millon, C., Meagher, S., ve Ramnath, R. (2004). *Personality disorders in modern life* (2nd ed.). John Wiley and Sons Inc.

Nagar, P. M., Williams, S. ve Talwar, V. (2019). The influence of an older sibling on preschoolers' lie-telling behavior. *Social Development*, *28*(4), 1095-1110.

Newcomb, T. M. (1953). An approach to the study of communicative acts. *Psychological review*, *60*(6), 393.

O'Connor, A. M., Judges, R. A., Lee, K. ve Evans, A. D. (2022). Examining honesty–humility and cheating behaviors across younger and older adults. International Journal of Behavioral Development, 46(2), 112-117.

O'Connor, A. M. ve Evans, A. D. (2018). The relation between having siblings and children's cheating and lie-telling behaviors. *Journal of Experimental Child Psychology*, *168*, 49-60.

Ojha, H. ve Singh, R. R. (1985). Relationship of marriage-role attitude with dependence proneness and insecurity in university students. Psychologia: An International Journal of Psychology in the Orient.

Ojha, H. ve Singh, R. R. (1988). Childrearing attitudes as related to insecurity and dependence proneness. *Psychological Studies*.

Oldham, J. M. ve Morris, L. B. (1995). New Personality Self Portrait. New York: Bantam Book.

Oskay, Ü. (2016). *İletişimin ABC'si*. İnkılap Kitabevi.

Overholser, J. C. (1996). The dependent personality and interpersonal problems. The journal of nervous and mental disease, 184(1), 8-16.

Owen, F. ve Bugay, A. (2014). İletişim becerileri ölçeği'nin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenirlik çalışması. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 10(2).

Öztunç, H., Bilge, Y. ve Bilge, Y. (2015). Kişilik bozuklukları ile gelir ve cinsiyet değişkenlerinin ilişkisinin incelenmesi. *YDÜ Sosbilder*, *8*(1), 63-82.

Öztürk, M. O. ve Uluşahin, A. (2011). Ruh Sağlığı ve Bozuklukları I-II, 11. *Baskı. Ankara, Nobel Tıp Kitabevleri*.

Parker, G. ve Lipscombe, P. (1980). The relevance of early parental experiences to adult dependency, hypochondriasis and utilization of primary physicians. *British Journal of Medical Psychology*, *53*(4), 355-363.

Perry, J. C. (2005). Dependent personality disorder. In G. O. Gabbard, J. S. Beck ve J. Holmes (Eds.), *Oxford textbook of psychotherapy* (pp. 321–328). Oxford University Press.

Popliger, M., Talwar, V. ve Crossman, A. (2011). Predictors of children's prosocial lie-telling: Motivation, socialization variables, and moral understanding. *Journal of experimental child psychology*, *110*(3), 373-392.

Pretzer, J. L. ve Beck, A. T. (1996). A cognitive theory of personality disorders. Major theories of personality. disorder.

Riggio, R. E., Tucker, J. ve Throckmorton, B. (1987). Social skills and deception ability. *Personality and Social Psychology Bulletin*, *13*(4), 568-577.

Rusli, K. A., Nasir, M. A. M. ve Hamzah, N. A. (2011). Interpersonal communication competence and assertive behaviour among university students. *International Journal for Educational Studies*, 4(1), 41–56.

Seligman, M. E. ve Maier, S. F. (1967). Failure to escape traumatic shock. *Journal of experimental psychology*, *74*(1), 1.

Spitzberg, B. H. ve Cupach, W. R. (1984). *Interpersonal communication competence*. Sage Publications.

Sprigings, S., Brown, C. J. ve Ten Brinke, L. (2023). Deception is associated with reduced social connection. Communications Psychology, 1(1), 19.

Stafford, L. ve Canary, D. J. (1991). Maintenance strategies and romantic relationship type, gender and relational characteristics. *Journal of Social and Personal relationships*, *8*(2), 217-242.

Stouthamer-Loeber, M. (1986). Lying as a problem behavior in children: A review. *Clinical Psychology Review*, *6*(4), 267-289.

Sullivan, H. S. (1947). *Conceptions of modern psychiatry.* William Alanson White Psychiatric F.

Sullivan, H. S. (1953). *The interpersonal theory of psychiatry.* W W Norton ve Co.

Sulloway, F. J. (2002). Technical report on a vote-counting metaanalysis of the birth-order literature (1940–1999). Manuscript (http://www. sulloway. org).

Sweller, J., Ayres, P., Kalyuga, S., Sweller, J., Ayres, P. ve Kalyuga, S. (2011). Measuring cognitive load. *Cognitive load theory*, 71-85.

T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu (1995). Ailede çocuk eğitimi araştırması: Aralık 1992 - Aralık 1993. Ankara.

T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü. (2006). Türkiye Aile Yapısı Araştırması (TAYA 2006). Ankara: T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü.

Torgersen, S., Kringlen, E. ve Cramer, V. (2001). The prevalence of personality disorders in a community sample. *Archives of general psychiatry*, *58*(6), 590-596.

Triandis, H. C. (2001). Individualism-collectivism and personality. Journal of personality, 69(6), 907-924.

Trull, T. J., Goodwin, A. H., Schopp, L. H., Hillenbrand, T. L. ve Schuster, T. (1993). Psychometric properties of a cognitive measure of personality disorders. *Journal of Personality Assessment*, *61*(3), 536-546.

Tuna, Y. (2012). İletişim kavramı ve iletişim süreci. İ. Vural (baskı), *İletişim* (s. 3–24). Pegem Akademi.

Türkçapar, M. H., Örsel, S., Uğurlu, M., Sargın, E., Turhan, M., Akkoyunlu, S., Hatılıoğlu, U. ve Karakaş, G. (2007). Kişilik İnanç Ölçeği Türkçe formunun geçerlik ve güvenirliği. *Klinik Psikiyatri*, *10*, 177-191.

Türkçapar, M. H. ve Sargın, A. E. (2011). Bilişsel Davranışçı Psikoterapiler: Tarihçe ve Gelişim. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 7–14.

Üretmen, S. (2008). *Cinsiyet, yalan söyleme ve çıkar elde etmenin yalana ilişkin yüklemelere etkisi* (Doctoral dissertation, Ankara Universitesi (Turkey)).

Vrij, A., Fisher, R., Mann, S. ve Leal, S. (2008). A cognitive load approach to lie detection. *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling*, *5*(1-2), 39-43.

Vrij, A., Granhag, P. A. ve Porter, S. (2010). Pitfalls and opportunities in nonverbal and verbal lie detection. *Psychological science in the public interest*, *11*(3), 89-121.

Waelder, R. (1936). The principle of multiple function (trans. MH Milde). *Psychoanal. Q*, *5*, 45-62.

Walters, R. H. ve Parke, R. D. (1964). Social motivation, dependency, and susceptibility to social influence. In *Advances in experimental social psychology* (Vol. 1, pp. 231-276). Academic Press.

Wang, W., Wang, Y., Gu, J., Drake, R. A., Livesley, W. J. ve Jand, K. L. (2003). Line bisection performance in patients with personality disorders. *Cognitive Neuropsychiatry*, *8*(4), 273–285.

Warren, J. R. (1966). Birth order and social behavior. *Psychological Bulletin*, *65*(1), 38.

West, M., Rose, M. S. ve Sheldon-Keller, A. (1994). Assessment of patterns of insecure attachment in adults and application to dependent and schizoid personality disorders. *Journal of Personality Disorders*, *8*(3), 249-256.

Wilkinson, S. ve Hough, G. (1996). Lie as narrative truth in abused adopted adolescents. *The Psychoanalytic Study of the Child*, *51*(1), 580-596.

Wrench, J. S., Punyanunt-Carter, N. M. ve Thweatt, K. S. (2020). Interpersonal communication: A mindful approach to relationships.

Yazgan İnanç, B. ve Yerlikaya, E. E. (2012). *Kişilik kuramları* (6. baskı). Pegem Akademi Yayıncılık.

Young, J. (1999). *The exclusive society: Social exclusion, crime and difference in late modernity*. Sage.

EKLER

Ek 1: Bilgilendirilmiş Onam

Gönüllü Katılım Onam Formu

Sayın Katılımcı

Sizi Dr.Öğr. Üyesi Selçuk Aslan danışmanlığında klinik psikoloji yüksek lisans öğrencisi Büşra Atar tarafından tamamen bilimsel amaçlı olarak yürütülen araştırmaya davet ediyoruz. Bu araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinde bağımlı kişilik inancı, yalana yönelik tutumlar ve iletişim becerileri arasındaki ilişkilerin incelenmesidir.

Araştırmada sizden tahminen 10-12 dakika kadar süre ayırmanız istenmektedir. Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, bütün sorulara eksiksiz ve size en uygun gelen cevapları içtenlikle verecek şekilde cevaplamanızdır. Soruların doğru ya da yanlışı yoktur. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama ya da katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına da sahipsiniz. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup, kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır.

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım. Araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Büşra Atar

İstanbul Kent Üniversitesi

Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Öğrencisi

Ek 2: Sosyodemografik Form

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

1. Yaşınız: …….

2. Cinsiyetiniz

Kadın ( ) Erkek ( ) Diğer ( )

3. İlişki Durumunuz

Evli ( ) Sözlü/Nişanlı ( ) Erkek/Kız arkadaşım var ( ) Hayatımda biri yok ( )

Diğer ( ) yazınız ……..

4. Okuduğunuz fakülte: ……..

5. Kaçıncı Sınıftasınız? : ……

6. Ortalama aylık geliriniz …… TL

7. Kardeş sayınız (siz hariç): …….

8. Ailede kaçıncı çocuksunuz? (Doğum sırası): ……..

9. Samimi arkadaş sayınız: …….

10. Yaşadığınız yer

Büyükşehir ( ) Şehir ( ) İlçe ( ) Köy/Kasaba ( )

11. Annenizin eğitim düzeyi

( ) Okur-yazar değil ( ) Lise mezunu

( ) Okur yazar ( ) Yüksekokul mezunu

( ) İlkokul mezunu ( ) Üniversite mezunu

( ) Ortaokul (ilköğretim) mezunu ( ) Lisansüstü mezunu (Yüksek lisans/Doktora)

12. Babanızın eğitim düzeyi

( ) Okur-yazar değil ( ) Lise mezunu

( ) Okur yazar ( ) Yüksekokul mezunu

( ) İlkokul mezunu ( ) Üniversite mezunu

( ) Ortaokul (ilköğretim) mezunu ( ) Lisansüstü mezunu (Yüksek lisans/Doktora)

Ek :3 Kişilik İnanç Ölçeği

KİŞİLİK İNANÇ ÖLÇEĞİ

Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuyunuz ve HER BİRİNE NE KADAR İNANDIĞINIZI belirtiniz. Her bir ifadeyle ilgili olarak ÇOĞU ZAMAN nasıl hissettiğinize göre karar veriniz.

4_____3_____2_____1_____0

Tümüyle inanıyorum Çok fazla inanıyorum Orta derecede inanıyorum Biraz inanıyorum Hiç inanmıyorum

Örnek **NE KADAR İNANIYORSUNUZ?**

Dünya tehlikeli bir yerdir. 4 3 2 1 0

(Lütfen daire içine alınız.) Tümüyle Çok Orta Fazla Derecede Biraz Hiç

	NE KADAR İNANIYORSUNUZ?				
	Tümüyle	Çok fazla	Orta derecede	Biraz	Hiç
Muhtaç ve zayıfım.	4	3	2	1	0
İşimi yaparken ya da kötü bir durumla karşılaştığımda bana yardım etmesi için her zaman yanımda birilerinin olmasına gereksinim duyarım.	4	3	2	1	0
Bana yardım eden kişi -eğer olmayı isterse- verici, destekleyici ve güvenilir olabilmelidir.	4	3	2	1	0
Yalnız başıma bırakıldığımda çaresizim.	4	3	2	1	0
Temelde yalnızım- kendimi daha güçlü bir kişiye bağlayamadığım müddetçe.	4	3	2	1	0
Olabilecek en kötü şey terk edilmektedir.	4	3	2	1	0
Eğer sevilmezsem hep mutsuz olurum.	4	3	2	1	0
Bana yardımcı ve destekleyici olanları gücendirecek hiçbir şey yapmamalıyım.	4	3	2	1	0
İnsanların iyi niyetinin sürmesi için itaatkâr olmalıyım.	4	3	2	1	0

Her zaman birilerine ulaşabilecek durumda olmalıyım.	4 0	3	2	1
Bir ilişkiyi mümkün olduğunca yakın hale getirmeliyim.	4 0	3	2	1
Kendi başıma karar veremem.	4 0	3	2	1
Diğer insanlar kadar mücadele gücüm yok.	4 0	3	2	1
Karar verirken diğer insanların yardımına ya da bana ne yapacağımı söylemelerine gereksinim duyarım.	4 0	3	2	1

Ek 4: Yalanın Uygunluğu Ölçeği

YALANIN UYGUNLUĞU ÖLÇEĞİ

Aşağıda, günlük hayatta karşılaşılabilen bazı örnek olaylar bulunmaktadır. Lütfen her bir örnek olayı ne ölçüde uygun bulduğunuzu belirtmek için yandaki seçeneklerden birini işaretleyiniz. **1= Hiç uygun değil 2= Uygun değil 3= Kararsızım 4= Uygun 5= Tamamen uygun** anlamına gelmektedir.					
1. Metin evde olmasına rağmen rahatsız edilmek istemediği için kendisini defalarca arayan Kenan'a uygun bir ortamda olmadığını söyledi.	1	2	3	4	5
2. Dilek'in kendisini anlamayacağını düşünen Nagihan, üzgün olmasına rağmen boşuna uğraşmamak için her şeyin yolunda olduğunu söyledi.	1	2	3	4	5
3. Hatasından dolayı Fatih'in işini kaybetmemesi için, Tolga yöneticiye Fatih'in hatalı olmadığını söyledi.	1	2	3	4	5
4. Gülay, arkadaşlarıyla tatile gidebilmek için ailesine eğitime katılacağını söyledi.	1	2	3	4	5
5. İrem, Pınar'ın hazırlamış olduğu yemekleri hiç sevmemesine rağmen çok sevdiğini söyledi.	1	2	3	4	5
6. Tuğba, hiçbir başarısı olmamasına rağmen kendisini olduğundan iyi göstermek için Ayla'ya geçmişinde birçok ödül aldığını söyledi.	1	2	3	4	5
7. Ceren, sınavda arkadaşından kopya çektiği halde dersten kalmamak için hocasına kopya çekmediğini söyledi.	1	2	3	4	5
8. Sema, Esra'yı mutlu etmek için, izlemek istemediği halde filmi çok merak ettiğini söyledi.	1	2	3	4	5
9. Egemen işi olmayan Çetin'e sürekli iş teklif etmesine rağmen Çetin onunla beraber çalışmak istemediği için bir yerde işe başladığını söyledi.	1	2	3	4	5
10. Selda, evliliği hakkında soru soran arkadaşı Gizem'e yaşadığı problemlerin aile içinde kalmasını istediği için her şeyin yolunda olduğunu söyledi.	1	2	3	4	5
11. Faruk, kendisini iyi göstermek için öyle olmadığı halde Tufan'a uluslararası turnuvada madalya aldığını söyledi.	1	2	3	4	5
12. Aylin sigara içtiği halde korktuğu için ailesine içmediğini söyledi.	1	2	3	4	5
13. Özlem mola saatinde alışverişe yalnız gitmek istediği için Fatma'ya eve uğraması gerektiğini söyledi.	1	2	3	4	5
14. Duygu, Ayşe'nin mutlu olması için, aslında sevmediği bir etkinliğe katılmayı istediğini söyledi.	1	2	3	4	5
15. Tayfun, geçimini zor sağlamasına rağmen Ferhat'a mahcup olmamak için lüks bir hayatı olduğunu söyledi.	1	2	3	4	5
16. İsmail, patronuyla sorun yaşıyor olmasına rağmen, Sedat işini sorunca konuyu geçiştirmek için işinde mutlu olduğunu söyledi.	1	2	3	4	5
17. Canan, ödevine yardım etmesi için Başak'ı ısrarlı bir şekilde arayınca Başak, rahatsız edilmek istemediği için işi olmadığı halde bir işi olduğunu söyledi.	1	2	3	4	5
18. Serhat, Berk ile otururken sıkılmış olmasına rağmen sohbetten keyif aldığını söyledi.	1	2	3	4	5
19. Erol, işinde daha iyi bir pozisyona yükselmek için yapmadığı şeyleri yöneticisine kendisi yapmış gibi anlattı.	1	2	3	4	5
20. Fidan, kendisinden borç isteyen Eda'nın aldığı parayı geri ödemeyeceğini düşündüğü için ona parasının olmadığını söyledi.	1	2	3	4	5
21. Erkek arkadaşıyla gizlice buluşan Sevgi'nin ricası üzerine, Hilal onun ailesine Sevgi'nin kendi yanında olduğunu söyledi.	1	2	3	4	5
22. Gaye, Cem'i etkilemek için öyle olmadığı halde babasının çok saygın bir iş adamı olduğunu söyledi.	1	2	3	4	5
23. Gül, kendisinin nasıl olduğunu soran Dilara'ya o dönem boğuştuğu sorunları anlatmayıp konuyu geçiştirmek istediği için iyi olduğunu söyledi.	1	2	3	4	5
24. Osman yöneticisinin verdiği işi yapmak istemediği için öyle olmadığı halde ona hastane randevusu olduğunu söyledi.	1	2	3	4	5

25. Serdar, istemediği bir yere kendisini ısrarla çağıran Erhan'a herhangi bir işi olmadığı halde işi olduğu için gelemeyeceğini söyledi.	1	2	3	4	5
26. Hande, aslında hiç beğenmese de Aslı'ya yeni saç modelinin çok yakıştığını söyledi.	1	2	3	4	5
27. Sezen, ilişkisinin nasıl gittiğini soran Buket'e, erkek arkadaşıyla yaşadığı problemleri saklamak için ilişkisinin gayet iyi gittiğini söyledi.	1	2	3	4	5
28. Hülya, önceki gün gittiği yeri söylemek istemediği için, Demet'e evde uyuduğunu söyledi.	1	2	3	4	5
29. Çağrı, İhsan'ın merak ettiği kitabı duymamış olmasına rağmen bilgili görünmek için kitabın çok iyi olduğunu söyledi.	1	2	3	4	5
30. Vedat, dışarı çıkmayı hiç istemese de kendisine dışarı çıkmayı teklif eden Aydın'a severek geleceğini söyledi.	1	2	3	4	5
31. Burak, Eser'in üzülmemesi için iyi bir iş çıkarmamasına rağmen Eser'e başarılı olduğunu söyledi.	1	2	3	4	5
32. Baran, Selim'e akşam ne yapacağını sorduğunda arkadaşlarıyla dışarı çıkacağını söylemek istemeyen Selim ders çalışacağını söyledi.	1	2	3	4	5
33. Özge'nin ailesi kızlarına ulaşamayınca onun nerede olduğunu Büşra'ya sordular ve Büşra arkadaşının partide olmasına rağmen kütüphanede olduğunu söyledi.	1	2	3	4	5
34. Arda iş mülakatında işe kabul edilmek için kullanmayı bilmediği programları bildiğini söyledi.	1	2	3	4	5
35. Yalnız kalmak isteyen Nilay, arkadaşlarıyla buluşmaya gelmesi için kendisine baskı yapan Seher'e, hasta olmadığı halde hasta olduğunu söyledi.	1	2	3	4	5

Ek 5: İletişim Becerileri Ölçeği

İLETİŞİM BECERİLERİ ÖLÇEĞİ (İBÖ)

YÖNERGE: Bu ölçek iletişimle ilgili bazı özelliklerinizi ölçmeye yöneliktir. Aşağıda sunulan ifadeleri, o ifadelerle ilgili genelde kendinizi nasıl bulduğunuzu düşünerek okuyunuz. İlişkilerimizdeki özelliklerimiz elbette kiminle, hangi koşullarda, ne zaman ilişkide bulunduğumuza bağlı olarak farklılıklar göstermektedir. O nedenle ifadeleri **genelde** gösterdiğiniz tepkilere göre değerlendiriniz. Değerlendirmenizi 1-hiçbir zaman 2-nadiren, 3-bazen, 4-sıklıkla, 5-her zaman olmak üzere yaptıktan sonra ifadenin karşısındaki uygun yere (X) işareti koyarak belirtiniz. Hiç bir ifadeyi boş bırakmamanız sonuçları daha sağlıklı değerlendirmemize yarayacaktır. Teşekkür ederiz.

İfadeler	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Her zaman
1. İnsanları oldukları gibi kabul ederim.	①	②	③	④	⑤
2. Düşüncelerimi istediğim zaman anlaşılır biçimde ifade edebilirim.	①	②	③	④	⑤
3. Başkalarını önyargısız dinlerim.	①	②	③	④	⑤
4. Yaşadığım olaylardaki duygularımı sözlerimle ve beden dilimle başkalarına iletebilirim.	①	②	③	④	⑤
5. Karşımdakini dinlerken anlamadığım bir ayrıntı olduğunda konunun açığa kavuşması için sorular sorarım.	①	②	③	④	⑤
6. Birisi ile iletişim içindeyken sakin bir ses tonuyla konuşurum.	①	②	③	④	⑤
7. İnsanlara yakın ilgi duyarım.	①	②	③	④	⑤
8. Diğer insanlarla kolaylıkla sohbet başlatabilirim.	①	②	③	④	⑤
9. İlişkide bulunduğum kişilerin anlatmak istediklerini dinlemek için onlara zaman ayırırım.	①	②	③	④	⑤
10. Konuşurken söylediklerimle beden dilimin uyuşmasına dikkat ederim.	①	②	③	④	⑤
11. Birini dinlerken ne karşılık vereceğimden çok onun ne demek istediğini anlamaya çalışırım.	①	②	③	④	⑤
12. Konuşmaları dinlerken, içerikle yüz ifadesinin ya da beden duruşunun uyumuna dikkat ederim.	①	②	③	④	⑤
13. Benimle herhangi bir konuda konuşmayı istemeyen birisini konuşmaya zorlamam.	①	②	③	④	⑤
14. Başkalarına içtenlikle iltifat ederim.	①	②	③	④	⑤
15. Başkaları konuşurken yanıt vermeden önce onların sözlerini bitirmelerini beklerim.	①	②	③	④	⑤
16. Birileriyle konuşurken onları rahatsız edebilecek kadar yakınlarında olmamaya özen gösteririm.	①	②	③	④	⑤
17. Duygularımı rahatlıkla dile getirebilirim.	①	②	③	④	⑤
18. Birisini dinlerken söylenenlerin altında yatan duyguları anlayabilirim.	①	②	③	④	⑤
19. Yüz yüze olmasak da konuştuğum kişinin duygusunu ses tonundan anlayabilirim.	①	②	③	④	⑤
20. Düşüncelerimi sözel olarak ifade edebilirim.	①	②	③	④	⑤
21. Birisiyle konuşurken ona yanıt vermeden önce onu doğru anlayıp anlamadığımı yoklarım.	①	②	③	④	⑤
22. Yazışırken seçilen sözcüklerin de önemli olduğunu aklımda tutarım.	①	②	③	④	⑤
23. Karşımdakini dinlerken onu anladığımı uygun bir dille ifade ederim.	①	②	③	④	⑤
24. Birisine bir öneride bulunmadan önce, onun öneri vermemi isteyip istemediğine dikkat ederim.	①	②	③	④	⑤
25. Eğer karşımdakinin işine yarayacaksa yaşadığım benzer deneyimleri onunla paylaşırım.	①	②	③	④	⑤

ÖZ GEÇMİŞ

Büşra ATAR, 2014 yılında TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi psikoloji bölümüne başlamış ve 2020 yılında lisansını tamamlamıştır. 2021 yılında ise İstanbul Kent Üniversitesi Klinik Psikoloji programına kabul almıştır. Lisans sürecinde Klinik Psikolog Dr. Sinem Malkoç Kliniği, Eskişehir Devlet Hastanesi ve Şizofreni Dernekleri Federasyonu'nda toplam 1 yıl stajyer psikolog olarak görev almıştır. Lisans mezuniyetinin ardından bir süre Koçum Yanımda uygulamasında öğrencilere danışmanlık vermiş, ardından 2023 yılında Ceza Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı Sincan 2 Nolu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda psikolog olarak çalışmaya başlamış, halen bu görevi sürdürmektedir.